

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN SOSYOLOJİK OLARAK İNCELEMESİ: İSTANBUL /GAZİOSMANPAŞA ÖRNEĞİ

Gülsüm İSLAMOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİVAS
Ekim2017

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

**ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN SOSYOLOJİK OLARAK İNCELEMESİ:
İSTANBUL /GAZİOSMANPAŞA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülsüm İSLAMOĞLU

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ahmet MAZLUM

SİVAS
Ekim2017

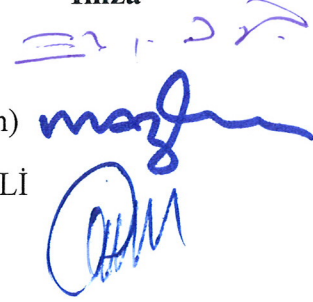
KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı :
Tezin Başlığı : Çocuk Suçluluğunun Sosyolojik Olarak İncelemesi: İstanbul Gaziosmanpaşa Örneği
Savunma Tarihi : 08.09.2017
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Ahmet MAZLUM

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Doç. Dr. Sezer AYAN
Üye : Yrd. Doç. Dr. Ahmet MAZLUM (Danışman)
Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÇAĞLAYANDERELİ

Oy Birliği ☒

Oy Çokluğu ☐

Gülsüm İSLAMOĞLU tarafından hazırlanan “Çocuk Suçluluğunun Sosyolojik Olarak İncelemesi: İstanbul Gaziosmanpaşa Örneği” başlıklı tez, kabul edilmiştir. ../.../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;

2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;

3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (Tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;

4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntılarladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi, beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

.../... / 2017

Gülsüm İSLAMOĞLU

TEŐEKKÖR

Tez süresince emeği ve desteği ile yol gösteren, araştırmanın sonuna kadar bana cesaret veren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ahmet Mazlum’a teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmama adım atmamı sağlayan Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı bünyesinde oluşturulan ve yürütölmesinde yer aldığım “Suça Sürüklenen Çocukların Topluma Kazandırılması” projesidir. Projede yer alan ekip arkadaşlarıma yardımlarından ve katkıların dolayı teşekkürlerimi sunarım. Verilerin hazırlanmasını ve çocuklar hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan İlçe Emniyet Müdürlüğüne, çocuklara anket uygulama aşamasında yardımlarını eksik etmeyen Halk Eğitim Müdürü Alper Asım Özer’e ve çalışmalarımnda destek olan kurum müdürüm Cihan Küçük’e, çocuklarla iletişimde yardımlarını eksik etmeyen değerli arkadaşım ve meslektaşım Zeynep Erdim’e teşekkür ederim.

Son olarak, varlığı cesaret ve güven veren sevgili aileme, maddi-manevi desteklerinden ve çalışmamda duygusal yıpranmama engel olup çalışmama devam etmemi sağladıkları için sonsuz teşekkür ederim.

Gölsüm İSLAMOĞLU

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
TABLolar DİZİNİ.....	iii
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM	3
1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	3
1.1. Araştırmanın Konusu	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Evren, Örneklem ve Veri Toplama Teknikleri	4
1.5. Araştırmanın Hipotezleri	5
II. BÖLÜM.....	9
2. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Araştırmanın Temel Kavramları	9
2.1.1. Suç Kavramı	9
2.1.2. Sapma ve Anomi	10
2.1.3. Çocuk Suçluluğu	11
2.1.4. Kentleşme.....	13
2.1.5. Çocuk Hakları	16
2.1.6. Çocuk Mahkemeleri	19
2.2. Suçlu Davranışı Açıklamaya Yönelik Teoriler.....	24
2.2.1. Biyolojik Teoriler.....	24

2.2.2. Psikolojik Teoriler	26
2.2.3. Sosyolojik Teoriler.....	28
2.2.3.1. Yapısal Fonksiyonalist Teori	28
2.2.3.2. Gerilim Teorisi	29
2.2.3.3. Chicago/Şikago Ekolü ve Sosyal Ekoloji Teorileri.....	31
2.2.3.4. Alt Kültür Teorisi	34
2.2.3.5. Sosyal Öğrenme ve Ayırıcı Birleşimler Teorisi	37
2.2.3.6. Etiketleme Teorisi	42
2.2.3.7. Sosyal Kontrol Teorisi	44
2.2.3.8. Çatışma Teorileri.....	47
2.3. Kentleşme Ve Suç	49
III. BÖLÜM	59
3. ÇOCUK SUÇLULUĞU	59
3.1. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri.....	59
3.2. Suçluluğun Önlenebilmesi Konusunda Neler Yapılabilir?	71
IV. BÖLÜM	85
4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN SUNUMU.....	85
4.1. Gaziosmanpaşa İlçesi'nin Sosyo-Demografik Yapısı	85
4.2. Verilerin Düz Tablo Biçiminde Sunumu.....	87
4.3. Hipotezlerin Sınanması, Bulguların Çapraz Tablo Biçiminde Sunumu.....	133
V. BÖLÜM.....	145
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	145
EK 1: ANKET FORMU	157
ÖZGEÇMİŞ.....	165

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Çocukların Cinsiyet Dağılımı.....	88
Tablo 2. Çocukların Yaş Dağılımı.....	88
Tablo 3. Çocukların Eğitim Durumları İle İlgili Dağılım.....	89
Tablo 4. Kendileri Dahil Kaç Kardeş Oldukları İle İlgili Dağılım.....	90
Tablo 5. Kaçıncı Çocuk Olduklarına İlişkin Dağılım.....	91
Tablo 6. Okuyan Kardeş Sayısı İle İlgili Dağılım	92
Tablo 7. Annelerin Eğitim Durumu İle İlgili Dağılım.....	92
Tablo 8. Babaların Eğitim Durumu İle İlgili Dağılım	93
Tablo 9. Babaların Meslek Dağılımları	94
Tablo 10. Annelerin Meslek Dağılımları.....	94
Tablo 11. Ailede Çalışma Durumu İle İlgili Dağılım.....	95
Tablo 12. Ailenin Bir Aylık Gelir Durumu İle İlgili Dağılım	96
Tablo 13. Aile Türlerinin Tanımlanmasına İlişkin Bulgular	97
Tablo 14. Çocukların Aile Ortamlarını Tanımlamaları İle İlgili Dağılım	98
Tablo 15. Çocukların Anneleri İle Olan İletişimini Tanımlamaları İle İlgili Dağılım	99
Tablo 16. Çocukların Babaları İle Olan İletişimini Tanımlamaları İle İlgili Dağılım.....	100
Tablo 17. Çocukların Kardeşleri İle Olan İletişimini Tanımlamaları İle İlgili Dağılım....	101
Tablo 18. Ailenin Durumu İle İlgili Bulgular.....	102
Tablo 19. Oturulan Konutun Türü İle İlgili Dağılım	102
Tablo 20. Oturulan Konutun Durumuna İlişkin Dağılım	103
Tablo 21. Çocukların Para Kazanılan İşte Çalışma Durumlarına İlişkin Bulgular.....	104
Tablo 22. Çocukların Çalışmış Olduğu İşlerin Dağılımı	104
Tablo 23. Kazanılan Paranın Nasıl Harcandığına İlişkin Bulgular.....	105
Tablo 24. Çocukların Boş Zamanları Kiminle Geçirdiği İle İlgili Bulgular	105

Tablo 25. Sahip Olunan Arkadaşların Yaş Durumları İle İlgili Dağılımı	106
Tablo 26. Çocukların Arkadaşları İle Olan İlişki Durumuna İlişkin Bulgular	107
Tablo 27. Çocukların Arkadaşlarını Aileleriyle Tanıştırma Durumu İle İlgili Bulgular...	107
Tablo 28. Çocukların Aileleriyle Arkadaşlarını Tanıştırmama Nedenleri İle İlgili Bulgular	108
Tablo 29. Bağımlılık Yapan Madde Kullanılma Durumu İle İlgili Dağılım.....	108
Tablo 31. Çocukların Bu Maddeleri Nasıl Temin Ettiği İle İlgili Bulgular	109
Tablo 32. Bu Maddelerin Nereleden Temin Edildiği İle İlgili Dağılım.....	110
Tablo 33. Çocukların Halen Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumları İle İlgili Dağılım	112
Tablo 34. İşlenilen Suçta Yalnız Olup Olmama Durumu İle İlgili Bulgular	112
Tablo 35. Suçun İşlenmesinde Yalnız Olmama Durumunda Kiminle Birlikte Olunduğuna İlişkin Bulgular	113
Tablo 36. İşlenilen Suçun Türü İle İlgili Bulgular	114
Tablo 37. İşlenilen Suçun Neden İşlendiği İle İlgili Bulgular.....	115
Tablo 38. Aile Üyeleri Arasında Daha Önce Suç İşleyen Bireylerin Olup Olmaması İle İlgili Dağılım	116
Tablo 39. Çocuklara Göre Suç İşleme Nedenlerinin Dağılımı.....	116
Tablo 40. Suç İşlenmemesi İçin Neler Yapılabileceğine Dair Görüşler İle İlgili Dağılım	117
Tablo 41. Hayata Yeniden Gelme Şansları Olsa Tekrar Suça Karışıp Karışmama Durumları İle İlgili Bulgular	118
Tablo 42. Çocukların Okul Başarısında Kendilerini Nasıl Gördüğü İle İlgili Dağılım	119
Tablo 43. Okul Hayatında Çocukların Arkadaş Durumu İle ilgili Dağılım	120
Tablo 44. Çocukların Okul Hayatlarında Okuldan Kaçıp Kaçmama Durumları	120
Tablo 45. Çocukların Okuldan Bir Ay İçerisinde Kaçtığı Gün Sayısı Dağılımları.....	121
Tablo 46. Okuldan Kaçıldığında Ailenin Haberi Olma Durumu İle İlgili Dağılım	122

Tablo 47. Çocuklarının Okuldan Kaçtığını Öğrenen Ailenin Vermiş Olduğu Tepki İle İlgili Dağılım	123
Tablo 48. Çocukların Okuldan Kaçma Sebepleri İle İlgili Dağılım	123
Tablo 49. Okuldan Kaçan Çocukların Dışarıda Ne Yaptıklarına İlişkin Dağılım.....	124
Tablo 50. Çocukların Kendilerini Okul Başarısında Nasıl Gördüğü İle İlgili Dağılım.....	125
Tablo 51. Çocuklara Göre Ders Başarılarını Olumsuz Yönde Etkileyen Sebeplerin Dağılımları	126
Tablo 52. Çocukların Okul Hayatında Disiplin Cezası Alıp Almama Durumları İle İlgili Dağılımı	126
Tablo 53. Disiplin Cezası Alan Çocukların Almış Oldukları Cezaların Dağılımı	127
Tablo 54. Çocukların Disiplin Cezası Almasına Sebep Olan Davranışların Dağılımı	128
Tablo 55. Alınan Disiplin Cezalarının Çocuklar Üzerindeki Etkilerinin Dağılımı	129
Tablo 56. Çocukların Öğretmenlerine Karşı Duyduğu Sevgi İle İlgili Dağılım	129
Tablo 57. Çocukların Okulda Sorunlarıyla İlgilenen Bir Öğretmenin Olup Olmadığı İle İlgili Dağılım.....	130
Tablo 58. Çocukların Okulda Öğretmenlerinden Şiddet Görme Durumunun Dağılımı....	130
Tablo 59. Çocukların Okulu Bırakma Sebeplerinin Dağılımı	131
Tablo 60. Okulu Bırakan Çocukların Tekrar Okula Dönmeyi İsteme Durumları	132
Tablo 61. Çocukların Okuma Şansı Olsaydı İsteyecekleri Meslekler İle İlgili Dağılım ...	132
Tablo 62. İşlenilen Suçun Türü ile Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumu Arasındaki İlişki	133
Tablo 63. İşlenilen Suçun Türü ile Cinsiyet Arasındaki İlişki	134
Tablo 64. Öğretmene Karşı Duyulan Sevgi ile Okuldan Kaçma Durumu Arasındaki İlişki	135
Tablo 65. İşlenilen Suçun Türü ile Okul Terk Etme Durumu Arasındaki İlişki	136
Tablo 66. Ailenin Aylık Gelir Düzeyi ile İşlenilen Suçun Türü Arasındaki İlişki.....	137

Tablo 67. Anne İle Olan İletişim ile Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumu	
Arasındaki İlişki.....	139
Tablo 68. Baba İle Olan İletişim ile Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumu	
Arasındaki İlişki.....	140
Tablo 69. İşlenilen Suçun Türü ile Ailede Daha Önce Suç İşleyen Bireylerin Varlığı	
Arasındaki İlişki.....	141
Tablo 70. Çocukların Neden Suç İşledikleri ile Okula Dönme İsteği Arasındaki İlişki ...	142

ÖZET

Kentleşme süreci ile beraber hızlı nüfus artışı, işsizlik, yoksulluk, toplumsal kontrolün azalması, aile bağlarının çeşitli sosyolojik nedenlerle gevşemesi, gelir dağılımında eşitsizlik ve barınma sorunları gibi olumsuz gelişmelerden etkilenen kentlerde suç olgusu ve çocuk suçluluğu gibi konular daha çok gündeme gelmeye başlamıştır. Aynı zamanda artan suç oranlarının meskeni haline gelen kentlerde suç türlerinin farklılaşması ve farklı suç türlerinin artışı da gözlemlenmektedir. Yetişkin suçluluğundaki artış ve çeşitlenmenin yanında çocuk suçluluğunda da son yıllarda sosyolojik olarak dikkate alınması gereken bir artış ve farklılaşma göze çarpmaktadır.

Başta metropol kentler olmak üzere ülkemizi ciddi oranda tehdit eden ve önemli bir toplumsal sorun alanı haline gelen çocuk suçluluğunun nedenlerinin doğru olarak saptanması gerekir. Neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde çocuk suçluluğunun önlenmesi için nedenlerin doğru saptanması, çabaların amacına ulaşması noktasında son derece önemlidir.

Bu çalışmada, İstanbul'un Gaziosmanpaşa İlçesinde suça bulaşmış 100 çocuğa yönelik risk faktörleri araştırılarak sosyo-ekonomik ve kültürel çerçevede incelenmiştir. Çocuk suçluluğunun açıklanmasında biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar ele alınmıştır. Suçun temelinde yer alan aile, okul, akran grubu, madde bağımlılığı, erken yaşta çalışmaya başlama ve yaşanan sosyal çevre gibi etmenlere yönelik çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler:Çocuk, Çocuk Suçluluğu, Kentleşme, Sosyo-ekonomik ve Kültürel Yapı

ABSTRACT

With the rapid population growth along with some negative developments such as urbanization process, unemployment, poverty, reduction of social control, the lost of various sociological aspects of family ties, inequality in income distribution and problems of housing affecting the cities, issues like criminality and juvenile delinquency are more and more coming into this negative agenda. At the same time, differentiation of crime types and the increase of different types of crime are observed in the cities where increasing crime rates have become resident. In addition to the increase and diversity of adult criminality, there is also an increase and variability in child crime that must be considered sociologically in recent years.

The causes of juvenile delinquency, which threaten our country seriously, especially in metropolitan cities where it became an important social problem area, must be determined correctly. The correct identification of reasons for the prevention of juvenile delinquency in the context of cause-effect relationships is of the utmost importance in the attainment of the goals of the efforts.

In this study, risk factors for 100 suicide infants in Istanbul Gaziosmanpaşa District were investigated and examined in socio-economic and cultural context. Biological, psychological and sociological approaches are discussed in the explanation of juvenile delinquency. Attempts have been made to develop solutions to factors such as family, school, peer group, substance dependence, starting to work at an early age, and the social environment that are at the basis of crime.

Key words: Children, Juvenile Delinquency, Urbanization, Socio-economic and Cultural Structure.

GİRİŞ

Kanunen reşit sayılmayan, 18 yaşını doldurmamış bireyin suç işlemesi olarak tanımlanan çocuk suçluluğunun varlığı tarih boyunca görülmekte olup varlığını kabul ettirmesi ve tehdit boyutuna gelecek şekilde artışların gözlemlenmesi sanayi devrimi ile başlamıştır. Tarımsal yapıdan endüstriyel yapıya geçişin yaşanması, kentleşmeyle birlikte kırsal kesimlerden kentlere göçlerin artması, artan nüfus ile birlikte işsizliğin büyümesi sosyo-ekonomik nedenlerin suça etkileri içinde değerlendirilmesinin yanında çocuk suçluluğunun da temelinde yer almaktadır. “Ayrıca, savaşın getirdiği yıkımın ergenleri suça iten önemli bir etken olduğu görülür. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarını izleyen yıllardaki çocuk suçluluğu oranlarının, tüm dünya ülkelerinde gösterdiği artış bunu kanıtlamaktadır. Başta Birleşik Amerika, Japonya ve İsveç olmak üzere birçok ülkede, İkinci Dünya Savaşı’ndan hemen sonra çocuk suçluluğu alanında hızlı bir artış kaydedilmiştir. Ülkemizdeki istatistiklere de bakıldığında, Türkiye’nin savaşa girmemiş olmasına karşın, 21 yaşından küçük olan suçlu oranının 1936’da %23 olduğu, 1938’de %24.5’tan 1940’da %27.5’a, 1941 ve 1942’de %32.7’ye yükseldiği, özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana hızlı bir artış gösterdiği dikkat çeker”(Yavuzer, 2015:30). Yıllar itibariyle ciddi artış söz konusudur. Toplumsal bütünlüğün sağlanması ve sürdürülebilmesi adına bu ciddi bir sosyolojik problemdir. Olgunun sosyolojik açıklaması gereklidir. Bu tez çocuk suçluluğunun toplumsal nedenlerini belirleyebilme amacıyla hazırlandı. Olgu 100 örneklem üzerinden toplanan veriler ve teorik bilgiler çerçevesinde açıklanmak istenmiştir.

Hukuk sistemimizde suçlu çocuk, yürürlükteki ceza yasaları göz önüne alındığında 18 yaşını doldurmamış olduğu halde suç sayılan bir davranışı işlemiş kişi olarak tanımlanır. Suça sürüklenen çocukların ceza sorumluluğunda yaş faktörü önemli bir etkidir. 11 yaşını doldurmamış olan çocuklar suç işleseler bile cezai ehliyeti olmadığından cezalandırılamaz. “Türk Ceza Kanunun hafifletilmiş ceza yaş sınırı 0-18 yaş arasındadır. Bu grubun 0-11 yaş arasının ceza ehliyeti yoktur. 11-15 yaş arasındakilerin farik ve mümeyyiz olanların kısmi sorumlulukları vardır. Farik ve mümeyyiz olmayanların sorumlulukları yoktur. 15-18 yaş grubunun farik ve mümeyyiz oldukları kabul edilmektedir. Dolayısıyla 15-18 yaş grubu kısmi sorumluluk altındadır. Hukuksal açıdan çocuk suçluluğu, yetişkin olmayanlara verilen ceza olarak ele alınmaktadır. Kanunlara

karşı çıkan yargılanır ancak kanunda suç olarak tanımlanmamış bir eylemde bulunan çocuğa herhangi bir yaptırım uygulanamaz. Hukukun temel amacı, toplumsal düzenin sağlanması ve korunmasıdır” (Öter, 2005:8-9).

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de çocuk ve gençler tarafından suçlu davranışların sergilenmesi büyük bir toplumsal sorun olarak kabul edilmekte ve “suçlu çocuk” kavramı yerine “suça sürüklenen çocuk” kavramı kullanılarak, suça sürüklenen çocukların mağduriyetlerinin de giderilmesi hedeflenmektedir. Çocuk suçluluğunu, yetişkin suçluluğuyla karıştırmamak gerekir. Yetişkin suçlunun almış olduğu ceza ile çocuk suçlunun aldığı ceza muameleleri arasında uygulama farklılıkları bulunmaktadır. Bilinçli ya da bilinçsizce suça karışan çocuğun toplumdan izole edilmeden rehabilitasyon süreci ile toplumdan bağlarını koparmasının engellenmesi sağlanmaktadır. Çocuğun biyolojik bir varlıktan sosyal bir varlığa dönüşmesinde en riskli dönem ergenlik dönemidir. Yaptığımız çalışmada, suça sürüklenen çocukların yaş aralıkları incelendiğinde en çok suç işlenen yaş aralıklarının ergenlik dönemini kapsadığı gözlemlenmektedir. Sosyal gelişiminve değişimin en yoğun yaşandığı dönem olan ergenlikte kişiliğin olumlu veya olumsuz yönde gelişmesi aile, okul ve arkadaş gruplarının yönlendirmesiyle çocuğun almış olduğu şekle bağlıdır.

Çocuk suçluluğuna etki eden risk faktörleri; aile içinde şiddete maruz kalma ve şiddetle tanışma, ebeveyn ilgisinin yetersizliği, ailenin düşük ekonomiye sahip olması, çocukların akranlarından daha alt yaşam standartlarında çocukluk dönemi geçirmesi, çocuğun gelmiş olduğu sosyal sınıfın beslenme, sağlık ve eğitim gibi fırsatlardan yoksun olması, eğitimi çeşitli nedenlerle yarıda bırakma, çalışma hayatına erken yaşta atılma, uyuşturucu madde alışkanlığı, zararlı arkadaş çevresi, toplumun ortak değerlerine uymada zorluk yaşayan çocuğun sosyal dışlanma ile karşı karşıya gelmesi, çocuğun yaşadığı sosyal çevrenin yoksullukla ilişkisi ve kentleşmenin beraberinde getirdiği sorunlar gibi sosyo-kültürel ve ekonomik değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Çocuk suçluluğuna neden olan etmenlerin çeşitlilik göstermesi, farklı disiplinlerin bir arada çalışmasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla farklı disiplinlerin ortaya attığı teoriler ile suçluluğun pek çok yönden ele alınması sağlanmıştır.

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu; çocuk suçluluğuna etki eden nedenler üzerinde aile, arkadaş çevresi, eğitim durumu, madde kullanımı ve yerleşim yerlerinin suça temas noktasında etkilerinin araştırılarak ortaya konulmasıdır. Bu bağlamda risk faktörü taşıyan Gaziosmanpaşa ilçesinde ikamet eden 100 suça sürüklenen çocuğun katılımıyla gerçekleştirilen anket uygulaması ilçenin sosyo-ekonomik ve demografik özelliğinin belirlenmesinin yanında çocukların suça itilmesinin ardındaki nedenlerin çözümlenerek suçun oluşumunu engelleyen çözüm odaklı öneriler ele alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Sosyolojinin önemli savlarından biri “suçlu bireyler yoktur, suça itilen bireyler vardır” önermesidir. Bu önermeden hareketle İstanbul Gaziosmanpaşa’da suça sürüklenen çocukların araştırılmasının uygun ve yararlı olacağı düşünülmüştür. Bu savdan yola çıkılarak suça itilen çocukların suç işleme nedenleri, bu nedenlerin ortadan kaldırılması konusunda yapılan çalışmaların ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca suça itilen bu çocukların eğitim durumları, okula (eğitime) bakış açıları, çalışma koşulları, madde kullanımları, içinde yetiştikleri ailenin ekonomik durumu, aile içi şiddet değişkenlerine bağlı olarak suça eğilim nedenlerinin sosyolojik bir perspektifle ortaya konulması temel hedef olarak belirlenmiştir. Bunun yanında çocukların işlemiş oldukları suç türleri ile bu türlere etki eden sosyo-ekonomik ve kültürel etmenlerin ortaya konularak sosyolojik olarak incelenmesi ve çözümlerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, çocukların aile tutumları, öğrenim düzeyleri ve madde bağımlılıklarının işlemiş oldukları suça etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların kimlikleri gizli tutulup, gönüllük esas ilkesiyle hareket edilmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuk suçluluğu veya suça itilmiş çocuk olguları dünyada ve ülkemizde önemli konuların başında gelmekle beraber gittikçe artış gösteren, üzerinde Sosyoloji, Psikoloji, Kriminoloji gibi farklı bilim dallarının çalıştığı bir alan haline gelmiştir. Bu araştırmadan elde edilecek veriler; suça sürüklenme nedenlerini ortaya koymanın yanı sıra çözüm üretme noktasında da Gaziosmanpaşa ilçesinin yol haritasının belirlenmesinde önemli katkılar sunması beklenmektedir. Bu araştırma daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak kozmopolit bir yapıda olan İstanbul ilinin kalabalık nüfuslu ilçeleri arasındaki Gaziosmanpaşa'da yapılmış olup, buradaki çocukların ekonomik durumun yanı sıra farklı kültürel arka plana sahip olmasından dolayı da ayrı bir önem teşkil eder. Ayrıca bir ülkenin geleceğini çocukların oluşturduğu düşünüldüğünde suça bulaşmamış sağlıklı birey yetiştirmenin yaşamsal bir öneme sahip olduğu rahatlıkla görülecektir.

1.4. Araştırmanın Evren, Örneklem ve Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın evreni Gaziosmanpaşa ilçesi, örneklemi isettesadüfi örneklemle seçilen 100 çocuktan oluşmaktadır. Örneklem grubu belirlenirken Emniyet Müdürlüğü verileri baz alınmıştır. 2016 yılında Gaziosmanpaşa ilçesinde emniyet kayıtlarına göre 448 çocuk suça karışmıştır. Bu veriler Gaziosmanpaşa sınırları içerisinde ikamet edip yine ilçe sınırları içerisinde suça karışan çocuklardan oluşmaktadır. Bunlardan görüşmeyi gönüllü kabul eden 100 tanesi (yaklaşık %22) örneklem olarak belirlenmiştir. Gönüllü görüşmeyi kabul eden çocukların evlerine gidilerek, önceden hazırlanan anket soruları kendilerine yöneltilmiştir.

Konunun tespiti ve hazırlanması öncesinde, konuyla ilgili literatür taraması yapılmak suretiyle eserler incelenmiştir. Ayrıca Sivas ilinde düzenlenen TAİEX Çevresel Tasarım Yoluyla Suç Önleme sempozyumuna katılım sağlanmıştır.

Bu araştırma bilimsel bir çalışma olup, nicel yöntem kullanılacaktır. Veri toplama tekniği olarak önceden hazırlanan anket formu kullanılacaktır. Anket formunda suça sürüklenen çocukların demografik özellikleri, aile tutumları, okula karşı algıları, madde kullanımı ve işlenen suçların oranını ölçmeye yönelik bir değerlendirme olup, elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22.0 programı kullanılarak analiz

edilmiştir. Veri toplama aracı olarak kullanılan anket soru formu 61 sorudan oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler düz tablolar halinde sunulmuş ayrıca ki kare analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın bağımlı değişkeni suçun türüdür. Bağımsız değişkenleri ise aile, cinsiyet, okul, gelir düzeyi ve madde kullanımıdır.

Bağımlı Değişkenler (Sonuç):

- Suçun türü

Bağımsız Değişkenler (Neden):

- Aile
- Cinsiyet
- Okul
- Gelir düzeyi
- Madde kullanımı

Araştırmanın Hipotezleri:

Hipotez 1: İşlenilen suçun türü ile bağımlılık yapan madde kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1-a}: İşlenilen suçun türü bağımlılık yapan madde kullanımına göre değişmemektedir.

H_{1-b}: İşlenilen suçun türü bağımlılık yapan madde kullanımına göre değişmektedir.

Hipotez 2: İşlenilen suçun türü ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{2-a}: İşlenilen suçun türü cinsiyete göre değişmemektedir.

H_{2-b}: İşlenilen suçun türü cinsiyete göre değişmektedir.

Hipotez 3: Öğretmene karşı duyulan sevgi ile okuldan kaçma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{3-a}:Okuldan kaçma durumuöğretmene karşı duyulan sevgiye göre değişmemektedir.

H_{3-b}: Okuldan kaçma durumuöğretmene karşı duyulan sevgi göre değişmektedir.

Hipotez 4: İşlenilen suçun türü ile okul terk etme durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{5-a}:Okulu terk etme durumuişlenilen suçun türüne göre değişmemektedir.

H_{5-b}:Okulu terk etme durumuişlenilen suçun ne göre değişmektedir.

Hipotez 5: Ailenin aylık gelir düzeyi ile işlenilen suçun türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{4-a}:İşlenilen suçun türüaylık gelir düzeyine göre değişmemektedir.

H_{4-b}:İşlenilen suçun türüaylık gelir düzeyine göre değişmektedir.

Hipotez 6: Anne ile olan iletişim ile bağımlılık yapan madde kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{6-a}:Bağımlılık yapan madde kullanma durumuanne ile olan iletişime göre değişmemektedir.

H_{6-b}:Bağımlılık yapan madde kullanma durumuanne ile olan iletişime göre değişmektedir.

Hipotez 7: Baba ile olan iletişim ile bağımlılık yapan madde kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{7-a}:Bağımlılık yapan madde kullanma durumubaba ile olan iletişime göre değişmemektedir.

H_{7-b}:Bağımlılık yapan madde kullanma durumubaba ile olan iletişime göre değişmektedir.

Hipotez 8: İşlenilen suçun türü ile ailede daha önce suç işleyen bireylerin varlığı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{8-a}:Ailede daha önce suç işleyen bireylerin varlığı işlenilen suçun türüne göre değişmemektedir.

H_{8-b}:Ailede daha önce suç işleyen bireylerin varlığı işlenilen suçun türüne göre değişmektedir.

Hipotez 9:Çocukların neden suç işledikleri ile okula dönme isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{9-a}:Çocukların suç işleme nedenleri okula dönme isteğine göre değişmemektedir.

H_{9-b}:Çocukların suç işleme nedenleri okula dönme isteğine göre değişmektedir.

II. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Araştırmanın Temel Kavramları

2.1.1. Suç Kavramı

Suçun kökenine inildiğinde insanlık tarihi ile başladığı söylenebilir. Her sapmanın suç olmadığı bilinen bir durum olmakla birlikte suçun karmaşık yapısından kaynaklanan suçu açıklamaya yönelik çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. “Suç, topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem, davranış, tavır ve harekettir. Tarihsel süreç içinde incelendiğinde her dönemde topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kabul edilen davranışlara kanun koyucuları tarafından ceza yaptırımı uygulandığı görülmektedir” (Dönmezer,1984;Akt. İçli,1993:7). Suçlar, işlenme nedenlerine ve amaçlarına göre sınıflanabildiği gibi işlenen suça karşı toplum tarafından gösterilen tepkinin şiddetine göre de sınıflandırılabilir.

Suç olgusu çok yönlü toplumsal bir sorundur. Bu olgu ahlaki, hukuki, ekonomik, siyasi, dini ve kültürel boyutlarından ele alınabilir ve analizi farklı temellere dayandırılarak yapılabilir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hem sosyolojik hem de hukuksal açıdan önemli problemidir. “Hukukçular için suç, yasanın suç saydığı ve bir yaptırımı gerektiren eylemdir. Kriminologlar suçu çok sayıda faktörün etkisinde olmakla birlikte iradi insan eylemi olarak ifade ederler. Böylece suçlunun bireysel özelliklerine de vurgu yaparlar. Sosyoloji suçu toplumsal nedenlere bağlı olarak yerleşik normlardan ileri düzeyde sapma davranışı olarak algılarlar” (Bal, 2013:15).

Suç, tarih boyunca tüm toplumlarda yaşanan bir olgu olmakla beraber sosyal yaşamın bir sonucu olmasından dolayı suçun algılanışında, hangi eylemlerin suç sayılması gerektiği ve suç işleyenlere karşı toplumun nasıl hareket edeceği gibi sorunlara toplumlar tarih boyunca farklı çözümler getirmeye çalışmıştır. Suç olgusu her toplumda olmakla birlikte neyin suç olup olmadığını toplumun değerler sistemi belirler.

“Suç toplumda gruplar ve toplumlar arasındaki mevcut organizasyonu bozan, gruplar arası dayanışma bağını koparan ve sosyal yapıyı temelinden sarsan bir sosyal problem olarak

tarixin ilk dönemlerinden beri araştırmacıların ve bilim adamlarının dikkatini çekmiştir” (İçli,1993:XVII). Suç olgusunun incelenmesi ve önlenmesi çeşitli bilim dallarının ortak sahasına girmektedir. Temelde suç unsurunu ele alarak hareket eden bilim olarak ifade edilen kriminoloji, suçun anlaşılması ve açıklanması, nedenlerinin tespiti konusunda sosyoloji, psikoloji, psikiyatri, sosyal antropoloji ve hukuktan yararlanmaktadır. Bu nedenle kriminoloji disiplinler arası bir bilimdir.

2.1.2. Sapma ve Anomi

“İnsan topluluklarında davranışlar, kurallar ve normlar tarafından yönlendirilir. Eğer bir davranış herhangi bir sosyal sistemde o dönemde yasaları, adetleri, kuralları ihlal ediyorsa o davranış sapmış olarak nitelendirilir” (İçli,1993:XIX). Sapmış davranış, kurallara uymayan davranış olarak tanımlanabilir ve sapmanın incelenmesi sosyal problemlerin daha geniş bir sahasına girer. Bu geniş alan sosyal patoloji veya organizasyonsuzluk olarak adlandırılır. Sapma her zaman bir sosyal problemdir, fakat bütün sosyal problemler sapma ile ilgili olmayabilir. Her sapma davranışı suç olmayabilir, fakat her suç sapma davranıştır. Sapma davranışı suç kavramından daha geniş ve çizgileri belirsizdir. Normalin dışında kabul edilen davranış bir tür sapma olarak nitelendirilebilir.

“Toplumsal yapının bütünlüğü ve devamlılığı yerleşik normlara uymaya ve temel sosyal değerleri benimsemeye bağlıdır. Ancak dinamik bir yapıya sahip olan toplumda, benimsenen ortak normlara ve sosyal değerlere karşı bir duruş her zaman vardır. Sapma ve suç olarak adlandırılan bu tür davranışlar, toplumsal düzenin sürekliliğini tehdit eder bir nitelik taşır” (Ayan, 2010:18). Toplumda kültürün belirlediği gelenek ve göreneklere uygun davranışlarda bulunmamak sapmış davranış olarak kabul edilir. Fakat toplumsal kurallara uymamak ile hukuk kurallarına uymamak toplum tarafından aynı tepkiye yol açmaz. Sapma davranışlarına verilen tepkiler toplumdan topluma farklılık gösterir.

“Durkheim’in kriminolojiye yaptığı katkılardan biri de ‘anomi’ kavramıdır. Anomi, standartların ve değerlerin kaybolması, kuralların, normların etkisiz kılınması hali olarak toplumsal ilişkileri bozan bir durumdur. Bu durum suçun ortaya çıkışında etkili bir faktördür” (Bal, 2013:43). Suçun normal mi, patolojik mi olduğu sorusu ile sosyolojinin suç olgusunu ilk defa ve ayrıntılı olarak araştırma konusu yapan Durkheim’a göre suç normal bir olgu olup toplumsal yaşamın bulunduğu her yerde her çeşit suçun da olabileceği

muhtemeldir. Durkheim'in anomi teorisi Merton'in suçlu davranışın anlaşılması konusundaki çalışmalarına temel teşkil etmiştir.

“Durkheim’a göre suçun mutlak olarak ortadan kaldırılması mümkün değildir. Bütün bireylerin bilincine yapılacak müdahaleler veya açık bir biçimde uygulanacak baskı ve şiddet suçun kökünün kazınmasına değil biçim değiştirmesine neden olur” (Bal, 2013:39). Ona göre suçun olması normal ve suçun olmadığı bir toplum yoktur. Suç olgusunun tüm toplumlarda her zaman var olacağını ve belirli bir fonksiyonu yerine getirdiğini savunmaktadır. “Cürüm, sadece şu ya da bu toplumların çoğunda değil, fakat bütün toplum tiplerinin hepsinde görülen bir şeydir. Hiçbir toplum yoktur ki orada bir suçluluk olmasın. Cürüm biçim değiştirir, cürüm olarak vasıflandırılan fiiller her yerde aynı değildir; fakat her yerde ve her zaman cezai baskıyı üzerine çekecek tarzda davranan insanlar olmuştur” (Durkheim, 1994:111-112).

2.1.3. Çocuk Suçluluğu

Araştırma 12-18 yaş aralığındaki çocukları kapsamakta olup mevcut yaş aralığının ergenlik döneminin içinde yer alması nedeni ile bu dönemin çocuk suçluluğu üzerine etkisi oldukça önemlidir. Karmaşık ve anlaşılmaz bir dönem olan ergenlik, çocukların suça yönelmesine başlanan süreç olarak da değerlendirilebilir. Giderek artış gözlemlenen ve ciddi bir tehdit haline gelen çocuk suçluluğu kapsamında Türkiye’de “328.385’i sadece 2010 yılında olmak üzere son üç yılda 860.801 çocuk ceza dava dosyalarında mağdur olarak yer almıştır”(Özpolat ve Solak, 2011:25).

Çocuk suçluluğu, 0-18 yaş arası bulunan kişilerin toplumun veya yasaların suç saydığı herhangi bir fiili işlemesiyle ortaya çıkan sosyolojik bir olgu olmakla beraber suçla ilgili araştırmalar arasında önemli bir yere sahiptir. “Çocuk; fiziksel, psikolojik, ekonomik ve toplumsal açılarından bir başkasının bakımına ve korunmasına ihtiyaç duyan ve bu nedenle bir diğerine (öncelikle ana-baba bunların yokluğunda ise ilgili kişi ya da kurumlara) bağımlı, henüz kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek olgunluğa erişmemiş birey olarak da tanımlanır. Kendi içinde; ilk çocukluk (2-7 yaş); son çocukluk (7-11 yaş) ve ergenlik (12-18 yaş) gibi birtakım aşamalardan oluşan çocukluk döneminde, çocuğun her bir aşamada farklı ihtiyaç ve beklentilerle bir başkasının bakım ve korunmasına muhtaç

olduğu görülür” (Ayan, 2011:14). Çocuğun suç ile tanışması toplumsal bir sorundur. Çocukların suça sürüklenmesinin kökeninde çocuğun yapısal özellikleri, çevresel etkenler, aile yapısı, arkadaş çevresi, okul vb. faktörler etkilidir. Bu nedenle suçlu çocuk yerine suça itilen çocuk olarak durumun değerlendirilmesi daha yerinde olacaktır.

Toplumsal gelişmeler ve sanayileşme ile birlikte özellikle kentlerde suç işleme oranlarında artışlar gözlemlenmiştir. Bu durum özellikle aile, okul ve çevrenin etkileri ile yapılacak düzenlemelere ilişkin önerilerin geliştirilmesine; psikolojik, sosyolojik, biyolojik, hukuksal vb. alanları da kapsayan çok boyutlu araştırmaların yapılmasına neden olmuştur. Suç işleyenler arasında da çocuk ve gençlerin sayısında ciddi artışlar olmakla birlikte suça sürüklenmiş çocuklar sorunu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sosyal sorun haline gelmiştir. “Batı’da kamu düzenini bozucu şiddet eylemleri, toplumu birinci derecede tedirgin etmekle birlikte, çocuk ve genç suçluluğunda ilk sırayı hırsızlık almaktadır. Bunlardan başka, genel adaba karşı suçlar, trafik kurallarına aykırı hareket, yangın çıkarma, mülkiyete saldırı gibi suçlar da Batı toplumlarındaki çocuk suçluluğu türleri arasında yer almaktadır. Bu suçların farklı yaş gruplarında işlenmesinde dikkati çeken ayrımlar vardır. Sözcüleri, Fransız polis istatistikleri, 21 yaşındaki gençlerin hırsızlığın ağır biçimlerini ve çeşitli mala ilişkin suçlarla ırza tecavüz suçlarını daha fazla işledikleri, buna karşılık 21 yaşından küçüklerinse basit hırsızlık ve özellikle motorlu araç çalma suçunun failleri olduklarını göstermektedir...İtalya’da güneyin kırsal bölgelerinde şiddet eylemleri daha çok aileler arasında adaleti sağlama, prestij elde etme gibi nedenlerle işlenmekteydi. Son yıllardaysa, gençler daha çok siyasal ve toplumsal çıkarlar adına şiddete başvurumaktadırlar. Bu durum, toplumda korku ve huzursuzluğa yol açmaktadır” (Yavuzer, 2015:42).

Çocuk suçluluğu, o ülkenin yasalarına göre çocuk olarak tanımlanmış bireylerin işlemiş oldukları suçları ifade eder. Suç sayılan herhangi bir fiili işleyen çocuk hukuk bakımından suçludur. Bu nedenle suça itilmiş çocukların suç işleme nedenlerinin saptanması son derece önem teşkil etmektedir. “Çocuk suçluluğu en az dört aşamalı bir süreçtir. Birincisi çocukta suça ilişkin davranışın oluşma aşamasıdır. Burada aile, akran grupları, öğretim kurumları vb. sosyal çevreler etkili olmaktadır. İkinci aşama çocuğun suç davranışını göstermesi ve yargılanmasını kapsar. Üçüncü aşama tutuklanma-hüküm giyme

ve cezanın çekildiği aşamadır. Dördüncüsü topluma katılma ve yeniden sosyalizasyonun sağlanması aşamasıdır” (Bal, 2013:106).

2.1.4. Kentleşme

“Toplum bilimlerinde kent olgusunun gündeme gelmesi, kapitalizmin gelişimini sosyal, ekonomik, politik sonuçlarını farklı kurumsal yaklaşımlar çevresinde analiz eden Marks ve Weber’in çalışmalarıyla mümkün olmuştur. İki toplum bilimci de kentin kapitalizmin gelişiminde tarihsel olarak özgün bir rol oynadığı düşüncesinde birleşmektedir. Kentlerin hızlı büyümesi o dönemdeki sosyal değişimler arasında en önemlilerindendir. Bu aynı zamanda bir kent sorunsalını da gündeme getirmiştir. Sözü edilen kent, nüfusu hızla artan, alt yapısı gelişmemiş, işçilerin yaşadığı sefalet mahallelerinin yaygın olduğu bir yapıya sahipti” (Aslanoğlu, 1998:56-57). Türkiye’de 1950 yıllarında kırsal alanlardan şehirlere doğru yaygınlaşan iç göçler; konut-barınma, alt yapı, işsizlik, eğitim ve sağlık hizmetlerinde yetersizlik, kültür çatışması gibi pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunlardan bir diğeri de, kentleşmenin tehdidi altında olan gelenek ve göreneklerin çözülmeye uğramasıdır.

Kentleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan ve kırdan şehre doğru yaşanan göç dalgası coğrafi hareketliliği meydana getirmiştir. Türkiye’nin tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişi sırasında yaşanan iç göç yoğunluğunun çoğunlukla sektörel etkenlerin bir sonucu olduğunu söyleyebiliriz. Kırsal kesimlerde temel ekonomik faaliyetin tarım olması köylünün ekonomik ve sosyal yaşantısını kısıtlamakla beraber tarımda makineleşmeye gidilmesi ve şehirlerdeki ekonomik, sosyal, kültürel imkânların da köyde yaşayanlara çekici gelmesi köylünün yönünü kentlere çevirmesine zemin hazırlamıştır.

Kentlere doğru gerçekleşen göçler, kırsal hayata ait değerlerin kent hayatı içerisinde kimlik karmaşasına uğraması, bireylerin aidiyet duygularında değişime ve "ben merkezli" anlayışı benimsemelerine neden olmuştur. Geleneksel bağların zayıflaması ve aidiyet duygularındaki değişimler kimi teorisyenlere göre suça yönelmelerdeki etkenler olarak savunulmaktadır. İnsan ilişkilerinin kent yaşamına uygun şekillenmesi ile geleneksel toplumlardan modern toplumlara geçişte kaybedilen ortak irade ve dayanışma gibi değerlerin Tönnies’in cemaat/cemiyet kavramlarında belirttiği şekliyle insan

ilişkilerinin zayıf, bireyselliğin hakim olduğu gözlemlenmektedir. Geleneksel toplumlarda değerler ve normların nesilden nesile aktarılması, kentleşmenin doğurduğu modern toplumlarda benmerkezciliğin ön plana çıkması ile oldukça zorlaşmıştır. “Marks ve Weber kenti, Batı Avrupa’da feodalizmden kapitalizme dönüşümün analiz nesne olarak görmüşlerdir. Weber, feodalizmin siyasi ve ekonomik ilişkileri yok olup yerini ussallık, kapitalist girişim ve vatandaşlık hakları alırken, kentlere önemli roller düştüğünü belirtmektedir. Mark ise Engels ile beraber kır-kent arasındaki ayrımı feodal üretim ilişkilerinden kapitalist üretim ilişkilerine geçiş ile paralellik içinde açıklamaktadır” (Aslanoğlu, 1998:57).

Kentlerin kültürel yapıya etkisinin en önemli sonuçlarını çocuklar üzerinde görmek mümkündür. Ailelerin sosyo-ekonomik ve kültürel yapıları, kentleşme ve modernleşme ile sosyal değişime uğrayarak sosyal tabakalaşmayı da beraberinde getirmektedir. Farklı tabakalarda yer alan çocukların hedeflere ulaşma yöntemlerinde gözlemlenen farklılıklar da kimi teorisyenlere göre olası bir durumdur. Hedeflere yasal yollarla ulaşamayan genç veya çocukların yasa dışı araçlarla elde etme çabası çocukları suça yönelten diğer bir etken olmakla beraber şehirlerde mala karşı işlenen suçların diğer suçlara oranla başta yer alması da şehirlerdeki gelir dağılımının eşitsizliğini göstermektedir. “İleri endüstriyel ülkelerin metropol kentlerine bakıldığında, yoksullaşan ve dışlanmaya uğrayan kesimlerin oranında son yıllarda büyük bir artıştan söz edilmektedir. Bu ülkelerde, kent yoksullarının yaşadıkları iktisadi ve sosyal koşullarda ciddi bozulmalar dikkati çekmekte; özellikle evsizler ve dilencilik artmakta işsizlik oranları, sigortasız ve düşük ücretli işlerdeki istihdam oranı yükselmektedir. Gençler arasında çatışma, kavga ve şiddet olayları, ailesel parçalanma, evsiz kalma ve işsizlik nedeniyle sokakta yaşayanların sayısında artışlar görülmekte, ayrıca insani yaşama ölçütlerinde uzak barınaklar ve yerleşme yerlerinin sayısı artmaktadır. Küresel yeniden yapılanma, yüksek risk koşulları ürettiğinden doğal olarak kaybedenlerden yana geniş bir sosyal kesim ortaya çıkarmaktadır. İşsizler, çalışan yoksullar, evsizler, sokakta çalışan çocuklar, geçici ve güvencesiz emek işçileri, sokak satıcıları ve sayısız alt kültürel marjinalizasyonlar, küreselleşmenin eşitsizliği doğuran ikliminde boy vermektedirler” (Aytaç, 2013:65-66).

Hızla artan ve süreklilik arz eden göçlerin, Türkiye'nin sosyal ve alt yapısının yeterli olmamasından kaynaklanan çarpık şehirleşme görüntüsüyle hızlı kentleşmenin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeterli alt yapı olmadan başlayan göç süreci, beraberinde gecekondulu ve gecekondulu sakinleri kavramlarını da getirmiştir. Kentlerle bütünleşemeyen kesimin gecekondulu alanlarında yaşam mücadelesi vermesi, hem kendi gelenek-göreneklerine sahip çıkmaya çalışırken hem de kent değerleriyle çatışan yeni bir kültürün de meydana gelmesine zemin hazırlamıştır. “Bu bölgelerde dezavantajlı koşulların artması, aynı zamanda, mekânsal ayrım, sınıfsal kutuplaşma ve sosyal dışlanma mekanizmalarının kurumlaşması etkisi de yaratmaktadır. Buralarda sorunlar katmerlenmiş ve yoğunlaşmış vaziyettedir. Sık görülen mahalle çatışmaları, anti sosyal davranışlar, gençlik suçları, sokak kargaşası, sorunlu sınıflar, dükkanların kepenk kapatması ve terk edilen mülkler, mahallelerde duyulan sosyal tatminsizliğin çok yüksek oranlarda kendisini göstermesi vs. konsantre yoksulluk bölgelerinin dışarıya saldırdığı problemlerden bir kaçını oluşturmaktadır” (Aytaç, 2013:102).

Ülkemizde en kalabalık nüfusa sahip olan İstanbul'un en çok göç alan il olmasının çekici nedenleri arasında, sanayi bölgelerinin varlığı ile iş imkanlarının artması ilk sıralarda yer almaktadır. İş çevrelerini kapsayan merkeze yakınlığı ile göç alan ilçelerinden olan Gaziosmanpaşa'da farklı etnik kimliklerin yer alması çok kültürlülüğü de gündeme getirmektedir. Değişik kültürlerin yaşam biçimiyle şekillenen Gaziosmanpaşa'da var olan gecekondulu bölgelerinde özellikle roman aileleri varlığını sürdürmektedir. Mekânsal damgalanmanın en çok görüldüğü yerlerin gecekondulu alanları olduğu göz önüne alınırsa, dışlanma ve damgalamaya yönelik uygulamalara da en çok romanların maruz kaldığı söylenebilir. Roman mahallelerinin alt yapı sorunları, gecekondulu şeklinde barınma koşulları, kentten izole edilmiş mekanlarda yerleşmiş olmaları sosyal dışlanmayı yansıtmaktadır. Bu şekilde gettolaşan bu yerleşim alanları suç oluşumlarını kolaylaştırmakla beraber toplumsal hayat içinde bu mekanların tehlikeli olarak etiketlenmesine zemin hazırlamaktadır. “İstanbul'un özellikle, Sarıgazi, Dolapdere, Esenler Karabayır mahallesi, Gaziosmanpaşa vb. mahalleleri, söz konusu mekânsal damgalanmaya en fazla uğrayan yerler arasındadır. Buralar, hırsızlık, yankesicilik, kapkaççılık, uyuşturucu madde satıcılığı, gasp ve cinayet

zanlıları, otomobil hırsızlığı ya da otomobil kundaklama işleri, mafya ve çete gibi organize suç örgütlerinin barındığı yerler olarak görülmektedir” (Aytaç, 2013:115).

2.1.5. Çocuk Hakları

Tüm dünyada en önemli meselelerin başında gelen çocuk haklarının korunması, toplumların geleceğinin teminatıdır. Bir toplum içerisinde çocuklar layık oldukları gibi yaşayamıyor ve kötü muamele, istismar hatta suç işlemeye yönelebiliyorsa o toplum geri kalmaya mahkûmdur. Çocuklara yönelik insan hakları ihlalleri onların öncelikle benlik tasarımlarını ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkilemekte; duygu, düşünce ve davranış kalıplarında normal dışı gelişmelerin yaşanmasına neden olmaktadır.

0-18 yaş arası kapsayan çocuk suçluluğu hukuki açıdan çocuk kabul edilen bireylere özgüdür. Hukuk karşısından suç işlemiş yetişkinden farklı yaptırımlar ile karşılaşmakla beraber çocuğun kişiliğinin zarar görmesine ve etiketlenmesine olanak vermeden ceza yöntemi uygulanmaktadır. “Genellikle yetişkinler için hukuk, suç-ceza ilişkisini gözetir. Oysa uluslararası hukuk metinleri (Çocuk Hakları Sözleşmesi ve diğerleri) ve ulusal hukuk metinleri çocukları koruma ve topluma kazandırma amacıyla düzenlenmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan sözleşmelerde tüm uygulamaların ‘çocuğun yüksek yararı’nın gözetilerek yapılması önerilmektedir” (Bal, 2013:106).

Çocukların refahı alanında Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların yaşatılması, korunması ve geliştirilmesi açısından toplumun, devletin ve ailenin sorumluluklarını açıklamakla beraber nitelikli insan yetiştirilmesini hedeflemektedir. İlkeleri çocuğun sağlığı, eğitimi, korunması kapsamında oluşmaktadır. “BM tarafından 1979 yılının ‘Dünya Çocuk Yılı’ olarak kabul edilmesi, 1959’da oybirliğiyle imzalanan Çocuk Hakları Bildirgesinin bir çocuk hakları sözleşmesine dönüştürülmesi düşüncesinin gelişiminde etkili olmuştur. 10 yılı aşkın bir zamanda hazırlanan sözleşme, BM tarafından 20 Kasım 1989’da benimsenmiş, 26 Ocak 1990 tarihinde imzaya açılmış, 2 Eylül 1990’da yürürlüğe girmiştir” (Ayan, 2010:235). Çocuk Hakları Bildirgesi on ilkedен oluşmaktadır. Bu ilkeler özetle şöyledir (Bal, 2013:125):

- Her çocuk bildirgede yer alan haklara hiçbir fark gözetilmeksizin sahip olmalıdır.

- Çocuk özel bir korunmadan yararlanabilmeli, bu amaçla hazırlanan kanunlarda çocuğun çıkarları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çocuk doğduğu andan başlayarak bir isim ve vatandaşlık kazanmalıdır.
- Çocuk sosyal güvenlikten istifade etmelidir.
- Özürlü çocuğa, durumunun gerektirdiği tedavi, eğitim ve bakım sağlanmalıdır.
- Kişiliğin tam ve ahenkli tarzda gelişebilmesi için çocuğun sevgi ve anlayışa ihtiyacı vardır. Çocuk mümkün olduğu kadar ana-babasının ihtimam ve sorumluluğu altında büyümek hakkına sahip olmalıdır. Çocuklara özel bakım sağlanmalı, çok çocuklu ailelere devlet yardım etmelidir.
- Çocuk hiç olmazsa ilköğretim derecesinde ücretsiz ve zorunlu bir eğitim almaya hak kazanmalıdır.
- Çocuk her koşulda ilk koruma ve yardım gören olmalıdır.
- Çocuk ihmalin, zulmün ve istismarın her türüne karşı korunmalıdır. Hiç bir biçimde ticaretin konusu olmamalı, asgari bir yaştan önce çalıştırılmamalıdır.
- Çocuk; ırk, din, cinsiyet gibi ayrımcılık özendiren uygulamalardan korunmalıdır. Çocuk; hoşgörü, insanlar arası dostluk, barış ve evrensel kardeşlik ortamında güç ve yeteneklerinin kardeşlerinin hizmetine sunulması gerektiği bilinciyle yetiştirilmelidir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda onaylanmış ve 02 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamıştır. Toplam 54 maddeden oluşan Sözleşme Türkiye’de 27 Ocak 1995 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi hükümleri çocuk haklarıyla ilgili dört temel alanı kapsamaktadır (Akarşlan,1998: 38):

- Yaşama: İlk hak, varlığın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen yaşama hakkıdır. Devletler çocuğun yaşama ve gelişimini mümkün olan en üst düzeyde güvence

altına almak zorundadırlar. Temel sağlık hizmetlerine ve yeterli yaşam düzeyine sahip olma hakkı diğer taraftan çocuğun bir isme ve milliyete sahip olma hakkını da içermektedir.

- Gelişme: Çocuğun parasız eğitilme, dinlenme, eğlenme boş zaman, bilgi edinme, düşüncelerini ifade etme, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olma hakkına ilişkin hükümleri içermektedir.
- Korunma: Çocuklara yeterli bir korunma saplanması amaçlamaktadır. Ayrıca zihinsel ve fiziksel özürlü çocuklara, mülteci konumunda ya da anne babasız ya da anne babası ayrılmış olanlar için özel koruma gerektiğini belirtmektedir. Aynı zamanda çocuk emek sömürsünü, çocukların fiziksel ve cinsel anlamda istismarını ve evlat edinmeyle ilgili hükümleri kapsamakta, çocukların uyuşturucu kullanımı ve satışı ile ilgili işlerden korunmalarını da içermektedir.
- Katılım: Sözleşme, çocuğun düşünce, vicdan, din, ifade ve bilgi edinme özgürlüklerinin de altını çizmektedir. Yaşlarına ve olgunluk düzeylerine göre çocukların görüşlerine ‘gerekli ağırlığı’ tanımları, onları toplumda etkin rol oynayacakları biçimde yetiştirmeleri için, ana-babalara çağrıda bulunmaktadır.

Türkiye’de Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana çocuk haklarını güvence altına alan yasalar mevcuttur. İsviçre’den aktarılan Medeni Kanun ve İtalya’dan alınan ceza yasaları çocuğu korumaya yönelik maddeleri içirmekle beraber 1982 ve 1961 Anayasaları da bu hakları daha özlü ilkeler olarak vurgulamaktadır.

Çocukların yaşama koşulları devletlerin gelişmişlik seviyesini göstermekle birlikte koşulların iyileştirilmesi gelişmişlik seviyesinin yükselmesindeki basamaklardan birini oluşturmaktadır. Bir ülkenin çocuklarına verdiği değer o ülkede çocuklar için uygulanan yasalara bakılarak anlamak mümkündür. Bugün 196 ülkenin kabul ettiği Çocuk Hakları Bildirisi, gelişmiş ülkelerin yasalarında yer olan hakların bir araya getirilmesiyle tüm yeryüzündeki çocukların ortak hakları olarak tanınmasını amaçlamaktadır. “Çocuk Hakları Sözleşmesi dışında, uluslararası örgütlerle Türkiye arasında imzalanan anlaşmalar ve iş birliği programları göstermektedir ki, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin kabulüne dek, ülkemizde çocuğun durumunu iyileştirmeye yönelik girişimler uluslararası gelişmelere

paralel bir seyir izlemiştir. Söz konusu sözleşmenin kabulünden önce mevcut durum değerlendirmesine yönelik gerçekleştirilen ‘Çocuk Politikası Ulusal Kongresi’ de ülkemizin bu sürece hazırlıklı girdiğinin göstergesi olmaktadır” (Ayan, 2010: 247).

2.1.6. Çocuk Mahkemeleri

“Çocukların yargılanma esaslarını öncelikle Birleşmiş Milletlerin öncülüğünde gerçekleştirilen uluslararası sözleşmeler, ilkeler, kararlar belirlemektedir. Havana Kuralları (Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları), daha çok gözaltında veya tutuklu olan çocukların bulundukları koşulları düzenlemektedir. Riyad İlkeleri (Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri), çocuk suçluluğunun önlenmesine ilişkin yaklaşımları içermekte ve toplumsallaşma süreci, toplumsal politikalar, yasal düzenlemeler ve çocuk ceza adaleti, araştırma, politika geliştirme ve iş birliğini kapsamaktadır. Beijing Kuralları (Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kuralları) ise, çocuğun yargılanması sürecine ilişkin ilkeleri belirlemektedir” (Bal, 2013:130). Havana Kurallarına göre; çocukların yargılanmasına yönelik sistem, hak ve güvenliğinin lehinde davranmalı, fiziksel ve ruh sağlıklarına destek olmalıdır. Riyad İlkelerine göre; çocuklar toplumda yasaya uygun ve yararlı etkinliklere kendilerini adayarak suç üretmeye yönelik olmayan bir anlayış kazanabilirler.

Beijing Kurallarının uygulanmasında, çocuğun iyileştirilmesi ve çocuğun işlemiş olduğu suçla aynı paralellikte ceza verilmesi önemli faktörlerdir. Beijing Kuralları çerçevesinde çocuk ceza adalet sisteminin amaçları şöyle belirlenmiştir (Bal, 2013:131-132):

- Çocuk ceza adalet sisteminde daima çocuğun iyileştirilmesi ön plana alınmalıdır ve çocuk suçlarına gösterilecek tepki hem suçun hem de suçlunun içinde bulunduğu koşullarla orantılı olmalıdır.
- Çocuklar öncelikle masum kabul edilmektedir. Suçlamanın bildirilmesinden itibaren belli haklarının korunması gerekmektedir.

- Hukuksal aşamalarda çocukların kimliklerinin gizli tutulması esas alınmıştır. Bu ilke çocuğun beden ve ruh sağlığının, toplumsal itibarının korunması bakımından önemlidir.
- Çocuğun hakları gözetilmesine alındığı andan itibaren başlamaktadır.
- Suç isnadıyla gelen çocuğun öncelikle serbest kalması için yeterli koşulların var olup olmadığı belirlenmektedir.
- Yasa uygulayıcılar çocuğun yüksek yararını gözetme ilkesini esas almaktadırlar.
- Polis teşkilatında uzmanlaşmış birimlerin çocuk suçluluğu ile ilgilenmesi ilke olarak kabul edilmiştir. Polislerin eğitimi ve özel polis birimlerinin oluşturulması şartı bizde “Çocuk Polisi” anlayışı ve “Çocuk Şube” teşkilatlanmasıyla hayata geçmiştir.
- Çocuk yargılamasında tutuksuz yargılama anlayışı egemen kılınmıştır.
- Çocukların bulundukları yerlerin eğitim, sağlık, oyun vb. haklarını kullanabilecekleri yerler olması anlayışı çocuk hakları bakımından önemlidir.
- Çocukların yargılanmasının “mahkeme, heyet, konsey vb. yetkili makamlar tarafından dürüstlük ve hakkaniyet içinde yapılması şartı” anlamlıdır.
- Suçluluk sosyal şartların ürünüdür. Beijing kuralları bu sosyolojik kuralı dikkate almış ve çocuğun bulunduğu koşulları belirlemek üzere “sosyal araştırma raporu” istemiştir.
- Yargılama sonunda verilecek kararların bazı ilkelere göre oluşturulması istenmektedir. Bunlar; (a) Verilecek ceza sadece suçun ağırlığı ve işleniş tarzıyla değil, çocuğun içinde bulunduğu koşullar ve ihtiyaçların ve hem de toplumun gereksinimleri ile de oranlı olmalıdır... (c) Özgürlükten yoksun bırakma, suçun başka bir kişiye yönelik ciddi bir saldırı niteliğinde bulunması veya çocuğun ciddi suç işlemeyi itiyat haline getirmiş olması halleri dışında verilmemelidir. (d) Çocuğun ıslah edilmesi ilkesi çocuklara ilişkin davalarda yol gösterici ilke olmalıdır.

- Çocukların yargılanmalarının sonunda alternatif yaptırımlar üretilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bunlar; “(a) Bakım, rehberlik ve gözetim düzenlenmesi; (b) şartlı salıverme; (c) Sosyal hizmet verme kararı; (d) Para cezaları ve zararların tazmini; (e) Vasıtalı ıslah ve öteki ıslah önlemleri; (f) Çeşitli terapi gruplarına katılım ve benzeri etkinliklere ilişkin düzenlemeler; (g) Koruyucu aile yanına, toplumsal merkezlere veya başka bir eğitim merkezine yerleştirme; (h) Yukarıdakilere benzer düzenlemeler.”
- Beijing Kurallarında çocuk ve aile bütünlüğüne dikkat çekilmektedir. Aile “toplumun doğal ve temel birimi” olarak kabul edilmektedir.
- Çocukların bir kuruma kapatılarak sosyal hayattan tecrit edilmeleri onaylanmamaktadır.
- Çocukların yargılanması ve topluma kazandırılması sürecinde profesyonellik önemsenmektedir.
- Bütün süreçlerde “çocuğun iyileştirilmesi” amaç olarak ifade edilmektedir. Bunun için her türlü eğitim ve iş bulma olanaklarından yararlanılması önerilmektedir.
- Çocuk suçluluğu toplumun ortak bir sorunudur. Bu nedenle devletin yanında sivil toplum kuruluşlarının, gönüllülerin çocukların bir aile ortamında bulunmalarını sağlamak amacıyla harekete geçirilmesi istenmektedir.

Çocuk mahkemesinin önemli işlevi çocuğun kurtarılması ve korunmasının sağlanarak aynı zamanda eğitilmesidir. Çocuğun suça yönelmesindeki nedenlerin ortaya konulması ve çocuğun yararına olan uygulamaların yapılması, çocuğun topluma tekrar kazandırılması açısından son derece önemlidir. “Çocuk mahkemeleri, uzmanlık kuruluşlarıdır. Çocuğu suça iten neden ve koşulları ayrıntılı olarak inceler. Bu amaçla birçok uzmanlık dallarından yardım ister. Sosyal hizmet uzmanlarından, ruhbilimcilerden, ruh hekimlerinden, eğitimcilerden yararlanır” (Yörükoğlu, 2007:217). Çocuğun suça bulaşmış ya da suça bulaşma eğiliminde olması ayırt etmeksizin çocuklar hakkında her türlü koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınmasıyla çocukların iyileştirilmesi, yargılama sürecinden ez az zarar görmesini amaçlanmaktadır.

Çocuk mahkemelerinde çocuğa yetişkin suçlu muamelesi yapılmaması, çocukların gözetim altına alınması ve çocukların rehabilitasyon sürecine dahil olmalarını sağlayan kararlar önem arz etmektedir. “Çocuk mahkemesinde suçüstü yargılama yöntemleri uygulanmaz. Duruşmalar gizli yapılır. Çocuğun adı ve resmi hiçbir yoldan yayınlanmaz. Çocuğa karşı kişisel dava açılmaz. Buna karşılık kişisel olarak açılan davalar, kişi vazgeçse de sürer. Yargıç çocuğu ve çevresini ayrıntılı olarak inceledikten sonra uzmanlara danışarak çocuğun haklarını gözeticek en uygun kararı verir. Verdiği kararların uygulanıp uygulanmadığını denetleyebilir. Çocuğu ailesine vererek denetim altında tutabilir; bir eğitim kurumuna yerleştirebilir, koruyucu bir ailede yetişmesini isteyebilir” (Yörükoğlu, 2007:217-218).

Çocuk Koruma Kanunu’nun 15 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe girmesiyle çocuk mahkemelerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar hızlanmıştır. Çocuk mahkemeleri, çocuk ağır ceza mahkemeleri ve bu mahkemelerde görevlendirilen çocuklar hakkında inceleme yapmak ve rapor hazırlamakla görevli sosyal çalışma görevlilerinin sayılarında artış ve Koruma, Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri gibi düzenlemeler yer almaktadır. Çocuk Koruma Kanunu’nun 4. maddesinin f ve l arasındaki bentleri, çocuk adalet sisteminin yetişkin adalet sisteminden adalet sürecinden beklenen amaçlar, sonuçlar, çocuk hak ve özgürlükleri bakımından taşınması gereken farklılıklara vurgu yapmaktadır (Çoban, 2012:118):

- İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi,
- Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,
- Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,
- Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,

- Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,
- Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,
- Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenememesine yönelik önlemler alınması.

Alternatif bir ceza yöntemi olan denetimli serbestliği ele alırsak, kişinin ailesi ve dış dünya ile bağlarının kesilmeden uygulanan diğer bir yöntemdir. “Sisteminin temel amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz; adli makamların kararları doğrultusunda suç işleyen kimsenin denetimini yürütmek, denetim altındaki hükümlüye gerekli sosyal ve psikolojik destekleri sunma yoluyla rehabilite olmasını sağlamak, bu yolla topluma yeniden uyum sağlamasını kolaylaştırmak, mağdurun uğradığı zararı telafi ederek mağduru korumak, sanığın yeniden suç işleme riskini azaltarak toplumu korumak ve toplumun suçluya bakışının değişmesine katkı sağlamak” (Bilgiç, 2012; Akt:Önkal ve Sarı, 2013:116). Günümüzde hapishaneler suç öğrenilen yer olarak görülmektedir. İlk kez suç işleyen gençler cezaevlerine girdiklerinde suçu daha fazla benimsemiş olarak çıkabilmektedirler. Suçlular sosyal çevrelerinden ayrılmadan denetim altında bulunduklarından, bir suç makinesine dönmelerinin önüne geçilir.

Denetimli Serbestlik Sisteminin en temel yararı ise; çocukların cezalarını sosyal çevreden kopmadan yararlı işlerle uğraşarak çekmesi ve bu süreçte suça yönelme nedenlerinin tespitinin sağlanarak suçlu davranıştan arınmaları noktasında rehabilitasyon desteği ile çocukların toplumdan kopmalarını engellemek. Ayrıca “cezaevine girmeyen suçlu sosyal çevresinden, toplumsal hayattan kopmamaktadır. Ailesinin, arkadaşlarının, toplumun zihninde sabıkalı olarak damgalanmayan suçlunun toplumda pozitif ilişkiler içinde yer alması daha kolay kontrol edilmesini sağlar. Ayrıca sosyal bağların devamını sağlayan denetimli serbestlik rejimi, bu yönüyle aile parçalanmalarının da önüne geçmektedir” (Bilgiç, 2012; Akt: Önkal ve Sarı, 2013:116).

2.2. Suçlu Davranışı Açıklamaya Yönelik Teoriler

Suç ya da suçlu davranış, insanın biyolojik, psikolojik, fizyolojik, toplumsal, kültürel vb. özelliklerinden kaynaklanan bir olgudur ve dolayısıyla çok nedenli bir olgudur. İnsanın çok yönlü bir varlık oluşu, aynı zamanda onunla ilgili toplumsal olay ya da olguları açıklarken farklı bakış açılarını da ortaya koymaktadır. Toplumun birçok alt sistemden meydana gelen karmaşık bir yapı oluşu, onda oluşan çeşitli olay ve olguların açıklanması konusunda çoklu bir bakışı zorunlu kılmaktadır. Ancak çalışmamızda çocuk suçluluğu ile ilgili teoriler ele alınacaktır. Suçluluğu açıklayan yaklaşımlar; biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olmak üzere üç ana başlık altında toplanabilir.

2.2.1. Biyolojik Teoriler

Suçla ile ilgili ilk teoriler suçu biyolojik açıdan ele alan teorilerdir. Bu teorinin temellerini atan ise Lombroso'dur. Biyolojik açıklamaları başlatan, kriminolojinin babası olarak bilinen Lombroso, suçlulukla kalıtım arasında ilişki kurmaya çalışmıştır. Lombroso özellikle fiziki eksikliğin suçluluğa neden olduğunu belirterek, insan davranışının biyolojik yapısını araştırmıştır. “Suç genel nedensellik içinde doğal bir olaydır. Suç önemli ölçüde organizma şartlarının ürünüdür. Bazı insanlar suçlu olarak doğarlar. İnsan, bedeninde bulunan anatomik, biyolojik ve psikolojik olağan dışı özellikler nedeniyle suç işler. Ceza, suçu yaratan tabii kuvvetleri yok etmez. Bu nedenle ceza yerine iyi bir şekilde sağlığı koruma, sağlık bilgisi suçları önlemede daha etkili olur. Devlet suçla, sosyal savunmayı sağlamak için savaşımalıdır. Lombroso zaman içinde ifadelerini bütün suçluların üçte biri doğuştan suçludur şeklinde sınırladı. Böylece suçun sosyal nedenlerine de dikkat çekti” (Bal, 2013:23).

Suçun biyolojik temelde ele alınması Lombroso ile başlanmış olup çocuk suçluluğunun nedenlerini biyolojik teorilerle açıklamaya çalışan çalışmalara baktığımızda; beden yapısı ile çocuk suçluluğu arasında ilişki kurmaya çalışan Sheldon karşımıza çıkmaktadır. Belirli fiziksel özelliklerde mizaç, kişilik özellikleri arasında ilişki kurmaya çalışmıştır. “20. Yüzyılın başından itibaren gelişen ve vücut yapısı suç arasındaki ilişkiyi araştıran bir akım olan Somatotip Okulu ile devam etmiştir. Bu okulun önde gelen isimleri, William H. Sheldondur. Bu araştırma sonucunda piknik (pyknic), atletik (athletic), astenik (asthenic) ve karma tip (unclassifiedmixedtype) olmak üzere toplam dört kategoriden oluşan

vücut tipleri ile saykloid (cycloid), şizoid (schizoid) ve displastik (displastic) ismini verdiği üç kişilik tipinden oluşan oldukça detaylı bir model geliştirmiştir” (Dolu, 2015:158- 159).

Vücut tipleri ve çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiyi sistematik olarak ortaya koymaya çalışan Sheldon, 1949 yılında Boston Islahevindeki 200 erkek çocuğun öyküleri ile fizik ölçümlerini toplayıp Lombrosso’dan farklı olarak suçluları suçlu olmayanlardan ayırmak için doğuştan suçlu görüşünü benimsememiş ancak suçlu fiziksel yapı kavramını Lombrosso gibi desteklemiştir. Bu bakımdan Sheldon, beden yapısına göre insanları 3 ayrı gruba ayırmıştır:

- Endomorfik; kısa, küçük kemikli, şişman, yumuşak tenli kimselerdir.
- Ektomorfik; Hassas, nazik, utangaç, ince uzun, düşük omuzlu, küçük yüzlü kimselerdir.
- Mezomorfik; kemikli, adaleli, geniş göğüslü sert, atletik ve saldırgan kimselerdir.

Mezomorfik beden yapısına sahip kişilerin suçlu davranışa daha eğilimli olduğunu saptadı. Sheldon, suçlu çocukların %60’nın atletik tipte olduklarını ileri sürmüştür (Kunt, 2003:40).

Lombrosso ve Sheldon’nun bedensel özellikler ile çocuk suçluluğu arasında kurmuş oldukları ilişki oldukça eleştiri almış ve gelen eleştirilerden en önemlisi, beden yapısının çocukları suç işlemeye nasıl yönelttiğinin açıklanamamış olması üzerinedir.

“1950 de yayınladıkları kapsamlı çalışmalarıyla ABD’nin Massachusetts eyaletinden 500 suçlu çocuğu, Boston bölgesinden benzer sosyo-demografik özelliklere sahip 500 suçlu olmayan çocukla karşılaştıran Eleanor ve SheldonGlueckler, suçlu çocukların kontrol grubundaki çocuklardan belirgin bir şekilde ayırdıklarını tespit etmişlerdir. Vücut yapısının önemli bir faktör olmakla birlikte tek başına belirleyici bir özellik olmadığını, bireylerin genel tutum ve davranışlarını belirlemede psikolojik, sosyokültürel ve biyolojik faktörlerin hep birlikte ele alındığı multidisipliner bir bakış açısına sahip olmak gerektiğini vurgulamışlardır” (Dolu,2015: 161). Sheldon ve EleanorGlueck, yaptıkları çalışmalarda beden yapısının suçlu davranışa neden olmadığı

hususunda birleşmiş olup çocuk suçluluğunun nedenlerini ortaya koymada tek bir nedenden hareket etmenin bu olguyu açıklamada yetersiz kalacağı görülmüştür.

Lombrosso'nun öğrencilerinden olan Ferri'nin suçun nedenlerini açıklamada antropolojik temele daha ağırlık verdiği gözlemlenmektedir. Ferri, mala karşı suçların oranının kuzeyden güneye doğru azaldığını, sıcak kan ve kas gücüne dayanan suçların kuzeyden güneye doğru arttığını savunur. Ferri'ye göre bu durumun nedeni kuzeyin insanlarında daha uygar olan Greklerin, Cermenlerin ve Anglosaksonların kanı bulunurken, güneyin Sicilya gibi bölgelerinde barbar Arapların kanı bulunmasıdır. Suçluluğun açıklanmasına ilişkin Garofalo'nun görüşleri de Lombrosso'nun düşüncelerine dayanırken, Garofalo insan kişiliğinin oluşumunda toplumsal çevre, örf ve adetler, iklim gibi harici unsurların etkisini kabul etse de suçluda diğer insanlardan farklı bir irsi unsurun daima mevcut olduğunu da iddia etmekte olup biyolojik özelliklerin suçlu davranışı açıklamada öncelikli ele almaktadır. Ferri'de olduğu gibi Garofalo'nun yaklaşımında da doğuştan geldiği düşünülen özellikler birincil, diğer faktörler ikincildir (Gölbaşı, 2008:54-55).

2.2.2. Psikolojik Teoriler

İnsanın çok yönlü bir varlık oluşu, aynı zamanda onunla ilgili toplumsal olay ya da olguları açıklarken farklı disiplinlere bağlı kalınmasını gerektirmektedir. Biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel yönü olan bir varlık olmasından dolayı insanın, fiziksel özelliklerinin ya da psikolojik durumunun suçla olan ilişkisi birçok araştırmaya konu olmakla beraber tek bir nedene bağlı kalınarak suçlulukla ilişkilendirmek, suçun araştırılmasında tek bir nedenden hareket etmek doğru sonucu veremeyeceği gibi eleştirilere de maruz kalmıştır. “Psikolojik suç teorilerinin hemen hepsinin üzerinde uzlaştığı 3 genel varsayımdan bahsetmek mümkündür: 1) Suça neden olan şey bireyin içinde cereyan eden çatışmalar ve çalkantılar olup, suçlu davranış da esasen bu problemlerin dışa yansımasıdır. 2) Bu problemler çocukluk döneminde ortaya çıkar ve bireyin yaşı ilerledikçe karakterinin bir parçası haline gelir. 3) Problemin kaynağı birey olduğundan suçlu davranışın önüne geçebilmek için bireye ve bireyin yaşadığı sorunlara yoğunlaşılması gerekir” (Dolu, 2015:189). Psikolojik görüş suçu bir davranış problemi olarak görmekte ve çocuk suçlunun psikolojik rahatsızlığı üzerinde durmaktadır. Bu teoriye göre suçluluk, psikolojik uyumsuzluğun neden olduğu normal dışı bir davranış

olarak kabul edilir. Duygusal bozuklukları olan bu insanların gereksinimlerini doymak için suçlu etkinliklere yöneldiklerine inanılmaktadır.

Çocuğun fiziksel ve psikolojik yapısındaki anormallikler ya da eksiklikler, suça itilmelerinde tek neden olmasa da suç işlemeye elverişli bir ortam yaratma noktasında ve suçluluğu oluşturan dinamik etmenler arasında önemli yere sahiptir. “Suçlulukta psikolojik teoriler, kişilik unsurlarının sapma gösteren davranışlara neden olduğuna dayanmaktadır. Kliniksel kişilik yaklaşımların çoğu suçluluğun gerçekte psikolojik denge bozukluğunun neden olduğu normal dışı davranış örneklerine dayanmaktadır. Suçlu çocukların nörotik (kızgınlık hislerinin, zorlayıcı davranışın ve saplantılı düşüncelerin baskılı olması), psikotik (ciddi davranış düzensizliğinden dolayı acı çekmesi), sosyopatik (asosyal, kızgın, atılgan, suçluluk duygusundan yoksun olması) ve şizofrenik (duygusal olarak dengeli ve düzenli olmayan kafası karışmış, içe dönük olması) olarak gözlemlenmiştir” (Kunt, 2003:41).

Bu teorinin en başta gelen savunucusu Freud’a göre davranışlardaki sapmalar temel dürtülerin baskı altında olmasından kaynaklanır. Psikoanalitik görüşe göre, benlik ile üst benlik gelişimindeki yetersizlik nedeniyle suç dürtülerinin yani alt benliğin denetim altına alınamamasından doğar. Bu kurama göre içten gelen istekler aşırı derecede bastırıldığında ya da bunlara getirilen kontrol çok düşük olduğunda çeşitli davranış bozuklukları oluşmaktadır. Bu nedenle bazı kişiler saldırgan olurlarken, bazıları tamamen pasif, bazıları da belli dürtülerini kontrol altına almada yetersiz kalmaktadır. “Psikolojik teorilere göre suçun nedeni, aynen biyolojik teorilerde olduğu gibi, bireyin kendi kontrolü dışında ortaya çıkan patolojik bir durumdur. Başka bir deyişle bireyin düşük zekaya sahip olması, patolojik bir kişilik gelişimi ve bireyin sosyalleşme ve ahlaki gelişim sürecinde olması gerektiği gibi normal bir seyir izleyememiş olması sapma ve suç teşkil eden davranışların temel sebebini teşkil etmektedir. Dolayısıyla suçun psikolojik nedenlerden ötürü ortaya çıkmış olması durumunda bu sorunlarla başa çıkabilmenin yolu problemin doğru bir şekilde teşhis ve tedavisi geçmektedir” (Dolu,2015: 214).

2.2.3. Sosyolojik Teoriler

2.2.3.1. Yapısal Fonksiyonalist Teori

Durkheim sayesinde suç olgusu ilk defa ve ayrıntılı olarak sosyolojinin araştırma konusu olmuştur. Durkheim suç olgusunun tüm toplumlarda her zaman var olacağını ve belirli bir fonksiyonu yerine getirdiğini savunmakta ve suçun mevcut olmadığı hiçbir toplumun düşünülmemeyeceği görüşünü savunur. Yapısal fonksiyonalistler suçu bireyin biyolojik, psikolojik yapılarına göre değil sosyal yapının işleyişine göre açıklamaktadırlar. “Durkheim ve takipçilerine göre, suç toplumlar için fonksiyoneldir. Suça tepki, insanları bir araya getirecek etkileşimi ve sosyal bağları güçlendirir. Bu da, suçun azalmasına neden olur. Durkheim’ in suçun normal olduğu konusundaki inancı ve anomi teorisi Merton’ın suçlu davranışın anlaşılması konusundaki çalışmalarına temel teşkil etmiştir. Merton, psikiyatrik ve biyolojik teorilerin suç konusundaki açıklamalarını reddeder. Temel tezi, sosyal yapının bazı bireyler üzerinde uyumsuz davranışlara yol açacak şekilde baskı uyguladığıdır. Merton’ın suça yaklaşımı sosyal yapıyı temel aldığı için sosyolojiktir” (İçli, 1993:16).

Durkheim’ın sapma eğilimindeki davranışları açıklamada kullandığı anomi kavramını Merton geliştirerek ele almıştır. Durkheim tarafından ortaya atılan ve geliştirilen bu kavram normsuzluk olarak tanımlanmaktadır. “Olguyu ilk kez kavramlaştıran ve sosyolojisi terminolojisine kazandıran Durkheim, anomi olgusunu; bireylik bilincinin toplumsal bilinci giderek daha fazla etkilemesi, zayıflatması ve bireyleri bütünleştirmede toplumun yetersiz kalması şeklinde tanımlamıştır. Anomi, toplumsal kuralların yokluğu ya da yetersizliği sonucunda değer sistemleri ile birey arasındaki ilişkinin bunalımlı bir görünüm alması ve toplumsal dayanışmanın çatlaması anlamına da gelir” (Ayan, 2011:22).

Durkheim’e göre suç bir toplumda zorunludur, normaldir ve belirli sınırlar içinde oluşukları takdirde normal toplumsal olgu olarak görülürken suçun hiç olmaması ya da aşırı olmasını patolojik bir durum olarak değerlendirmektedir. “Durkheim suçun önlenmesinde kolektif bilincin, herkeste oluşan değerlerin, duyguların önemli olduğuna işaret etmektedir. Ona göre katillerin yok olması veya azalması kan dökmeye karşı bütün toplumda ve katillerin bulunduğu toplumsal tabakada güçlü bir nefret artışının olması

gerekir. Burada nefret bir duygu olmaktan çok ortak bir duruşu, tavrı yansıtan bilinçlilik halidir” (Bal, 2013:40).

2.2.3.2. Gerilim Teorisi

Fonksiyonalist yaklaşımın diğer bir temsilcisi Robert Merton, Durkheim’in anomi kavramını geliştirerek ele almış olup gerilim teorisiyle anılır. “Merton’ un teorisi hem çocuk hem de yetişkin suçluluğunu açıklamak üzere sapma kavramına odaklanır. Merton biyolojik, psikiyatrik ve özellikle Freud’çu teorilere karşı çıkmıştır. Ona göre problem, farklı sosyal yapılarda sapmış davranış frekansının neden değiştiği ve farklı sosyal yapılarda sapmaların nasıl değişik şekillerde ortaya çıktığı sorularını cevaplamaktadır. Merton’ un tezi sosyal yapıların bazı bireyler üzerinde uyum yerine uyumsuz davranışa yol açacak baskı uyguladığı biçimindedir” (Bal, 2013:43).

Suçun nedenlerini sosyal yapıda aranması gerektiğini ileri süren Merton, sınıflı toplumlarda yukarıya doğru ulaşma imkanlarının eşit bir şekilde dağılmadığını ve alt sınıfın az sayıda üyesinin yukarıya ulaşabildiğini savunur. “Merton, fakir ve alt sınıftan bazı insanların toplumca onaylanmış araçlara eşit bir biçimde sahip olmadıklarını ve bu nedenle onların sapmadıkça, kültürel amaçlara başarılı bir şekilde ulaşamayacaklarını iddia eder” (Ayan, 2011:22).

Alt sınıf mensubu bireyler ile varlıklı üst sınıf bireylerin eşit imkanlara sahip olmamalarından dolayı yani amaçlarla araçlar arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan ve üst sınıfa geçilmesi gayri meşru yolların denenmesi ile gerçekleşebilecek olan anomi durumu suça neden olan temel faktör olarak ele alınmaktadır. “Merton, gerilimin kaynağı olarak insanların para eksenli bir başarı hedefinin olduğu bir hayat tarzına doğru koşmaları için hiç durmaksızın kamçılandıkları ancak bu hedefe nasıl ulaşılacağına ilişkin yeterli düzenlemenin ve yol göstermenin olmadığı toplumlarda, anomi olarak ifade edilebilen bir kuralsızlık, normsuzluk ve belirsizlik durumunun ortaya çıkacağını, suça neden olan temel faktörün de bu kuralsızlık atmosferi olacağını iddia etmiştir” (Dolu,2015:354).

Merton da Durkheim gibi, suç problemini anomi ile açıklamaya çalışmış ve anomiyi bağımsız değişken olarak kullanmıştır. Ona göre anomi, toplumun önüne koyulan amaçlar ile araçlar arasındaki uyumsuzluktur. “Toplumun sosyo-kültürel yapısında iki önemli unsur

bulunur; Birincisi kültür tarafından tayin edilen, o kültürün bütün mensupları tarafından meşru görülen arzular, hedefler ve amaçlardır. İkincisi ise, kültürün belirlediği amaçlara ulaşmak için izlenilecek yollardır; kurumlar, örf ve adetlerdir. Bu iki unsur arasında denge vardır. Bazen biri diğerinden daha çok önem taşırsa denge bozulur ve anomi başlar” (Bal, 2013:43). Merton, anomi kavramını toplumsal yapıda kabul edilmiş olan amaçlarla, bu amaçların gerçekleşmesinde kullanılacak araçlar arasındaki uyumsuzluk sonucu ortaya çıkan gerilim durumu yani bu sosyal yapının suçun kaynağını teşkil ettiğini savunarak suçu, kültürel amaçlar ve kurumlaşmış normlar arasındaki ilişkiden hareketle açıklamaya çalışmıştır.

Merton’a göre sosyal yapıdaki bu uyumsuzluk nedeniyle fırsatlardan mahrum olan alt sınıf bireylerinde daha yoğun bir gerginlik ve hayal kırıklığı meydana gelmekte ve suç veya sapma davranışını hissettikleri gerilime karşı geliştirdikleri bir tür cevap olarak göstermektedir. “Özellikle sosyal tabakalar arasındaki fırsat dağılımının eşitsizliği ve bu tabakalar arasındaki dikey hareketliliğin oldukça zor ve bazen de neredeyse imkânsız olduğu durumlarda bu engellenme hissi daha derin bir hal almaktadır” (Dolu,2015:357).Eşitsizlik ne kadar fazla ise, oluşacak gerilme o kadar yüksek olacak ve düşük statülü bireylerin suç işleme kararları da aynı derecede yüksek olacaktır.Bireyin sosyal yapıdaki konumu ile bu konumda yaşanan gerilim arasındaki ilişkinin niteliğini belirlemek için bireysel uyum tiplerinden oluşan bir davranış modeli geliştirmiştir. Bu uyum modelinde davranış kalıpları, kültürel amaçlar ile bu amaçların gerçekleşmesini olanaklı kılacak kurumsal araçlar arasındaki uygunluk düzeyine göre belirlenmiştir. Merton’un geliştirdiği bu beş uyum tipi özetle şu şekilde belirtilebilir (Bal, 2013:44-45):

1.Uyumluluk (confirmity): Bireylerin hem kültürün tanımladığı amaçları ve hem de bu amaçları gerçekleştirecek yolları kabul ettikleri durumu belirten davranış kodudur. En yaygın adaptasyon modelidir.

2.Yenilikçilik (innovation): Bireyler bazı durumlarda toplumda genel kabul gören amaçları kabul etmelerine rağmen, söz konusu bu amaçları yasal yollardan gerçekleştirme imkanları/yolları sınırlı olduğu için yeni yollar keşfederler. Bu kategori içerisinde değerlendirilebilecek bireyler; amaçlarını geliştirmek için, hırsızlık veya zimmete para

geçirmek gibi bazı suçlar işleyerek, araçsal olarak toplumda kurumsallaşmış bazı normların dışına çıkmaktadırlar.

3.Şekilcilik (ritualism): Bu davranış modeli, daha önceden belirledikleri amaçlarını gerçekleştirmekten vazgeçenleri ve o andaki yaşam biçimlerine kendilerini bırakanları tanımlamaktadır. Bunlar, kurallarına göre oynarlar. Bu grupta yer alanların, kurumsallaşmış normlara uyumları devam ettiği için bunların davranış biçimlerinin sapma olup olmadığı tartışılmaktadır.

4.Geri Çekilme (retreatism): Toplumda genel kabul gören toplumsal amaçlar ve yollar açısından yabancılaştıran bireyleri tanımlayan bir davranış biçimidir. Geri çekilme davranış kalıbı, serserilik/boş gezmeye, alkolizm ve uyuşturucu bağımlılığı gibi, toplumu terk etme ve yabancılaştırma şeklinde kendini dışa vurur. Merton bu davranış biçiminin, yasal yollardan amaçlarını gerçekleştirmek için yoğun çaba gösterdikleri halde genelde başarısız olan bireylerde daha çok ortaya çıktığını belirtmektedir. Geri çekilenler olarak tanımlanan bu kategorideki bireyler, bir anlamda yaratıcı ve mücadeleci kimliklerini de terk etmişlerdir.

5.İsyan (rebellion): Kültürel amaç ve yolları ret etmenin yanı sıra devrimci bir tutumla yeni amaç ve yolları yaratma amacını güdenleri tanımlayan bir davranış modelidir. Bir anlamda bu davranış biçimi, yeni bir düzenin oluşabilmesi için önceki kurumsal yapının değişimini öngörmektedir.

2.2.3.3. Chicago/Şikago Ekolü ve Sosyal Ekoloji Teorileri

1920'lerden 1940'lara kadar Chicago Üniversitesi ile bağlantılı olan Robert E.Park, Ernest Burgess ve Louis Wirth kent sosyolojisi alanında çalışmalarda bulunmuşlardır. Kentleşme ve suç alanına ilişkin önemli görüşlerin Chicago'da ortaya çıktığını söylenebilir. Chicago Okul geleneğinde, bireylerin içinde yaşadığı çevrenin bu kişileri suça ittiği anlayışı kabul görülmektedir. “Ekoloji ile uğraşanlar suçu, çevrenin değişimi ile birlikte ortaya çıkan sosyal değişimin bir fonksiyonu olarak açıklamaya çalışırlar. Ekoloji-suç ilişkisini inceleyen araştırmalara örnek olarak,1920-30'larda Chicago çalışmaları, 19.yy'da Kartografik okul, Guerrieri'nin Fransa'da Quetelet'in Belçika'daki ilk çalışmaları ve onların İngiltere'de Mayhew ve Fletcher üzerindeki etkileri verilebilir” (İçli,

1993:36). Bu ekol, değişen ve gelişen kent yapısı, değişmeyle meydana gelen kentlerdeki düzensizlikler, yerleşim biçimleri, göçmen grupları ve alt sınıfın oluşturduğu mahalleler üzerine yoğunlaşmıştır. “R.Park’ın oluşturduğu ‘kentsel ekoloji’ disiplini içinde temellenen kuramsal yapı, Burgess ve McKenzie katkılarıyla büyüme süreçlerinin analiz edildiği bir kentsel kuram haline dönüşmüş; L. Wirth kentli yaşam biçimine ilişkin çalışmalarıyla çerçeveyi tamamlamıştır. Ekolojistlerin sistematik bir kent kuramı geliştirmelerinin görgül çerçevesi Chicago kentinin bir laboratuvar gibi incelenmesine dayanmaktadır. Chicago kentleşmenin tüm boyutlarıyla incelenebileceği, hızlı büyüme, yayılma, nüfus yoğunlaşması, nüfusun heterojenliği gibi özelliklere sahiptir” (Aslanoğlu, 1998:59).

Burgess’e göre suçun coğrafi dağılımı üzerine Chicago’da yapılan çalışmalar, suçun belirli bölgelerde yoğunlaştığını göstermekle birlikte suç oranı ile etnik kimlik arasındaki ilişkiden ziyade, ikamet edilen bölgenin geleneksel olarak yüksek suç oranlarıyla karakterize edilmesiyle bir korelasyon bulunduğunu göstermektedir (Bal, 2013:49). Chicago Üniversitesi’nde kurulan ekolojik okul Burgess’in Çemberler Teorisi’nden oldukça etkilenmiştir. Çemberler Teorisi’ne göre, kent aynı merkezden çevreye doğru yayılan daireler şeklinde genişler. Merkezden çevreye gidildikçe suç oranlarında azalma görülür. Bu durum nüfus sıklığı, yoksulluk, suçlu tiplerin prestijlerinin yüksek oluşu gibi bölgenin özellikleri ile açıklanabilir. “Chicago Üniversitesi’nden Clifford Shaw ve Henry McKay isimli iki araştırmacı Park ve Burgess tarafından geliştirilen modeli şablon olarak kullanarak suç ve şehir yapısı arasındaki ilişkiyi araştırmış ve suçun şehir yapısındaki değişimden kaynaklanan sosyal organizasyondaki değişimden ve düzensizlikten kaynaklandığını iddia etmiştir” (Dolu, 2015:226). Park ve Burgess’ den etkilenen Shaw ve McKay’ın Chicago’da Gençlik Suçluluğu Araştırma Enstitüsü’nde yaptıkları çalışmalar ekoloji-suç arasındaki ilişkiyi inceleyen daha sonraki çalışmaların da temelini oluşturmuştur.

Chicago Okulunun yaklaşımlarını esas alarak Shaw ve McKay tarafından geliştirilen teorilerden biri de “Sosyal Organizasyonluk” teorisidir. Yoksulluk ve kültürel çeşitlilik gibi etkenler sosyal çözülmeye neden olmakta, bireylerin topluma bağlılığını zayıflatmakla birlikte suç işlemeye yöneltmektedir. Chicago kuramcıları, sosyal düzensizlik faktörü ile ilintili olarak şu gelişmelerin ortaya çıktığını belirtmektedir (Bal,

2013:52): a) çocuklar üzerinde sosyal denetimin önemli ölçüde yokluğu, b) suçlu davranışın genelde ebeveynler ve komşular tarafından onay görmesi, c) suç işlemek için çok sayıda fırsatın olması, d) meşru iş ve eğitim için çok az sayıda fırsatın var olması. Bu kuramının diğer temsilcileri Sampson ve Groves ise sosyal disorganizasyonun göstergeleri olarak şu faktörleri belirtir: a) yerleşimcilerin düşük düzeyde bir ekonomik yapıya sahip olmaları, b) aynı yerleşim yerinde çok farklı etnik grupların varlığı, c) yüksek düzeyde yerleşimci hareketliliği, d) ailelerin fonksiyonunu kaybetmesi, e) kentleşme. Bu kuram suçu yoksulluk, işsizlik, parçalanmış aile, göçmen hareketliliğinden kaynaklanan heterojen yapı, kentleşmenin suç üreten fonksiyonu gibi toplumsal olgularla ilişkilendirmekle birlikte aynı zamanda heterojen yapı, çöküntü bölgeleri, sosyal hareketlilik, sanayileşme ve kentleşme gibi değişkenlerin suçluluk üzerindeki etkilerine değinmektedir.

Kentleşme ve suç arasındaki ilişkinin incelenmesinde karşımıza çıkan çöküntü bölgeleri ve göç unsurları suçluluğun araştırılmasında temel teşkil eder. Göç sonucu yaşanan uyum sorunları, yabancılaşma, heterojen yapı, toplumla bağların zayıf olması, toplumsal kontrol mekanizmalarının varlığını yeterince hissettirememesi gibi etkenler bireylerin suça yönelmesine zemin hazırlamaktadır. Çöküntü bölgeleri ise yoksulluğu, işsizliği, eğitimsizliği, toplumsal dışlanmayı ve etiketlenmeyi de içinde barındıran bir kavramdır. Bireylerin kentle bütünleşmesine engel olan suça itilmesine zemin hazırlayan yapısal nedenler arasında olmakla beraber bu bölgelerin ıslahı noktasında bu mekanların kentle bütünleşmesini sağlamak son derece önemlidir. “Shaw ve McKay’a göre etnik heterojenlik, nüfus hareketliliği, düşük ekonomik statü ve etnik bir aile yapısının olmayışı gibi özelliklerin hakim olduğu bu bölgelerde çöken geleneksel sosyal kontrol mekanizmaları suçu önleyebilecek kapasitesini de kaybetmektedir. Böylece sosyal yapının kendisi suçu üreten ve suç işlenmesini kolaylaştıran bir mekanizmaya dönüştürür denilebilir. Usta çırak mantığıyla çocukların gençler, gençlerin de yetişkin suçlular tarafından yetiştirildiği yeni gelenlerin eski suçlular tarafından eğitildiği bir ortamda suç döngüsü durmadan yeni suçlar, suçlular ve suçlu nesiller yetiştirmeye devam eder” (Dolu, 2015: 232). Kentsel alanlarda dezavantajlı grupların bir arada yaşadığı yerleşim alanlarında yoksulluk, kontrol mekanizmalarının eksikliği, eğitimsizlik gibi sosyo-ekonomik koşullar altında yaşayan çocukların suça sürüklenmesi olası bir sonuç olmakla beraber bu bölgelerde suç, nesilden nesile aktararak varlığını devam ettirir.

Göç, artan nüfus, gelir dağılımındaki eşitsizlik, suç oranlarının yükselmesinde önemli etkenlerdir. Suçlulukla ilgili çevresel etkiler dikkate alınarak geliştirilen teoriler Park ve Burgess'ın çalışmalarında suç oranlarını açıklamak için, suçlu yerine bölgenin özelliklerini incelemelerine temel teşkil etmiştir. Yine aynı teorinin temsilcilerinden Shaw ve McKay, Şikago'daki suç problemiyle mücadele edebilmek için çeşitli programlar geliştirmiştir. Bu programlar kapsamında geleneksel sosyal kontrol mekanizmaları harekete geçirilerek toplumda sosyal kontrolün sağlanması amaçlanarak suç gruplarının gençler üzerindeki etkisinin azaltılması ve bu gençlerin toplumla kaynaştırılması hedeflenmiştir. Çocuklar ve gençlere rol model olabilecek düzeydeki kişilerle birlikte yaz kampları, sportif faaliyetler ve çeşitli eğlence programları düzenlenerek gençlerin olumlu yönde sosyalleşmeleri sağlanmaya çalışılmıştır (Dolu, 2015:246).

Sosyal düzensizlik teorisi çerçevesinde ortaya koyulan uygulamaya yönelik suç önleme ve mücadele stratejilerinin başında suça neden olan yaşanan çevrenin fiziki ve sosyal yapısındaki düzenlemeler yer almaktadır. Terk edilmişliği sergileyen çevrenin ve konutların bakımsızlığı, sokakların kirli ve çöplerle dolu olması, sokak yazılarının bulunması, yıkık ve boyasız binaların olması genel anlamda suç işlenen mekanların özelliklerini göstermektedir. Bu nedenle öncelikle yaşanan çevrenin fiziksel görünümünü düzeltmek ve kente uygun hale getirmek, orada yaşayan insanların etiketlenmelerini de engelleyerek çevrenin yaşanabilir temiz bir alan olması sağlamak suçluluğu önleme noktasında atılacak adımların başında gelmektedir.

2.1.3.4.Alt Kültür Teorisi

Toplum içinde yer alan bazı alt toplumlarda kültür farklılıklarının oluştuğunu görmekteyiz. Alt kültürü, belli bir gruba yönelik davranış ve değer biçimleri olarak tanımlayabiliriz. Toplumun genelini kapsayan egemen kültür ile farklılıklar taşıması durumunda olası bir kopuş veya izolasyon gözlemlenebilir. Alt kültür teorisi ile özellikle gençlik üzerinde çete suçluluğunu açıklamaya çalışılmıştır. “Alt kültür, dominant kültür içerisinde kendi normlarına, değerlerine ve inanç sistemine sahip bir alt alan olarak tanımlanır. Alt kültür teorileri, Amerika’da kentleşmenin en yoğun olduğu ve şehir yaşamının giderek kötüleştiği 1950’lerde çocuk suçluluğunun alt sınıfın bir problemi olarak algılanması sonucu gelişmeye başlar” (Ayan, 2011:24).

Bu teorinin öncülerinden Cohen, çocuk suçluluğu üzerinde durmuştur. Cohen'e göre suçlu çocuğun davranışları kendi alt kültürünün yapısına göre doğru iken egemen kültürün normlarına göre yanlıştır. Alt sınıfa mensup gençler çoğu zaman okul kurallarına uyum sağlayamadıkları için okul dışında olduğu gibi okulda da düşük bir sosyal statüye sahip olurlar. Böylece bu insanlar, başarılı olamadıkları bu sisteme ve bu sistemi oluşturan orta sınıf değerlerine düşman olup kendilerine uygun bir sosyal statü sağlamayan bu değerler sistemini reddedip, başarılı olabilecekleri alternatif bir değerler sistemi oluşturarak arzu ettikleri sosyal statüye bu yoldan ulaşmaya çalışırlar (Dolu, 2015:359). Cohen, suçlu alt kültürünün alternatif bir statü kaynağı oluşturarak şiddeti yaygınlaştırdığını, çocukların yaşamış olduğu statü engellemelerinin onları suça sürüklediğini savunur.

Suçlu alt kültürü teorisinde özellikle çete suçluluğu konusunda, alt sınıfa mensup bireylerin statü kaynaklı hayal kırıklıklarına tepki olarak suç davranışlarını sergiledikleri görüşü önemli yere sahiptir. Sosyal sınıf farklarından, eşit olmayan fırsat dağılımından ve bu durumun sosyal statüye etkisinden suç nitelikli davranışlar ortaya çıkmaktadır. “Cohen, Merton’un ortaya koyduğu uyum modellerinden ‘yenilikçilik’ üzerine inşa ettiği yaklaşımı ile, bireyleri suç işlemeye iten gerilimin kaynağını Merton’un yaptığı gibi bireylerin yalnızca kültürel hedeflere varamayışı sonucu yaşadıkları engellemede görmemiş, aynı zamanda bireylerin orta sınıfın sahip olduğu statüden de mahrum kalışlarında görmüştür. Bu nokta Cohen’in Merton’dan ayrıldığı en önemli düşüncedir” (Dolu, 2015:358). Cohen’e göre suçlu alt kültürü, orta sınıf ve alt sınıf arasındaki kültür çatışmasının bir sonucudur. Alt sınıfa mensup bireyler orta sınıf statüsüne erişme ve orta sınıf yaşam biçimlerini gerçekleştirmeyi amaçlarlar. Alt sınıfın içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durum bu amacın doğru yolla gerçekleşmesine olanak tanımadığından alt sınıf bireylerin karşıt tepki geliştirerek suça yönelmelerine zemin hazırlar.

Alt sınıf mensupları amaçlarına ulaşmada toplumun kabul ettiği normlar dahilinde hareket etmede zorlanmakta ve bu normlar dışında alternatif yollar arayışında bulunmaktadır. Başarılı olmak için yasalara aykırı yollara ve şiddet gibi sapma eğilimlerine yönelmektedirler. “Orta sınıf statülerini yasal yollardan elde edemeyen çete mensubu bu çocuklar içinde başarılı bir rekabet sürdürebilecekleri alternatif statü sistemi kurarlar. Orta sınıfa olan düşmanlıkları onları zıt bir alt kültür yaratmaya yönlendirir. Çok çalışma gibi

bütün orta sınıf değerlerine karşı çıkararak öncelikle mala karşı şiddete başvururlar. Alt kültürü yaratan çocuklar birbirleriyle etkin etkileşim içinde bulunurlar” (Bal, 2013:100). Yoksulluk, işsizlik, düşük eğitim seviyesi ve kısıtlı imkanlar bireylerin sahip olacakları sosyal statüyü belirleyici faktörlerdir. Bu nedenle, alt sınıfa mensup çocukların sahip olduğu imkanlar, orta ve üst sınıflara mensup çocukların çok altında kalmaktadır. Bu durum çoğu zaman alt sınıf gençlerin aşağılık hissine kapılmasına ve kendilerini bu duyguya mahkûm eden topluma düşmanlık beslemesine neden olur. Bu durumun bir sonucu olarak da suça yönelen davranışlar karşımıza çıkmaktadır.

Suçluluk ile alt kültür ilişkisi ele alındığında ‘şiddet alt kültürü’ kavramı karşımıza çıkmaktadır. “Wolfgang, suçlu alt kültürüne ilişkin teorisinde herhangi bir nedenle bazı özel koşullarda bireysel şiddet kullanımını destekleyen bir kültürel değer sisteminde zaman içinde şiddet kullanmanın doğal hale geleceğini vurgulamaktadır. Böyle bir çevrede yetişen ve yaşamını sürdüren birey, değer sistemine uyum sağlayabilmek amacıyla, suç işlemeye yatkındır. Aksini yapmak, onun için küçültücü, onur kırıcıdır; hatta suçluluk duymasına yol açar” (İçli, 1993:43). Alt kültür grupları içerisinde şiddete başvurmak normal karşılanmakla beraber bireylerin var olan sorunları şiddetle çözebileceği hatta şiddet uygulamayanın aşağılanacağı algısı yaratılmaktadır.

Frederic M. Thrasher’in Chicago’nun gençlik çetelerinin varlığını kentin geçiş bölgelerindeki sosyal organizasyon bozukluğu ile açıklayan çalışması bu alandaki teorilere öncülük etmiştir. Kriminolojide alt kültürel teoriler alt sınıfta erkekler arasında genç suçluluğunu, özellikle buluş çağı çetelerini açıklayabilmek için kullanılmıştır. Bu teori aslında Merton’un sapmanın toplumun kültürel amaçları ile fırsat yapıları arasındaki dengesizliğin bir ürünü olduğu fikirlerine dayanmaktadır (Bal, 2013:100).

Cohen, suçlu alt kültürler içerisinde geleneksel değerlerin reddedildiğini, çocukların ve gençlerin sosyal ve okul hayatlarındaki başarısızlıklarına karşı kundaklama, hırsızlık, okulda sorun çıkarma vb. davranışlarda bulunduklarını, orta ve üst sınıf değerlerine karşı çıkma ile kendi tepkilerini bu şekilde geliştirdiklerini savunur. Alt kültür teorisi, toplumu oluşturan gruplar arasında bir veya birden fazla grubun, kendisini toplumun geri kalan kesiminden soyutlayarak yeni değerler sistemi geliştirip toplumun çoğunluğunu kapsayan

egemen kültürün normları ve değerleri ile çatışması sonucu suçun ortaya çıktığını ele almaktadır.

2.2.3.5.SosyalÖğrenmeveAyrırcı Birleşimler Teorisi

Sosyal öğrenme teorisi, tüm davranışlar gibi suç davranışlarının da öğrenildiğini savunmaktadır. Bireyler suç işlemeyi diğer bireylerle olan iletişimlerinden öğrenir. “Alt kültürle bağlantılı olan sosyal öğrenme kuramı, psikolojik boyutuyla suçu ele alır ve suçun öğrenilen bir olgu olduğunu vurgular. Suça karışmış ya da suçu yaşam biçimi haline getirmiş olan ebeveynlerden çocukların suçu öğrenmeleri ileriki yaşlarda suç işleyen bireyler haline gelmeleri suçun kuşaklar arası etkileşimle yeniden üretildiğini göstermektedir” (Sarı, 2013:186). Diğer bir deyişle suçun yaygın olduğu sosyal çevrelerde çocukların suça tanık olma ve suç içeren davranışları öğrenme durumları daha yüksektir. Bu nedenle bu çocukların suça sürüklenme eğilimlerinin daha ileri düzeyde olması kaçınılmazdır.

Sosyal öğrenme teorileri bireylerin gözlem, taklit ve model alma yolları ile öğrenmeyi gerçekleştirdiği düşüncesine dayanır. Suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde suçlu davranışlar bu yollarla öğrenilmektedir. Aksi halde dışlanma durumuyla karşı karşıya kalan birey kendini kabul ettirmek için mevcut grubun suçlu davranışlarını öğrenmek zorunda kalır. Suç oranlarının yüksek olduğu gruplarda suçlular saygınlık kazanmaktadırlar. Bu bölgelerde şiddet öğrenilmekte ve alt kültür içinde sonraki kuşaklara aktarılmaktadır. “Bu kurama göre, çeşitli alt-kültürlerin bulunduğu bir toplumda, bazı toplumsal çevrelerde bireylere yasadışı etkinlikler özendirilirken, bazılarında ise mevcut toplumsal normlar çerçevesinde davranılması öğretilmektedir” (Giddens, 2000:187). Bu davranış ve değerler sistemi içinde insanlar ait oldukları toplumsal grubun normlarına göre hareket etmeyi öğrenir.

Sosyal öğrenme teorisinin temelleri GabrielTarde’nin taklit teorisine dayanmaktadır. Sosyal öğrenme teorileri, öğrenilen şiddet davranışlarının kaynağını aile yapıları, çevresel ortamlar ve kitle iletişim araçları olarak kabul etmektedir. Tarde, suçluların normal kişiler olduklarını ve suçu öğrendiklerini savunmuştur. Ona göre insanlar, davranış şekillerini taklit ederler. “Tarde, teorisinde, birbiri ile yakın ve samimi ilişki içinde olan kişilerin birbirlerinin davranışını taklit ettiğini, taklidin yukarıdan aşağıya

yayıldığını ve yeni eylem ve davranışların, eski alışkanlıkları terk etmek veya yeni davranışı güçlendirmek için eskilerinin üzerine eklendiğini iddia eder. Suç istatistiklerinde mükerrer suç oranlarının giderek artmasını taklide bağlar. Bu bağlamda, kitle iletişim ve ulaşım olanaklarının gelişiminin, hapishane ortamlarının ve büyük şehirlerin yapısının vb. durumların bireylerinin birbirlerini etkileme ve taklit etme olasılığını yükselttiğini ve bununla suç işleme olasılığını arttırdığını iddia eder” (Ayan, 2011:28). Öğrenme esas olarak daha çok akran grupları içinde hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Akran gruba giren yeni üyeler bunları öğrenmek ve benimsemek zorunda kalırlar. Dolayısıyla bir çocuğun suçlu ya da saygın bir kişi olması, yaşadığı toplumsal çevre ile ilgili bir durumdur. Suç, herhangi bir kültürde herhangi bir bireyin insanlarla girdiği yoğun etkileşim sonucu öğrenmiş olduğu davranış şeklidir.

Bazı bölgelerde suç ve çocuk suçluluğu oranının yüksek olmasının nedeni, bu bölgelerde kanuna karşı gelmenin bir gelenek, kültür haline gelmiş olması ve bu durumun bir örf ve adet gibi öğrenilip yaygınlaştırılmasıdır. Suç işleme oranının yüksek olduğu bölgelerde suçluların saygın olmaları, suçlu davranışların nesilden nesile aktarılmasına ve suçlu davranışın kabul görmesine neden olmaktadır. “Bonger’e göre suçluluk, genel olarak kentlerde kıra göre daha yaygındır ve bunun nedeni de suçun bulaşıcılığıdır. Bu durumu Bonger, Tarde gibi taklit ile açıklamakta ve suçun bulaşıcılığının kentlerde daha fazla oluşunun nedenini, kentlerde insanların diğerleriyle daha fazla temas kurmasında bulmaktadır. Bununla birlikte taklidin kentlerdeki daha yüksek suç oranlarının tek nedeni olmadığını, kentlerdeki büyük servet farklılıkları ve kentlerde suça daha fazla eğilim gösteren yaş gruplarında daha fazla insan bulunması gibi diğer etkenlerin de bulunduğunu belirtmektedir” (Gölbaşı, 2008:74). Çocukların suça sürüklenmesinde, çocukların kural dışı davranmayı doğal bir davranış bir yaşam şekli olarak algılayıp kabul etmeye başlaması ve işlenen suçların yeni suçları doğurması karşımıza çıkan öğrenmenin olumsuz sonuçlarıdır.

Çocukları suça iten nedenler arasında akran grupları önemli bir yere sahiptir. Ergenlik döneminde (12-18 yaş) kişisel gelişiminin çoğu akran gruplarından öğrenilenle tamamlanan bir çocukta ister istemez grubun karakteristik yapısına bürünme gerçekleşecektir. Dolayısıyla öğrenme esas olarak akran grupları içinde gerçekleşir

denebilir. Akran grubun üyeleri belli davranışları öğrenmek ve benimsemek zorunda kalırlar. Aidiyet ihtiyacı hisseden çocuk, grubun kurallarına uyum sağlamaya çalışarak suç işlemeyi öğrenir.

Sosyal Öğrenme Teorisi ile Akers, literatürde daha önce geliştirilen fikirleri bir potada eriterek kapsamlı bir model geliştirmiştir. “Akers suçu öğrenilen bir davranış olarak görüyordu ancak bu öğrenmenin çeşitli yollarla gerçekleşebileceğini, dolayısıyla bu alanda kurgulanacak bir teorinin bu farklı öğrenme yöntemlerini bünyesinde barındırması gerektiğine inanıyordu. Bu nedenle, özünde Sutherland’ın ‘ayırıcı birliktelikler teorisi’ni kabul ediyor, ayrıca Tarde’nin ‘taklit’ yaklaşımını, Skyes ve Matza’nın ‘nötrleştirme tekniklerini’, Skinner’ın ‘pekiştirme’ yaklaşımını, Bandura’nın ‘gözlemsel öğrenim’ ini de çok önemli görüyordu. Akers teorisini ayırıcı birliktelikler, taklit, suç işlemeyi haklı çıkaran tanımlamalar ve mazeretler, ayırıcı pekiştirme olmak üzere dört temel bileşen üzerine inşa etti” (Bal, 2013:99). Akers, Sutherland’ın kuramındaki ayırıcı birleşimler sürecini daha geniş bir şekilde ele almaktadır. Sosyal çevre faktörünü suçluluğun önemli bir pekiştireni olduğunu belirtmekle beraber sosyal davranışların da sosyal etkileşim sürecinde öğrenildiğini savunmaktadır.

Suçluluk kişisel özelliklerden ve sosyo-ekonomik durumdan kaynaklanmamaktadır. Sutherland’a göre suç, öğrenilen bir davranıştır ve kişiyi etkileyebilecek herhangi bir öğrenme sürecinin sonunda kazanılan davranıştır. “Suçun yaşa göre değiştiğini fakat herhangi bir yaş grubundaki oranların sosyal koşullarla da değişme gösterdiğini ileri sürmüştür. Ona göre, yaş, suçun türü ve sıklığı üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak önemli derecede etkin bir faktördür” (İçli, 1993:19). Suçlu davranışın öğrenildiği temelinde dokuz önermeye dayanan Sutherland tarafından geliştirilen ayırıcı birleşimlerteorisi, suçlu davranışı suçu teşvik eden tanımlamalar temelinde açıklamaktadır (Bal, 2013:95-96) :

- Suçlu davranış öğrenilir.
- Suçlu davranış diğer kişilerle iletişim sürecinde etkileşim sırasında öğrenilir.
- Suçlu davranış bireyin kendisine yakın hissettiği kişilerle olan iletişimde öğrenilir.

- Suçlu davranışı öğrenme, (a) basit veya karmaşık suç işleme tekniklerini öğrenme;
- (b) güdülerin, dürtülerin, rasyonelleştirmelerin ve tutumların öğrenilmesi biçiminde gerçekleşir.
- Güdülerin ve dürtülerin alacağı belirli yönler hukuk kurallarını onaylayan veya onaylamayan tanımlardan öğrenilirler. (Bireyi suça iten bu gerekçeler ve itici nedenler, kanunlarda ifadesini bulan suç tanımlarına karşı hoşla giden veya hoşla gitmeyen diye iki tür tepki ile öğrenilirler.)
- Hukuk ihlalini onaylayan tanımların hukuk ihlalini onaylamayan tanımlardan fazla olması nedeniyle birey suç işler. (Bir kişinin suçlu olmasının nedeni, o bireyin kanun ihlallerini hoşla gidecek eylemler gibi değerlendiren tanımlamalara bu tür fiilleri uygunsuz ve kabul edilemez bulan tanımlamalara göre çok daha fazla maruz kalmasıdır.)
- Ayırıcı birleşimler öğrenme/birliktelik bakımından sıklık, devamlılık, öncelik ve yoğunlukta farklılaşırlar.
- Diğer insanlarla olan birliktelikler ve görüşmeler sonucunda öğrenilen suç ve suçluluğa ilişkin davranış biçimleri ile suç karşıtı tavır ve davranışlar diğer öğrenme türlerinde de geçerli olan öğrenme mekanizmalarını içerir.
- Her ne kadar suçlu davranış genel olarak ihtiyaçlar ve değerlerin bir ifadesi olsalar da, bu ihtiyaçlar ve değerler suçlu davranışı açıklamaya yetmezler çünkü suç içermeyen davranışlar da aynı ihtiyaçlar ve değerlerin bir ifadesidirler.

Ayırıcı birliktelikler teorisini bu dokuz maddede özetlenen şekliyle incelediğimizde; öncelikle bireyin kişilerle bulunmuş olduğu etkileşimde suçlu davranışı ve suç işleme tekniklerini öğrenmesinin ele alındığını görmekteyiz. Sutherland, suçlu davranışın bireyle yakın ilişki içerisinde bulunan insanlarla olan karşılıklı etkileşim sonucunda öğrenebileceğini savunmaktadır. İletişim yakınlığı, yaşı, etkileşim oranını bu nokta önemli etken görür. Çocuk ve ergenlik dönemlerinde gruplardan etkilenme yüksek seviyededir. Ayrıca birlikteliklerin etkileri de hayat boyu sürme etkisini

gösterebilmektedir. Ayrıca birliktelikler sıklık, süre, öncelik, yoğunluk bakımlarından değişkenlik arz eder. “Görüşme sıklığı arttıkça etkileşimin ve birlikteliğin etkisi de artacaktır. Tanışıklık süresi uzadıkça, arkadaşların veya birlikteliklerin kişinin davranışları üzerindeki etkisi de artacaktır. Erken çocukluk dönemlerinde gelişen ilişkiler neticesinde çocuklar ve gençler çok daha çabuk bir şekilde suçlu davranış geliştirebilirler. Yoğunluk ise ilişki içinde bulunan kişinin önemi, ne kadar saygın ve itibarlı olduğuyla ilgili bir husustur. İlişki içinde olunan şahsın değeri birey açısından ne kadar yüksekse o kişinin etkisi de o kadar artacaktır” (Dolu, 2015:261-262).

Sutherland’a göre hiç kimse doğuştan suçlu olmaz. Suçluluğa ilişkin davranışlar etkileşim sonucu öğrenilir ve bir bireyden diğerine aktarılır. Birey suça yönelik davranışlarını arkadaş grubundan öğrenir. Öğrenme esas olarak akran grupları içinde gerçekleşmektedir. Akran grubuna ait davranış kalıpları gruba giren yeni üyeler tarafından öğrenilmek ve benimsenmek durumundadır. “Suçlulukla ilgili formasyon (beceri, teknik vb.), birey tarafından doğup büyüdüğü toplumsal çevrede hazır olarak bulunmakta ve aile, akraba grubu, komşuluk vb. çevrelerindeki grup ilişkileriyle öğrenilmektedir” (Avcı, 2008 :56). Sosyal öğrenme teorisi, olumlu ya da olumsuz yöndeki davranışların insanların birbirleri ile etkileşimleri sonucu öğrenildiğini savunmaktadır. Suça eğilimli davranışların suç işleyen bireylerle olan etkileşim sonucu öğrenildiğini belirtir. “Akers, Amerika Birleşik Devletleri’nde suç önleme faaliyetlerinde ve suçlulara yönelik uygulanan rehabilitasyon programları ve denetimli serbestlikte, ister çocuk isterse de yetişkin suçlu olsun, istenen yönde bir davranış değişikliği yapabilmek için öğrenme teorisinin ortaya koymuş olduğu prensiplerden yararlandığını nakletmektedir. Bu programlarda sağlanan rehberlik hizmetleriyle bireylere kendi ayakları üzerinde durabilmeyi sağlayacak yetenekler kazandırılması hedeflenmektedir” (Dolu, 2015:288). Akran gruplarının çocukların hareket ve tavırları üzerindeki olumsuz etkileri çocukta davranışların değişmesine neden olduğu kadar davranışlardaki olumlu etkilerin oluşması da yine akran grubunun yapısına bağlıdır. Olumlu akran rol modelleri kullanılarak bireylerin gerekli donanım ve suça yönelen davranışlardan uzak hayat bakış açısının kazandırılması önemli bir yöntemdir.

Çocuklar üzerinde akran grubunun etkisi kadar aile yapısı da aynı öneme sahiptir. Doğumdan itibaren başlayan kişilik gelişimi ile çocuğun şekillenmesindeki en önemli

görev aileye düşmektedir. Ebeveynler, aile içinde mümkün olduğunca çocuklarına huzurlu ve anlayışlı, şiddetten uzak bir ortam oluşturmalıdır. Aile içinde meydana gelebilecek tartışmalar ve çatışmaların çözümünde şiddet unsurunu devreye sokmamalıdır. Aile içinde şiddetin sıradanlaştığı ilişkilere şahit olan çocuklar doğrudan ebeveynlerini taklit ettikleri için şiddeti en birinci problem çözme tekniği olarak kullanmaya başlamaktalar. Dolayısıyla, öğrendiklerini uygulamaya çalışan çocukların şiddet kültürü ile tanışması davranışlarda da suça yönelmeyi kolaylaştıracaktır. Bu nedenle ebeveynlerin aile içinde iletişimlerine son derece önem göstermesi çocukların doğru davranış ve tavırları benimsemesini sağlayacaktır.

2.2.3.6.Etiketleme Teorisi

Suçlu davranışları açıklama çabaları içinde yer alan sosyal etkileşim teorilerinden biri de etiketleme teorisidir. Bu Teoriye göre; çocuk suçluluğunun başlangıcında pek çok faktör birlikte rol oynamaktadır. Ancak suçluluğun tekrarlanmasında bir suçlu olarak resmen etiketlenmiş olmak durumu kabullenmiş olup ikinci bir suçun işlenmesinde yaşanacak çekinceyi ortadan kaldırmaktadır. “Suçlu davranışın tekrarı, formel etiketlerden etkilenmektedir. Çünkü böyle etiketler, çocuğun kendisini bir suçlu olarak görmeye ve öyle davranmaya başladığı andan itibaren, eninde sonunda kendisi hakkında düşüncelerini değiştirmektedir. Suçlunun kendisi hakkındaki ‘suçlu imajı’, suç eyleminden önce değil, suç eyleminden sonra ortaya çıkmaktadır. Suçlu etiketinin resmen uygulanması; resmî kurumların normları yanında suçlunun yaşı, cinsiyeti ve sosyal durumuna bağlıdır” (Kamer, 2013:232). Suçun sosyal etkileşimin bir sonucu olduğunu belirten teorisyenlere göre çocukların; çevreleri tarafından etiketlendikleri için suçlu imajını kabullenmelerine neden olmak işlenen suçların tekrarlanmasını kolaylaştıracaktır. Etiketler negatif yönde bireyi etkilemekte ve kullanıldığı kişiye zarar vermektedir.

Damgalanma; bireyin sosyal konumunu ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen, kendine güven duygusunu azaltan, yalnızlık, umutsuzluk ve psikolojik bozukluk durumlarının ortaya çıkmasına neden olan önemli bir etkidir. Etiketleme teorisi üzerinde çalışan kuramcılara göre kişinin suçlu olarak etiketlenmesi iki sonucu ortaya çıkarır (Bal, 2013:55):

- Bu etiket, sapmışın yasal dünya ile temasını etkin bir şekilde sınırlar, böylece onun yasalara uymayanlarla ilişkisi artar.
- Sapmışa yansıtılan algı onun kendini kavramlaştırmasını değiştirebilir. Yasayı bir defa ihlal edenler mahkemeye çıkarıldıkları zaman kendilerini suçlu olarak algılamaya başlarlar. Harold Garfinkel'e göre, mahkemeye çıkarmak 'statü aşağılayıcı tören' olarak adlandırılır. Bu insanlar daha sonra başka insanları reddederler ve kendilerine olan saygılarını koruyabilmek için topluma düşman olurlar.

Etiketleme teorisini savunanlara göre, suça sürüklenen çocukların öğretmenleri, aileleri ve arkadaşları tarafından damgalanmalarının ardından yeniden suç işlemeleri daha kolay olmaktadır. Toplum, polis, mahkeme veya cezaevi tarafından suçlu damgasının vurulması çocukların potansiyel suçlu olarak davranmalarına ve hayatlarına bu algı ile devam etmelerine neden olur. Damgalanma neticesinde çocuklar suçlu becerilerini öğrenip alt kültürlere itilirler ve suçlu etiketini yüklenerek yeniden suç işleme noktasında tereddüt yaşamaları zayıflar. "New York'un Rochester bölgesindeki okulların 7 ve 8. sınıflarında okuyan 1000 öğrenci üzerinde yapılan Rochester Gençlik Gelişim Araştırması'ndan elde edilen verileri kullanarak yaptıkları çalışma ile Bernburg ve arkadaşları resmi suçlu damgasının gençler üzerindeki suçlu arkadaşlarla olan bağ kurma ve daha sonra yeniden suç işleme gibi etkilerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda üç husus dikkati çekmiştir: (1) resmi damgalama suçlu çocukları suçlu gruplara dahil olmaya itmektedir, (2) resmi damgalama çocukların evresinin erken ve orta dönemlerinde suç işlemeye belli bir tutarlılık göstermesine neden olmuştur, (3) suçlu gruplara katılmak dışarıdan gelecek her türlü ayıplama ve dışlanmaya karşı suçlu çocuğu korumakla ve yeni suç fırsatları oluşturarak suç işlemeyi kolaylaştırmakla suçlu çocukların daha fazla suç işlemelerine neden olmuştur" (Dolu, 2015:479).

Bu teoriye göre, etiketlenen bireylerin ilk başta gösterdikleri sapma eğilimlerinden ziyade ikinci kez göstermiş oldukları sapma eğilimleri daha önemlidir. Damgalama beraberinde bireyin toplum tarafından dışlanmasına neden olarak bireyin suç davranışını pekiştirmesine neden olabilir. "Lemert'e göre insanların ilk kez suç işlemesi için pek çok neden olabilir. Bu nedenle de damgalama teorisi ilk suçun sebepleriyle ilgilenmez. Önemli

olan ikincil sapmadır. Ne var ki, Lemert, bütün birincil sapmaların ikincil sapmaya yol açacağını iddia etmemektedir, çünkü insanlar özgür iradeye sahip rasyonel varlıklardır. Dolayısıyla da birincil sapma kurbanı olmuş birisi her an denklemin herhangi bir aşamasında aradan çıkabilir. Eğer ki kişi yakalanmazsa ikincil sapma gerçekleşmez. İkincil sapma denilen şey, kişinin işlediği suça karşı bir tepkidir ve temel olarak da gösterilen toplumsal ve resmi tepkilerin bir sonucudur” (Dolu, 2015:449-450). Yaşanan etiketleme, bireyin toplumla olan bağların zayıflamasına, sapkın gruplara dahil olmasına ve kendini suçlu olarak algılamasına zemin hazırlamaktadır.

Suçun bir yaşam biçimi ve alışkanlık haline geldiği, toplumun alt kesimleri olarak nitelenen bireylerin yaşadığı bölgelerde oturan insanların zamanla damgalandıkları da görülmektedir. Gecekondu yapıları gibi dışlanmış alanlarda yaşayanların suç işlemese dahi suç işlemiş gibi algılanması ve suç işlemekten suçlu olarak damgalanmaları, toplumun çoğunluğu tarafından bir suçlu olarak görülmeleri suç işlemelerine yol açmaktadır (Sarı, 2013:187). Becker, etiketlemenin güçlü gruplara ait bir özellik olduğunu ve güçlü grupların diğer gruplara kendi kurallarını empoze etme yeterliliğine sahip olduğunu savunur. Genel olarak kurallar, gençler için yaşlılar, kadınlar için erkekler, azınlıklar için etnik çoğunluk ve yoksullar için orta sınıflar tarafından konulur (Bal, 2015:55). Damgalama teorisi, kişilerin neden suça yöneldiklerini değil toplumun suç ve sapma davranışına karşı gösterdiği tepki üzerine durmakla birlikte suç sorununu azaltmak isteyen toplumun farkında olmadan suç sorununu kalıcı hale getirme durumu da söz konusudur. Toplumda damgalamanın en kolay yapılabildiği kesim yoksullar, azınlıklar ve zayıflardan oluşmaktadır. Bu nedenle bireylere sapkın ya da suçlu olarak etiketlenmelerin yapılması suça onların itilmelerinde önemli bir etkidir.

2.2.3.7.Sosyal Kontrol Teorisi

Sosyal kontrol teorileri, genel olarak bireyin kendini kontrol altında tutması veya sistemler aracılığıyla kontrol altında tutulması ile bireyin suç işlemesinin önlenebileceğini savunulmaktadır.“Sosyal kontrol teorisindeki temel yaklaşım, kontrol edici güçlerin yokluğu ya da yetersizliği durumunda çocukların suç işlediğidir. Çocuk suçluluğu; kontrol mekanizmalarının yokluğu veya çalışmaması durumunda ortaya çıkan eksikliğin bir sonucudur. Sosyal kontrolün; ‘kişisel kontrol’ ve ‘sosyal kontrol’ olmak üzere başlıca iki

çeşidi bulunmaktadır. ‘Kişisel kontrol sistemleri’, bireysel faktörleri, özellikle psikolojik alanları içermektedir. ‘Sosyal kontrol sistemleri’; aile ve okul gibi temel sosyal kurumlara bağlanmaları kapsamaktadır. Bağlanmalar çeşitli şekillerde ölçülmekte, fakat tipik olarak duygusal (anne, baba ve çocuk arasındaki şefkatin miktarı) ve davranışsal (okuldaki notlar) olarak kavramsallaştırılmaktadır” (Ayan, 2011:30). Sosyal kontrol teorileri alanında ilk çalışmalardan biri 1958’de IvanNye’nin çalışmasıdır. Nye teorisini Washington’da gençlerle yaptığı saha çalışmalarına dayanarak geliştirdi. Nye, çocuk suçluluğunun öğrenme sonucu olmakla birlikte kontrol eksikliğinden kaynaklandığını belirtir.

Bu teori, suç olgusunu bireylerin toplumsal değer ve normlara olan bağlılık düzeyleri açısından ele alıp bireylerin; aile, okul ve arkadaş gibi geleneksel kurum veya unsurlara bağlılık düzeylerinin güçlü olmasının suçlulukta engelleyici bir işlevi olduğunu savunur. “Hirschi’nin araştırmalarının önemli bir noktası da ebeveyn-çocuk bağlarının suç işlemekle ters orantılı olduğunu ortaya çıkarmasıdır. Bu doğrultuda, Jang ve Smith, Hirschi’den aktardıkları kadarıyla, ebeveynleriyle daha iyi ilişkisi olan çocuklar ailelerinin itibarını korumak istediklerinden suç işlemek istemezler diye belirtmektedir. Bunun aksi durumunda, aile bağları zayıf olan bir çocuk suç işlemekte daha rahat davranabilir ve ondan istenilenleri karşılama ihtiyacı duymayabilir” (Ekici, 2015:40). Suç ya da sapma davranışlarını engellemek adına toplumsal normların ve değerlerin bir çeşit kontrol mekanizmaları olan ebeveynler ve okul tarafından çocuklara öğretilmesi atılacak adımların başında gelmektedir. Sosyal kontrol teorisine göre sosyal bağları zayıf ve eksik olan gençlerin suça karışma ihtimali daha fazladır. Anne-baba ve çocuklar arasındaki duygusal bağ yeterli değilse çocuklar bu bağı arkadaş grupları ile telafi etme gereksinimini hissedecek ve zayıf olan bu sosyal bağlar çocukların başka suçlu çocuklara yönelmesine zemin teşkil edecektir.

TravisHirschi’nin kullandığı sosyal bağ, sosyal kurumlar aracılığıyla birey ve toplum arasında oluşan bağlılık anlamına gelmektedir. Birçok insanın suç işlemesinin nedeni bu bağlılık seviyesidir. Birey ile toplum arasındaki bağların güçlü veya zayıf olması durumunun bireyleri suça iten neden olduğu savunulur. Birey ile toplum arasındaki bağ kimilerinde güçlü iken kimilerinde de zayıf olabilmektedir. Bu bağın zayıf olduğu veya hiç olmadığı zaman suç ve sapma eylemlerinin gerçekleştiği ileri sürülür. Bu nedenle suçluluk

ile sosyal bağlar arasında ters orantı vardır (Bal, 2013:103). Toplumla sosyal bağları zayıflamış olan bireylerin var olan sapma isteğini serbest bırakması ve sapmış arkadaş grubuna dahil olması kaçınılmazdır. Dolayısıyla kontrol mekanizmalarının işlevsel durumu suça yönelme noktasında önemli etkindir.

Hirschi, bireylerin bağlılık düzeylerinin sapma davranışı gösterme ihtimali azalttığını savunmakla birlikte kanunlara karşı tutumların nötr durumda olduğunu ileri sürmektedir. Kişi kanunları uygulayana saygısını kaybederse, kanunlara olan saygısını da kaybeder. Ona göre, kişinin toplumla olan bağını meydana getiren 4 faktör vardır: bağlılık, adanmışlık, sürekli meşguliyet, inançlar. Bu faktörlerin güçlü olduğu durumda insanların kuralları çiğneyerek sapma eğilimi göstermesinin engellenerek, toplumsal kontrol ve uyumun sürmesi sağlanmış olur. “Bireyin toplumla bağları zayıfladıkça birey, en dış halkadan başlayarak en yakın çevresindeki insanlara doğru giderek artan bir yabancılaşma ve izolasyon sürecine girer. Azalan irtibat ve zayıflayan iletişim bireyin çevresiyle aktif bir çatışma haline girmesine yol açar. Küçük anlaşmazlıklar büyük çatışmalara neden olabilir. Bu çatışmada, zayıflayan bağlar nedeniyle dışa karşı herhangi bir yakınlık duymayan bireyin saldırgan ve düşmanca tavırlar geliştirmesine kapı aralar” (Dolu,2015:305). Bu nedenle, bireylerin toplumsal normları ve değerleri çiğneyip çiğneyememesi tamamen toplumla olan bağlarının gücüyle ilgilidir.

Düşük sosyo-ekonomik yapının hakim olduğu yerlerde yaşayan çocuklar için yaşanan yer birbirleriyle çelişen pek çok kuralların ve sosyal normun bir arada bulunduğu bir düzen sergilemektedir. Farklı değerler sistemine sahip insanlar bir arada yaşamaktadır. Farklı suç türlerine ev sahipliği yapan bu muhitlerde hem yoksulluktan perişan bir hayat yaşayanlar hem de zenginliği yakalamış çete mensuplarını aynı anda görmek mümkün. İşte bu noktada çocukların yaptığı seçim önem teşkil etmektedir. Ya yasal olmayan yollarla zengin olma peşinde gidecekler ya da normal yollarla hayatlarını devam ettirecekler. Bu noktada sosyal kontrol mekanizmalarının devreye girmesi çocuklar ve gençlerin içinde bulundukları durumun yıkıcı etkisini önlemektedir.

Bireylerin toplumla olan bağını meydana getiren unsurlardan faydalı işlerle meşguliyet prensibi çerçevesinde, çocuklar ve gençlerin spor ve diğer sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi ile suç işleminin önüne geçilmesi mümkün olacaktır. Okulun ardından

sosyal ve spor faaliyetlerinde bulunan bir çocuğun suç eylemlerine merakı ve suça yönelmeye fırsatı kalmayacaktır. Bu tür imkanlardan yoksun kalan gençlerin sokaklarda vakit geçirmeye çalışması suç teşkil edecek davranışlara ve gruplara yönelmesine zemin hazırlamaktadır. Bu noktada çocuklar ve gençler için olumlu sosyalleşmelerini sağlayacak eğlenme ve öğrenme faaliyetlerinin yapıldığı tesislerin varlığı son derece önem arz eder.

2.2.3.8.Çatışma Teorileri

Çatışma fikrini en genel anlamı ile ilk olarak Karl Marx ile görmekteyiz. Ekonomik yapıyı toplumun temeli olarak gören Marx, toplumların bir çatışma halinde olduğunu ve toplumun birbirleriyle çatışan öğelerden oluştuğunu ileri sürer. Çatışmayı, her kapitalist toplumda meydana gelen iki ayrı sosyal sınıf olan burjuva ve proletarya kapsamında açıklamaktadır. “Suçun açıklanmasında ekonomik koşullara önem veren tarihsel yaklaşım içinde, suçu ekonomik determinizmle açıklamaya çalışan Marx’ın teorisi sayılabilir. Marx, özel mülkiyetin suçun tek belirleyicisi olduğunu savunmuştur” (İçli, 1993:18). Özellikle sanayileşme sonrası toplumlarda meydana gelen sınıflar ve bu sınıflar arasındaki ekonomik farklılıkların neden olduğu sonuçlar suçluluğu açıklamada ele alınmıştır. “Marx temel eseri Kapital’de suçluluk olgusuna ikinci derecede değinmiştir. New York’da yayınlanan ‘Nüfus, Suç ve Kitle Yoksulluğu’ adlı makalesinde, İngiltere’de 1844-1854 arasında yoksulluk fazla değişmemiş iken kayıtlı suçluluktaki hızlı artışa dikkat çekmiş ve şu sonuca varmıştır; yoksulluğu azaltmadan zenginliği artırmak nüfus artış hızına göre çok büyük bir suçluluğun doğmasına yol açmıştır. Hukuk ihlalleri genel olarak, kanun koyucunun kontrol edemeyeceği ekonomik faktörlerin sonucudur” (Bal, 2013:57).

Marx ile aynı görüşlere sahip olan Quinney’e göre sınıf sistemi, ekonominin ve üretim sisteminin kamu yerine özel teşebbüs elinde ve belli bir grubun elinde olduğu toplumlarda ortaya çıkar. Bu tür toplumlarda, gücü elinde bulunduran toplumun belli bir kısmını oluşturan grup, diğer gruplar üzerinde baskın ve üstün durarak modern bir kölelik düzeninin varlığını yansıtır. Dolayısıyla, kapitalist düzenin egemen olduğu toplumlarda ortaya çıkan zengin-fakir, güçlü-zayıf gibi sınıf ayrımları ile bu gruplar arasındaki çelişkiler ve çatışmaların yüksek düzeyde olduğu görülür (Quinney,2003; Akt. Dolu, 2015:510). Çatışma teorisi suç ve suçluluk hakkında savunduğu fikir ve düşüncelerle diğer kriminoloji teorilerinden ayrılmaktadır. Çatışma teorisi insanların suça yönelmelerindeki

nedenler üzerinde pek durmamışlardır. Onlara göre, modern toplum yapısında ekonomik, siyasi ve sosyal çatışmaların yaşanması olağan olmakla birlikte kanunların yapılışı ve uygulanışı ekonomik ve siyasi gücü elinde bulunduran grupların çıkarlarına hizmet etmeye yöneliktir.

Marksist kriminologlara göre yasaların temel olarak kapitalist mülkiyeti korudukları iddia edilir. Yasalar dolandırıcılık, işyeri suçu, vergi kaçırma ve çok uluslu şirketlerin yarattığı endüstriyel kirlilikten ziyade dükkân hırsızlığı, soygun, oto hırsızlığı, kundaklama ve benzerlerine yönelirler. Organize ve idari suçlar konusunda hukukun taraflı olmadığı algısını güçlü tutar. Bununla birlikte hukukun bu şekilde seçici biçimde uygulanması, ikinci bir algı oluşturur: üst sınıf tarafında işlenen suç yerine işçi sınıfı tarafından işlenen sokak suçu hem resmi olarak hem de toplumsal algı olarak suç probleminin örnekleri olarak yer alır (Bal, 2013:63). Kapitalist toplumlarda güçsüz grupların, ekonomik ve siyasi açıdan güçlü olan gruplardan görmüş oldukları baskı ve adaletsizliklere karşı göstermiş oldukları her türlü tepki kapitalist kanunlarda suç olarak değerlendirilmektedir. Gücü elinde bulundurmada zayıf olan azınlık grupların davranışlarının genellikle suç olarak tanımlandığı ileri sürülmekle birlikte yetkiyi elinde bulunduran güçlü gruplar olarak yönetenler ve yönetilenler olarak iki grubun varlığı ve toplumu oluşturan bu iki sınıfın ekonomik etmenle ayrışarak tabakalaşmanın meydana geldiği savunulur. Çatışma teorisi suç, ceza ve adalet kavramlarına ilişkin ortaya koyduğu eleştirel bakış açısıyla diğer suç teorilerinden farklı bir perspektif ortaya koymuştur. Çatışma teorisyenlerine göre toplumsal yapıda meydana gelen sosyo-ekonomik farklılıkların sistemin temelinden başlayarak her yere yayıldığını ve sosyal düzenin toplumu kontrol altında tutmak isteyen güçlü grupların bir ürünü olduğunu iddia etmişlerdir.

Bu teori ile birlikte suçun nedeni, kapitalist düzenin beraberinde getirdiği çarpıklıklar ve yozlaşmadır. Sosyal çatışmanın ve ekonomik sınıf mücadelesinin bir ürünü olan suç, sosyal eşitsizliğin bir yansımasıdır. Bu sorunlar göz önüne alındığında, suçun önlenmesi ve mevcut problemin çözümü için ortaya atılan eşit ve adil bir toplumsal düzenin kurulmasıdır. Bu teorisyenlere göre suçun nedenleri ekonomik, siyasi eşitsizlik ve adaletsizlikte aranmaktadır. Suçun önlenmesi ya da azaltılmasında sosyal ve ekonomik

reformların yapılması gerektiğini önererek; işsizlik, fakirlik, eğitim-öğretimdeki fırsat ve imkanların eşit olmayan dağılımı gibi sosyal ve ekonomik sorunların giderilmesine dikkat çekmişlerdir.

2.3. Kentleşme Ve Suç

Suçun nedenleri tek bir faktörden hareketle açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgudur. Çocukları suça yönelten risk faktörleri, kişisel ve çevresel nitelikli olup neden-sonuç ilişkisi bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Çocukların suça yönelmesinde olumsuz çevre koşullarının etkisi olabileceği gibi çocukların suç işlemesi noktasında olumlu çevre koşullarının da engelleyici yönü mevcuttur.

Bireyin yaşamış olduğu yerde suç işlemenin normal kabul edilmesi, suça yönelme noktasında tereddüt yaşanmadan suçun alışkanlık haline gelmesine zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle çocuğun suça itilmesinde yaşanan yerin suça temas etme boyutu oldukça önemlidir. Alt kültür teorisinde de ele alındığı gibi, suçun belli gruplar tarafından onayladığı ve bu gruplara dahil olmak için suça neden olan değerlere sahip olmak gerekmektedir. “Yaşanılan çevrenin çocuk suçluluğuna etkisini inceleyen Bursik ve Grasmick, bu konuda çevrenin çocuk üzerinde yarattığı sosyal kontrol mekanizmasının etkisi üzerinde durmaktadır. Çocuğu suça itmede, oturduğu mahalledeki arkadaşlarının, ailelerin, okulun, ibadet yerlerinin, devlete bağlı kuruluşların oluşturduğu sosyal ortamın suç üzerindeki etkisi önemli faktörlerdir. Gerçekten de ülkemizde mahalle kavramına baktığımızda orada oturan bireylerin oluşturduğu ortam, çocuğu suça sürüklemeye veya ona doğru yolu göstermede etkili olabilmektedir” (İpek, 2010:40).

Suçun nedenlerinin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıdan ele alınması suçun kompleks bir yapısının olduğunu göstermekle birlikte toplumsal yapıda sosyal çelişkiler ve uyumsuzluklar devam ettikçe zamana ve mekâna göre değişkenlik göstererek suç varlığını devam ettirecektir. “Kentleşme süreci, insan-insan (ideoloji/kültür) ve insan-doğa (teknoloji/mekân) ilişkilerinde köklü değişimler ortaya çıkarmaktadır. Modern dönemde kentleşme, çok çeşitli toplumsal sorunlar (işsizlik, konut yetersizliği, sağlıksız yerleşim alanları, uyuşturucu kullanımı, şiddetin yaygınlaşması, salgın hastalıklar, suç oranlarında artış, yabancılaşıma vd.) olarak görünüm kazanmış ve bu değişim sürecinde ‘kentsel

bütünleşmenin ve uyumun gerçekleşip gerçekleşemeyeceği' sorusu sosyolojide uzun yıllar tartışılmıştır" (Mazlum, 2010:157).

Kentleşme ve suçluluk arasındaki bağlantı genel olarak kentlerdeki hızlı nüfus artışının suç eylemine zemin hazırlaması, suçu çekmesi ve suça uygun ortam olma özelliğini göstermesi çerçevesinde ele alınmaktadır. Sanayileşme ile başlayan kentleşme süreci beraberinde göç olgusunu da gündeme getirmiştir. Göçle birlikte çarpık kentleşme, işsizlik, adaptasyon süreci, geleneklerin eritilerek sapan davranışları meydana getirmesi, var olan alt kültürlerle temasın kolaylaşması gibi etkenler suç olgusunu arttıran faktörlerdir. "Kentleşmeye özgü olarak görülen suç artışı, kır hayatından kent hayatına geçişte yaşanan ani toplumsal değişim ve sosyal çözülmenin getirdiği anomali hali ile ilişkilendirilmektedir. Kentleşme ile birlikte birincil ve yakın ilişkilerin yerine resmi ilişkilerin ve bireyler arası uzak sosyal mesafenin alması nedeniyle kişiler üzerinde sosyal kontrolün azalması, kentleşmenin bir boyutu iken; göç ile beraber farklı kimliklerin ve toplumsal hareketlerin kentlerde kümelenmesi ile birlikte sosyal dışlanmışlık ve etiketlenme neticesinde suçun artması da başka bir boyuttur. Fakat tüm bu boyutlarda suç, kentleşme ile ilişkilendirilmekte ve kentler adeta suç yuvası olarak tanımlanmaktadır" (Sarı, 2013:184). Toplumsal kontrol mekanizmalarının varlığı, suçun önündeki en önemli engellerden biridir. Buna karşın, kentlerde nüfus arttıkça bu denetim zayıflamaktadır. Dinamik bir yapı gösteren suç, en çok kentlerde işlenmekte olup kentlerde işlenen suçların başında da mala yönelik suçlar gelmektedir. Mağduriyet tür ve oranları yönünden 2008-2010 yılları arası İstanbul (Özpolat ve Solak, 2011:136);

- Şahsa Karşı Suçlarda diğer illere göre 81.
- Mala Karşı Suçlarda diğer illere göre 1.
- Cinsel Suçlarda diğer illere göre 2. sırada yer almıştır.

Kentleşme ile suç arasında kurulan ilişkinin kurumsal ve ampirik olarak en yetkin örneğini sunmuş olan Chicago Okulu'nun geliştiği ortam, bu ilişkinin kurulmasının ardında yatan nedenlerin ipuçlarını barındırmaktadır. "Chicago ekolünden Park'a göre, bireyin ikincil grupların kontrolüne girmesi, yerel bağlılıkların ve toplumsal denetim mekanizmalarının zayıflaması sonucu doğuracak, bu durum da, büyük kentlerde suç ve

boşanma oranlarının yükselmesi olasılığını gündeme getirecektir. Bu noktada nüfus hareketliliğinin suçla ilişkisi öncelikli olarak araştırılması gereken bir konudur. Her ne kadar ulaşım ve iletişim araçları mahallenin önemini kaybetmesine neden olsa da, gettolaşma, mahalle duygusunun ırksal çatışmalar ve sınıfsal çıkarlar içinde çözünmesiyle sonuçlanmaktadır. Kentlerde, bu gettolaşma süreci gibi, kentin belirli bölgelerinde belirli suçluluk bölgeleri de oluşmaktadır. Bu nedenle, hangi bölgelerde ne tür suçların yoğunlaştığı da önemli olmaktadır” (Sipahi, 2016:32).

Kentleşmenin meydana getirdiği sosyal yapıdaki değişimler, şehirleşme ve suçluluk ilişkisi içerisinde ele alınmıştır. Ekoloji ile uğraşanlar suçu, çevrenin değişimi ile birlikte ortaya çıkan sosyal değişimin bir fonksiyonu olarak açıklamaya çalışırlar. Suç hem sosyal hem de mekânsal yapının farklılaşmasıyla ortaya çıkmaktadır. Kentsel alanlarda suç olgusunu besleyen mekânsal faktörler mevcuttur. Kentlerin suç işlenen alan olmasındaki etkenler:

- Kullanılmayan ve Fonksiyonel Olmayan Alanların Varlığı
- Mekânsal Suç Üretmesi
- Boş Konut Birimlerinin Varlığı: Boş konutlar uyuşturucu kullanımından, kaçırma ve saklama olaylarına varıncaya kadar birçok suça yataklık edebilmektedir. Bu nedenle, özellikle eskiyen boş konut birimlerinin önünden dahi geçerken insanlar tedirgin olabilmektedirler.
- Kentsel Tasarım: Planlaması düzgün yapılmayan, özellikle göçe karşı önceden planlanmış bir kentsel tasarım programına sahip olmayan kentlerde, sosyal ve ekonomik farklılıklara göre biçimlenen bölgeler olması kaçınılmazdır. Bu farklılıklar da o bölgede yaşayan insanlar açısından suça yönelme eğilimleri yaratabilirler. Kentsel tasarımın bir boyutu olarak, aydınlatma sisteminin yetersizliği, geceleri bu alanların suç işlemeye uygun ortamlar haline dönüşmeleri olasılığını artırabildiği gibi, suç korkusunu da tetiklemektedir.
- Kent Mekânı
- Nüfus Yoğunluğu

- Park Alanlarının Yoğunluğu: yeterli güvenlik personeline sahip olmayan parklar ve bahçeler, suç işlemenin kolay olduğu alanlar olarak değerlendirilebilir. Özellikle geceleri evsizlere, sokak serserilerine, bağımlılara vb. kalacak yer olmaları açısından, bu tür yerler gündüzleri güvenli olabilirken, geceleri tamamen güvensiz hale gelebilmektedirler. Bu durumda da suç korkusu mekânsal değil ancak zamansal anlamda değişkenlik gösterecektir.
- Cadde Düzenlemeleri (Sipahi, 2016: 57-59).

Kentlerin daha yoğun suç işlenen alanlar haline gelmesindeki temel nedenler; insanların göç nedeniyle yaşamış olduğu uyum sorunları, kentlerde var olan toplumsal denetim mekanizmalarının etkisinin daha az hissedilmesi, işsizlik ve gelir dağılımında büyük farklılıklar, lüks yaşamın bireyleri etkisi altına alarak özenmelerini sağlaması, kentin fiziksel yapısının suç işlenmesine kolaylık sunması olarak karşımıza çıkmaktadır. “Dönmezer’e göre suçluluğun artma nedeni sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan organizasyonsuzluktur. Toplumların kendine özgü normatif düzeni, sosyo-ekonomik şartları bu geçici organizasyonsuzluğu etkilemekte ve sosyal yapı geniş ölçüde zarar görmeden, yeniden bütünleşme ve organizasyon sağlanmaktadır” (Dönmezer, 1974; Akt: İçli, 1993:39).

Burgess’in geliştirdiği çemberler teorisi bu alanda yapılan ilk çalışma olup Chicago kentini esas alarak endüstri kentlerindeki toprağın kullanımını ve kent yerleşmelerinin bağlı olduğu esasları ortaya koymaya çalışmıştır. Burgess kentsel büyüme sürecini ortak merkezli daireler kuramıyla açıklamaya çalışmıştır. Kentin bir ortak merkezi olup beş bölgeye ayrılarak kullanıldığını ileri sürmektedir. Bu model şehrin büyümesinin içten dışa doğru genişleyerek olduğunu iddia etmiştir. “En içte bulunan dairede büyük mağazalar, oteller, bankalar ve küçük endüstri tesislerinin toplandığı iş merkezi yer almaktadır. İkinci daire geçiş bölgesidir. Toptancı ve imalat sanayi kuruluşları bulunmaktadır. Bunların yakın çevresinde daha çok yeni gelen göçmen işçiler ve dar gelirli, suça eğilimli insanlar oturmaktadır. Üçüncü daire endüstri işçilerinin (mavi yakalıların) bulundukları mahallelerden oluşmaktadır. Dördüncü bölge serbest meslek, küçük iş sahiplerinin ve memurların, yani orta tabakanın bulunduğu alandır. Burada evler genellikle müstakil, çift katlıdır ve modern alışveriş merkezleri kurulmuştur. Beşinci ve son dairede kentin en

varlıklarının yaşadığı mahalleler bulunmaktadır” (Bal, 2013:47-48). Kent merkezinin hemen etrafındaki halka suçluluk oranının yoğun olduğu alanlardır. Sanayileşme sonucu sanayi kuruluşları ile konut alanlarının iç içe olduğu bu alanlar, temiz yaşam sahasına sahip olmayan, suça yönelik eylemler, fuhuş, uyuşturucu, kaçakçılık gibi olayların en çok görüldüğü yerlerdir. Çöküntü bölgeleri olarak da anılan bu yerlerde, etnik yapı açısından da çeşitli olan alt sınıftan insanların yaşadığı mahalleler yer almaktadır. Adeta bu bölgeler suç yuvası niteliğini sergilemektedir.

Chicago ekolünden Clifford R. Shaw ve Henry D. McKay, Burgess’in modelini kullanarak Chicago’nun farklı bölgelerinde suç olgusunu incelemişlerdir. Yaptıkları araştırma 1900-1933 arasındaki gençlik mahkemelerindeki 55.998 dosyanın incelenmesine dayanmaktadır. 1942 yayınladıkları “Gençlik Suçluluğu ve Şehir Bölgeleri” adlı çalışma bu alandaki görüşler üzerinde etkili olmuştur. Onlara göre (Bal, 2013:92) ;

- Suç oranlarının şehirde bölgelere göre farklı bir dağılımı vardır.
- Merkeze yaklaştıkça suç oranlarında artma, uzaklaştıkça azalma görülür.
- Bazı bölgelerde etnik nüfus yapısı ne olursa olsun suçluluk oranı yüksektir.
- Genç suçlu oranının yüksek olduğu bölgelerde göçmen oranı yüksek, gelir düzeyi ve ev sahipliği oranı düşüktür. Bu bölgelerde beyaz olmayan nüfus yaşar.
- Suç oranının yüksek olduğu bölgelerde geleneksel olmayan normlar genelde kabul görmektedir. Bu normlar geleneksel normlarla tamamlanmıştır.

Park ve Burgess’den etkilenen Shaw ve McKay, yaptıkları çalışmada gençlik suçluluğunu yerleşim yerinin dinamiklerine dayandırmış ve şehrin düşük kira ödenen mahallelerini suçluluğun yüksek olduğu yerleşim alanları olarak kabul etmişlerdir. Suç işlenen bölgelerin özelliklerini; bu bölgelerin sanayileşme ve ticaret merkezlerinin yoğun olduğu yerlerin yakınında bulunduğu, nüfus yoğunluğunun fazla ve bölge nüfusunda göçmenlerin çoğunlukta olduğunu ileri sürmekte. Chicago Okulunun ekolojik yaklaşımını İstanbul örneğine uyarlamaya çalışırsak; “Beyoğlu’nun öne çıktığını görmekteyiz. İş, ticaret ve eğlence merkezlerinin kümелendiği merkez olarak Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi’ni ele alırsak ve kent merkezi şeklinde konumlandırırsak,

hemen onu çevreleyen çember olan Tarlabası, Sötlöce, Haliç, Cihangir gibi muhitler suç yuvası haline gelmişti. Günümüzde kentsel dönüşüm ve yeniden canlandırma projeleri başlamadan önce, sokaklarında yürümenin bile tehlikeli olduğu muhitlerde suç gündelik hayatın doğal bir parçası haline gelmişti” (Sarı, 2013:190). Beyoğlu ilçesini çevreleyen Kağıthane, Gaziosmanpaşa, Fatih ilçeleri İstanbul’un merkezi konumunda olup sağlıklı ve terk edilmiş binaların olduğu, işportacılık gibi vasıfsız işlerin yapıldığı, suça temasın kolay olduğu ve çoğunlukla dar gelirli insanların ve göçmenler yaşadığı, kentsel dönüşüm kapsamında olan muhitlerdir. Heterojen bir yapı sergileyen bu muhitlerde en zenginle en fakiri aynı anda görebilmek mümkündür.

Etiketleme teorisi içerisinde bireylerin suça yönelmelerinde damgalanmanın önemli yeri olduğunu ve ikinci kez suça yönelmeye zemin hazırlayan bir faktör olduğunu ele almıştık. Toplumun alt kesimlerini oluşturan bireylerin işlemiş olduğu suçlar nedeniyle bu bireylerin yaşadığı bölgelerin de zamanla damgalandığı görölmektedir. “Wacquant bu durumu ‘mekânsal damgalanma’ olarak adlandırmaktadır. Kentlerde meydana gelen birçok toplumsal sorunun kaynağı olarak kabul edilen bu bölgelerde yaşayanlar, burada yaşadıkları için utanç ve aşağılık duygularına kapılmakta ve kimi zaman yaşadıkları yeri gizlemekte ya da oraya ait olmadıklarını ve geçici bir süre söz konusu bölgede yaşamak zorunda olduklarını vurgulamaktadırlar. Mekânsal damgalanma kamu otoritelerinin bu tür bölgelere yönelik siyasalarını da etkilemektedir. Bölgede yaşayanlar marjinalliklerini daha da pekiştiren özel önlemlere; kentsel yenileme programlarından kaynaklı yıkım faaliyetlerine ve polis operasyonlarına maruz kalmaktadırlar” (Gölbaşı, 2008:111). İstanbul’un belirli ilçelerinde eş zamanlı operasyonlar düzenlenmekte olup özellikle narkotik alanların Esenler, Beyoğlu ve Gaziosmanpaşa gibi ilçeler ilk sırada yer almaktadır. Bu ilçelere hizmet götürülmemesi sebebiyle sosyal organizasyonsuzluk meydana gelmekte ve belirli mahalleleri uyuşturucu ticareti yapılması noktasında damgalanmış konumdadır. Bu bölge ve mahallelerin suçla anılır olması, bu bölgede yaşayanların damgalanmalarına ve suçun yeniden üretilmesine ve üretilmesinde tereddüt yaşanmamasına neden olmaktadır.

Modernleşmenin adeta kaçınılmaz bir süreci olarak düşünülen suç olgusu günümüzde kent ve kentleşmeye özgü bir nitelik olarak görölmektedir. Suçun kümelendiği

ve çeşitlendiği mekanlar olarak kentler ön plana çıkmakta ve kentlerin yapısal özelliği araştırma konusu olmaktadır. Kent olgusunun ele alınması beraberinde “gecekondu” olgusunu da getirmektedir. Kentleşmeye ait bir parça niteliği taşıyan gecekondu, yerleşim alanı ile suç ilişkisinin açıklanmasında önemli yere sahiptir. “Bu durumun ortaya çıkmasının ana nedeni, kentlerin gerekli ve yeterli (fiziksel, kültürel, siyasal, sosyal) altyapıya sahip olmadan kaldıramayacakları büyüklükte nüfus kitlelerinin akınına uğramasıdır” (Mazlum, 2010:117). Heterojen ve kozmopolit yapı sergileyen gecekondu, genç nüfusun ve erkeklerin fazla olduğu yerleşim yerleridir. Düşük standartlı ve sağlıksız yapılanmasyla dar gelirli ve özellikle göçmen kesimlerine cazip görünen gecekondu, suç işlemenin normalleşmesini sağlayan kendilerine özgü normlar da mevcuttur. “Gecekondu bölgeleri ise, köy-şehir sürekliliği içerisinde belirli bir yerde bulunan ayrıca, tipolojik bakımdan sefalet mahalleleriyle (slumlarla) bazı özellikleri paylaşmakta olan yerleşim alanlarıdır. Batı slum bölgeleri gibi, normal şehir bölgelerinden çok daha hareketli bölgelerdir; bu bölgelerde dışarıdan ve hemen her yerden gelmiş olan insanlara rastlamak mümkündür” (Yörük, 2006:97-98).

Gecekondu mahallelerinde yaşayan bireylerin çoğunun dışarıdan gelmiş olması aynı zamanda hareketliliği de arttırmaktadır. Göç ile birlikte daha çok suçluların yoğunlaştığı bölgeler haline gelen gecekondu, sosyal kontrol mekanizmalarının eksikliği de gözlemlenmektedir. Bu şekilde belli bir mahallede suçun yoğunlaşmasını anlamak daha kolay olmaktadır. Sosyal kontrol sağlayacak mekanizmalar olan, aile, komşuluk, okul gibi kurumların yokluğu bu gecekondu bölgelerinde suçun işlenmesini kolay kılmaktadır. “Ankara’nın ilk gecekondu yerleşimleri olan mahalleleri Boran, ‘mantar evler mahallesi’ olarak adlandırmaktadır. Boran’a göre bu mahallelerde çocuklar günün büyük kısmını evin dışında geçirmekte, çoğunlukla da oyun amacıyla çeşitli gruplaşmalar meydana getirmektedirler. Boran ‘mantar evler’ mahallelerinde bir sosyal çözülme sürecinin olduğunu gözlemlediğini; mahallede oturanlardan bu bölgede ‘serbest cinsel hayatın’ ve diğer ‘aile bozukluklarının’ büyük oranda bulunduğunu ve bu mahallelerin ‘içtimai inhitat’ yani çöküntü bölgelerine ait tüm özellikleri gösterdiğini belirtmektedir” (Gölbaş, 2008:168).

“Amerikan kentleri örneğinde olduğu gibi yoğun bir şekilde yaşanan kronik yoksulluğun belirgin özelliklerini alt alta sıralamak mümkün olsa bile bu özellikler yoksulların yaşam öyküleri içerisinde başlarından geçen olaylar zinciri hakkında bizlere fikir vermez. Kronik yoksulluğun belirgin özelliklerinin görüldüğü yerlerde, yoksullaşma sürecinde karşımıza genellikle benzer özellikler (eğitim sürecinden erken yaşlarda kopma, sosyal yardımlara erişmede ayrımcılığa maruz kalma, kadınlar için erken yaşta evlenme veya hamile kalma, erkekler için işsiz kalma veya cezaevine girme vb.) çıkmaktadır. Bu özelliklerin her birinin kendine özgü farklı sosyal gruplar ve yerel koşullar açısından ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir” (Mingione, 2013:8). Özellikle şehrin diğer yerleşim yerlerine oranla gecekondu bölgelerinde eğitim ve okur-yazarlık durumu oldukça düşük bir seviyededir. Bu bölgeler, heterojen ve hareketli bölgeler olup suça yataklık eden sahalar mevcuttur. Kronik işsizliğin ve çalışmamanın alışkanlık haline geldiği bu bölgelerde yardıma muhtaç olup yardım kurumlarından yardım alan insanların sayısı da oldukça fazladır. Sağlıksız yapısından kaynaklı ölüm oranlarının yüksek olmasının yanında yüksek doğum oranının gerçekliği ile de karşılaşmaktayız. Resmi nikah olmaksızın yaşanan beraberliklerin olması ve eşlerden birinin evi terk etmesinde bir bağlılık bulunmaması beraberinde aile yapısındaki bozukluğu da getirmektedir. Bu şekilde çarpık ve yozlaşmış yaşam tarzının egemen olduğu gecekondularda çocuk suçluluğu da daha fazla görülmektedir. Düşük sosyo-ekonomik durum, doğurganlığın yüksekliği, çocukların ve gençlerin yeterli eğitimi alamamaları, okul yerine işe verilmeleri gibi etkenler suça sürüklenmede önemli neden teşkil etmektedir.

Suçla mücadele kapsamında ortaya atılan bir yöntem de kırık camlar teorisidir. Suç psikoloğu olan Philip Zimbardo, 1969 yılında kırık camlar teorisini test ederek geliştirmiştir. Bir otomobili Bronx'ta plakasız şekilde cadde üzerinde, başka bir arabayı da Kaliforniya eyaletinin Palo Alto şehrine bırakarak tepkileri gözlemleyen Zimbardo; 10 dakika içinde Bronx'taki araca saldırılıp her şeyin yağmalandığını, PaloAlto'daki diğer araca ise hiç dokunulmadığını görmüştür. Daha sonra Zimbardo dokunulmayan aracın bir parçasını çekiç ile kırarak kısa bir zaman sonra etraftakilerin de kendisine eşlik ettiğini gözlemlemiştir. Diğer araç gibi bu aracın da kısa sürede yağmalandığını görüp korumasız bırakılan eşyaların insanlar için bir eğlence ve oyun aracı haline gelebildiğini savunmuştur

(Altıntop, 2015: 234). Bu teoriye göre, birkaç camı kırık olan bir binanın eğer camların onarılmama durumu olursa insanlar tarafından başka camların da kırılabileceğini ve bu şekilde hem binaya zarar verilmiş olup aynı zamanda bu binanın yanındaki diğer binaların da tehlikede altında olacağı ileri sürülmüştür. Düzenin olmadığı veya düzenin zayıf olduğu yerler insanların suç işlemesine zemin hazırlamaktadır.

Buradan hareketle camların kırık olması, kullanılmayan alanların varlığı diğer bir deyişle terk edilmişlik hissi veren yapılar ve mekânın suç üretmesi durumu suça teşvik niteliğindedir. Bu nedenle çevre düzenlemesi suç unsurlarının oluşumunu engelleyecek nitelikte olmalıdır; karanlık alanların olmaması, park ve açık alanlarda yeşilliklerin uzun olmaması, terk edilmiş yerlerde kırık camların olmaması, yakınlarda polis karakolu, güvenlik kamerası gibi gözetim noktalarının bulunmayışı, yüksek binaların ve sokağa bakmayan camların oluşturduğu kör noktalarda yaşayan insanların göremeyeceği noktalar vb. durumlar suç oluşumunu önlemede alınması gereken çevresel önlemlerin başına gelmektedir. Bu durum Çevresel Tasarım Yoluyla Suçun Önlenmesi yaklaşımı ile yakından ilgilidir, çevrenin suçu önleyecek şekilde tasarlanmasını, insanların güvenlik hissi içinde yaşamalarını sağlayacak, gözetlendiklerinin ve suç işlemelerinin zor olduklarını düşündürecek tasarımların yapılmasını öngörmektir.

III. BÖLÜM

3. ÇOCUK SUÇLULUĞU

3.1. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri

Dünyada ve ülkemizde yapılan araştırmalar, çocuğu suça yönelten etkenler arasında sosyo-ekonomik ve yakın çevre koşullarının rolünü ve önemini açıkça ortaya koymaktadır. İlk temel sosyalleşme kurumu olan aile ve ailenin olumlu işlevlerinin aktarılamaması, öğretim kurumlarının çocuklar üzerinde sosyal ve kontrol bağlarını sağlayamaması, çocukların akran grupları içinde uygun olmayan davranışları öğrenmesi ve uygulaması, medya ve madde bağımlılığı vb. gibi etkenlerin çocuk suçluluğunun açıklanmasında en önemli faktörlerdir.

Çocukları ve gençleri suça iten nedenler pek çok araştırmacının ilgi alanına girmiş olup çeşitli etkenler üzerinde durulmuştur. Batı toplumlarında çocuk suçluluğunun araştırılması sanayileşme döneminden itibaren ele alınmaktadır. Sanayileşme ile beraber kentleşmenin meydana gelişi hızlı ve düzensiz şehirleşmeyi birlikte getirmiştir. Bu gelişmelerin ürünü olarak iç ve dış göçler, hızlı nüfus artışı, işsizlik, gelir dağılımındaki eşitsizlik, örf-adetlerin önemini yitirmesi suçluluğun araştırılmasında temel etkenlerdir. Suç olgusunun ülkeler arasında dağılımı da gelişmişlik durumuna göre farklılık göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde suça sürüklenen çocuk oranı, nüfus artış hızı ile aynı hızda yükselmektedir. “İsveç’te 15-18 yaş arasında bulunan nüfusta suçluluğun artış gösterdiği belirlenmiştir. İsviçre’de 1960-1970 yıllarında 14-18 yaş arasındaki çocukların işlediği suçlardan dolayı mahkûmiyet sayısında artış olduğu kabul edilmektedir. Çeşitli ülkelerin istatistikleri, son yıllarda şiddet eylemlerinin genç ve çocuklar arasında revaçta olduğunu ortaya koymaktadır. Fransa, Federal Almanya, İtalya, İngiltere gibi ilkelerde şiddet yoluyla işlenen ve genellikle kamu düzenini bozma ve cinsel özgürlüğe karşı işlenen suçların faillerinin üçte ikisini 25 yaş altındaki gençler oluşturmaktadır” (Yavuzer, 2015:41-42). Yapılan araştırmalar, modern toplumlarda suç oranlarının giderek arttığını ve suçların karmaşık bir hal aldığını öne sürmektedir. Çıkarları gözetme dürtüsünün geleneksel değerler ve örf-adetlerin önüne geçmesi ile toplumsal bağların zayıflaması suça yönelmeyi kolaylaştırmaktadır.

Dünyadaki meydana gelen gelişmelerden olumlu ya da olumsuz yönde etkilenilmektedir. Çocuk suçluluğu konusunda ülkemizde de sanayileşme ve hızlı kentleşmenin sonucu olarak önemli bir artış gözlemlenmiştir. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de çocuk suçluluğu yıldan yıla devamlı bir artış göstermekte ve bu konudaki çalışmalara önem verilmektedir. “Ülkemizde 2010 yılı içinde verilen boşanma karar sayısı ve açılan boşanma dava sayısı 402.631’dir. Suça karışan çocuk sayısı 220.093 olup bunların 165.456’sı aynı veya farklı suçları mükerrer işlemiştir. Doğrudan çocukların faili olduğu olay sayısı 189.147’dir. 2009-2010 öğretim yılında devamsızlık, disiplin vb. nedenlerle okulla ilişkisini kesen öğrenci sayısı 404.383’tür. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nün Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması’na göre 18 yaş altında evlenen kız çocuklarının oranı %28’dir. Bu göstergeler toplumda çocukların suça itilmeleri için koşulların ne kadar elverişli olduğunu göstermesi açısından önemlidir” (Özpolat ve Solak, 2011:46).

Araştırmalara göre suça sürüklenen çocukların sahip olduğu aile, akran grubu, eğitim seviyesi, çalışma hayatı, ikamet edilen yerin suça teması yakınlığı gibi faktörlerin çocuğun yararına işlememesi durumu gözlemlenmiş olup kötü toplumsallaşma sürecinin suça yönelttiği ileri sürülmüştür. “Çalışmalarda yaşamlarının erken dönemlerinde sosyo-ekonomik güçlükler çeken çocukların sonraki yaşamlarında agresif ve anti sosyal davranışlar sergiledikleri, akranları arasında diğer çocuklardan daha az popüler oldukları belirtilmektedir. Fakir olma gerçeğini, kalabalık bir aileye sahip olma, tek ebeveynli olma veya dağılmış bir ailede olma gibi diğer risk faktörlerinden basitçe ayırmak güç olsa da, ekonomik baskının anne baba stresini ve depresyonunu arttırdığı, evlilikle ilgili çatışmalara neden olduğu ve ebeveyn çocuk/adölesan ilişkisini zorlayarak sonunda anti sosyal ve suçlu davranışlara yol açtığı belirtilmektedir” (Ayan, 2011:107). Aile, bireyin en yakın olduğu ve toplumsallaşma sürecinde birey üzerinde en etkili toplumsal kontrol mekanizması olup çocuğun yetiştiği ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı, çocuğa karşı ilgi ve tutumu çocuğun kişilik gelişimini şekillendiren en önemli unsurdur.

Toplumun en küçük yapı birimi olan aile, değerlerin nesilden nesile aktarılmasındaki en büyük araçtır. Bu nedenle değerlerin doğru olarak aktarılması için yetişecek kuşakların eğitiminde ailenin yeri büyüktür. Aile üyeleri arasındaki ilişkiler

çocuğun diğer bireylere olan tutumların temelini oluşturur. Aile içindeki olumsuz iletişim, aşırı baskıcı yaklaşım veya umursamaz yaklaşım çocuğu zamanla aileden uzaklaştırabilmektedir. “Çocuk suçluluğuyla aile durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, Vergani’nin araştırması çok ilgi çekicidir. Yazar, çocuğun kişiliğinin ruhsal ve psiko-sosyal alandaki oluşum döneminde en ağır sorumluluğu aileye yüklemekte ve şöyle demektedir: Çocuktaki uyumsuzluğun ortaya çıkmasında, çocuğun gelişme çağında önlemediği, hatta buna neden olduğu gerekçesiyle ailesi sorumlu tutulmalıdır” (Yavuzer, 2015:147).

Aile içi iletişimde şiddete başvurulması ailede yer alan çocuğun da sorun çözmede bu yöntemi kullanmasına zemin hazırlar. Çocukların ve gençlerin şiddete yönelmesinde; çocuğun içinde yaşadığı sosyal çevre, ebeveyn ilgisizliği, şiddet uygulayan ebeveynleri taklit, ailenin ve çocuğun sahip olduğu düşük eğitim seviyesi, çocuğun psikolojik durumu, ailenin ekonomik durumu, çocuklar tarafından izlenilen şiddet içerikli yayınlar ve oyunlar başlıca nedenlerdir. “Ülkemizde şiddetin bir ‘terbiye’ biçimi olarak görülmesi hem aile içinde hem yaşamda meşru gibi algılanması şiddetin tekrarlanmasına ve gizlenmesine yol açmaktadır” (Özpolat ve Solak, 2011:42). Bu nedenle aile ortamındaki toplumsal etkileşimin yetersizliği ve kötü modellerin bulunması, bu kurumun olumsuz bir uyarım kaynağı olmasına yol açar. Çocuk gördüğü rol modelin davranışlarını uygulamaya çalışır. Bu nedenle aile bireylerinin sağlıklı iletişim modellerini uygulaması çocuğun sağlıklı kişilik gelişimi için önem arz etmektedir. “Bu konu ile ilişkili olarak çalışmalarda üzerinde en çok durulan hususların, anne-babanın suç işleme eğilimi yaratabilecek modeller oluşturması, ailedeki çocuk sayısı, çocukların doğum sırası, ilk ve tek çocuk olma, aile içinde disiplin, ilgi ya da sevgi yetersizliği, anne-babanın sorumluluklarını yeterince yerine getirmemesi, fiziksel saldırganlığın sıkça görülmesi, parçalanmış aile ve yoksulluk olduğu görülmektedir” (İçli, 1993:31). Çocuğun suça sürüklenmesinde parçalanmış ailenin rolü önemli olmakla beraber tek başına yeterli değildir. Ebeveynlerden birinin vefat etmiş olması ya da her ikisinin vefat etmiş olması ve boşanma, terk, ayrılık nedenleriyle aile birlikteliğinin sağlanamaması durumunu oluşturan parçalanmış ailelerde denetim eksikliği nedeniyle çocukların suça itilme olasılığı yüksektir.

Yörükoğlu, yasa dışı eylemlere katılan gençlerin ailelerine ve içinde yaşadıkları topluma baş kaldıran gençler olduğunu ileri sürmektedir. Ailelerinde sert otorite yaptırımı ile büyüyen gençlerin, toplumda da tüm yolların kendilerine kapalı olduğuna inanmaları ve siyasal bir davaya bağlanarak baş kaldırma ile tepki verdiklerini savunmaktadır. Böylece çocuğun veya gencin katılmış olduğu siyasal eylem onlara yeni bir kimlik vermekte ve içlerinde bulunan saldırgan dürtülerinboşalmasına yaramaktadır (Yörükoğlu, 2007:215). Terör eylemlerine katılan gençlerin yoksul ve eğitimsiz ailelerden geldiği bilinen bir durum olmakla beraber ailenin ekonomik yapısının suça sürüklenmedeki yerini de göstermektedir. Çocuk suçluluğunda ailenin gelir ve eğitim seviyesi belirleyici etkenlerden olup çocukların sapma davranışı gösterme veya göstermemesi ailenin ne düzeyde yapılandığıyla yakından ilgilidir. Aile içi ilişkilerde istikrarlı yapılanmanın sağlanabilmesi için anne-babanın çocuklara yönelik aşırı baskıcı, aşırı hoşgörülü, aşırı korumacı, aşırı ilgisiz veya çocuklar arasında ayrımcılık yapma davranışlarından kaçınması gerekir.

Ülkemizde çocuk suçluluğunun oluşumunda, ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısının, yakın çevre koşullarının, gelenek ve göreneklerin, bazı kültür kalıplarının etkisi büyüktür. Aynı zamandatoplumun kültür değerlerinin bir kuşaktan diğerine aktarılması biçimindeki temel eğitimsel işlevinin yanında, aile, özellikle okul öncesi dönemde çocuğun yaşamında etkin bir toplumsallaştırma kurumudur. Ailenin sahip olduğu statü, çevreyle olan ilişkileri, sorunları çözme yolu, üyeleri arasında iş birliği ve dayanışma, ilişkilere aktarılan sevgi ve saygı hangi düzeyde ise bu durum çocuklara olumlu veya olumsuz olarak yansımaktadır.

Suçluluğa neden olmada parçalanmış aile ve aile ilişkileridir zemin yatan nedenler arasındadır. Aile bütünlüğünün devamı için aile içi ilişkilerin sağlam ve düzenli olması aynı zamanda hatalı ve eksik bir toplumsallaşmanın da önüne geçmektedir. Aile içi ilişkilerden kaynaklanan kötü toplumsallaşma süreci, çocuğun suç sayılabilecek davranışlara yönelebilmesinde büyük bir etkindir. Doğru kabul edilen davranışların çocuk tarafından ilk öğrenildiği kurum olan ailenin, çocuklara eğitim ve ahlakın doğru aktarılmasında yeri büyüktür. “Buna ek olarak bazen de suçluluk ailede öğrenme yoluyla bir kuşaktan diğerine kültürün herhangi bir unsurunun geçirilmesi gibi geçirilmektedir. Aile çocuğun yönlendirilmesinde ilk etkin kurumdur. Ailenin çocuğu ileride suçlu

olmayacak şekilde yetiştirmesi beklenirse de çocuk yetiştirmenin gerçek bir bilimsel yöntemi yoktur. İlk toplumlarda çocuk yetiştirme görelî olarak daha basitken gelişmiş toplumlarında karmaşık ve güç bir iştir. Geleneksel yapıda aile ile birlikte oturan büyükanne ve büyükbabalar veya diğer akrabalar hatta komşular çocuğun uyumlu ve hafif bir baskı ile kontrolüne ve sosyalizasyonuna yardımcı olmaktadır. Bu sorumluluk kentlerde çekirdek ailelerde tümüyle ebeveynlere aittir” (İçli, 1993:31).

Çocuk suçluluğu olgusunun incelenmesinde pek çok etmen karşımıza çıkmaktadır: Aile yapısı, aile için ilişkiler, sosyo-ekonomik özellikler, öğretim kurumları ve çocuk eğitimi, eğitim sistemindeki etmenler, şiddet uygulamalarının öğrenildiği medya, kitle iletişim araçları, madde bağımlılığı nedenlerin başında gelmektedir.

Gelişmiş ülkelerde çocuk eğitimi devlet politikası olarak görülmekte ve örgün eğitimin yanında anne-babalara kitle iletişim araçlarıyla, konferanslarla, danışma büroları yoluyla eğitim verilmektedir. Ülkemizde de son yıllarda ebeveyn eğitime önem vermeye başlanmış olup çeşitli basın organları aracılığıyla da bu konu desteklenmektedir. Suça sürüklenen çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar gerek çocukların gerekse ailelerin eğitim seviyesinin oldukça düşük olduğunu gözler önüne sermektedir. “XVII. yüzyılda Victor Hugo, ‘Bir okulun yapılması, bir hapishanenin kapanması demektir’ sözüyle, eğitim ve suçluluğun arasında doğrudan bir ilişki bulunduğunu vurgulamıştı. Birçok araştırmada da okul, çocuk suçluluğunu yok edici bir kurum olarak sunulmuştu” (Yavuzer, 2015:149). Çocuk suçluluğu olgusunda öğrenim kurumlarını terk etme suçu besleyen en önemli faktörlerdendir. Yapılan araştırmalarda suça sürüklenen çocukların eğitim durumu en az seviyede olup çoğunun okul terk durumunda olduğu gözlemlenmiştir.

Bu alanda yapılmış araştırmalar, eğitim-öğretim sürecinde genel başarısı düşük olan öğrencilerin başarılı öğrencilere oranla daha çok suç işleme eğilimi gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Okulda başarısız olmak veya sınıfta kalmak, tek başına bir suç nedeni olmamakla birlikte, suçu tetikleyen bir etkiye bulunabilmektedir. Akademik yetersizlik başarısızlığa, başarısızlık çocuğun okula karşı ilgisiz olmasına veya okuldan soğumasına yol açmakta ve dolayısıyla çocuğun okuldan uzaklaşarak sokaklara yönelmesine zemin hazırlar. Bu da bireyin, suç işlemeye eğilimli bir yapıya ve akran

grubuna doğru kaymasına yol açmaktadır. Bu nedenle okul ile ilgili deneyimler ve okula bağlılık, suçun engellenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Demirbaş, 2001:178).Eğitim seviyesi yükseldikçe suçluluğun azaldığı geniş ölçüde kabul edilen bir yargı olmakla beraber okulun işlevi çocuğun sosyalleşmesindeki ikinci kurum olması açısından önemlidir. Okul bu işlevini yerine getirdiği ölçüde ve doğru aktarım yaptığı ölçüde başarılıdır.

Okul faktörünün suçluluk açısından önemi, sadece bireyin hukuksal düzene uymasını sağlamak ile sınırlı olmayıp bireyleri sokaktan uzak tutan özelliğidir. Okula devam eden bireyler, bilgi ve beceri geliştirici bir kazanıma sahip olmakla birlikte aynı zamanda hukuk ve düzen yönünde eğitilmektedir. Okula gitmeyen veya okulla ilişkisi kesilen bireylerin büyük çoğunluğu zamanını amaçsızca sokaklarda harcamayı tercih etmektedir(Kızmaz, 2004:316).Başka bir ifadeyle okula devam eden bireylerin zamanını değerlendirme noktasında okulun işlevi etkili olmaktayken, okul ile bağlantısı olmayan bireylerin zamanını değerlendirmesi sokak koşullarına bağlı olmaktadır. Sokak koşullarına bağlı hareket eden bireylerin suçlu alt gruplara teması daha kolay olmakta ve sokak kültürü etrafında sosyalleşmektedir.

Türkiye’de var olan şiddet kültüründen en çok kadınlar ve çocuklar etkilenmekte ve yine en çok onları içine almaktadır. Yaşamın her alanında sergilenen şiddet içerikli davranışlara maruz kalan çocuk şiddeti öğrenmekte ve bir süre sonra maruz kaldığı şiddetin uygulayıcısı konumuna gelmektedir. “Eğitim uygulamalarımızda asırlarca örtülü bir şekilde de olsa adeta falaka kültürünü meşrulaştırırcasına fiziksel ve sözel cezayı bir ıslah, terbiye ve disiplin yöntemi olarak görülmesi ile günlük hayatta aileden siyasete kadar, hatta kimi zaman okul ortamında dahi yaşanan şiddet olgusu ve çocuk mağduriyeti arasında elbette bir nedensellik ilişkisi vardır” (Özpolat ve Solak, 2011:27). Bu tür şiddet uygulamalarının bir gelenek haline geldiği toplumlarda yaşayan çocuk ve gençlerin ileride silik birer yetişkin olmaları ya da şiddet ve baskıyı bir çeşit yaşam tarzı olarak görmeleri kaçınılmaz sonudur. Bu nedenle okulların çocuklara sağlıklı davranışları kazandırma yönünde uygun ortamları sunması gerekmektedir.

Öğrenime devam etmek çocuğun toplumsal kurallara uymasını da sağlar. Bireye toplumsal değer hükümlerini kazandıran, ona ilk sosyal deneyim fırsatını veren aileden sonra bireyin kimlik gelişmesindeki ikinci kurum olan okul, içinde bulunan çocuğun bu dönemde kötü

çevrelerle olan ilişkisini kesebileceği gibi yanlış yönlendirme ve hatalı sosyalleşmenin de önüne geçmektedir. Fakat okulun bu temel işlevini eksik veya hatalı uygulaması, okul atmosferine zarar vermekte ve çocukların yanlış yönlendirilmesine neden olabilmektedir. “Eğitimde şiddet konulu araştırmalara baktığımızda öne çıkan en önemli olgulardan birinin dayak olduğunu görüyoruz. Türk eğitim sisteminde dayak her zaman gözlenen, ancak bir türlü önüne geçilemeyen bir öğretim yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü okulda dayak, tıpkı birçok evde olduğu gibi, çocuğu disipline etme yöntemi olarak kullanılmakta, ‘hocam eti senin kemiği benim’, ‘öğretmenin vurduğu yerde gül biter’ türünden atasözlerine de konu olarak, anne babalar tarafında öğretmene meşru görülmemekte ve böylece toplumsal yaşamda daha kolay yer edinmektedir” (Ayan, 2010:59).

Çocuk ve ergenlerde şiddete maruz kalma ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuklarda saldırgan davranışlar, uzun dönemde ciddi sosyal sonuçlara neden olup yıllar boyunca devam etme eğilimi göstermektedir. Bu nedenle ailede şiddeti yok etmeye çalışmanın yanı sıra okullarda da bu terbiye yönteminin kaldırılması amaçlanmalıdır. “Çağımıza düşen görev, cezaya hiç yer vermeyen eğitim yöntemlerini yavaş yavaş geliştirmektir. Bu amaca ruhbilim yoluyla varılabileceğini ve yaklaşık iki yüzyıl sonra sözü edilen aşamaya ulaşacağımızı umabiliriz. İçinde yaşadığımız toplumsal ve sosyo-psikolojik koşullarda cezasız bir eğitim henüz düşünülecek gibi değildir. Ancak, geçmiş yüzyıla göre, eğitimde pek çok bakımdan bir düzelmenin gerçekleştiği de kuşkusuzdur” (Zulliger, 2014:39).

Eğitimciler çocuğun ihtiyaçlarını gidererek, çocuğa verilmek isteneni bir bütün olarak sunabilmelidir. Çocuğun sevgi ve şefkat ihtiyacını karşılayarak, güven ortamının yaratılması çocuğun okula karşı sempati hissini uyandırmaktadır. Çocuğu ezmeyen, sorgulama ve üretme becerisi kazandıran, çocuğun birey olduğunu hatırlatan eğitim sisteminin varlığı okulla çocuk arasındaki bağların güçlenmesine ve çocuğun zararlı dış çevre ile bağların zayıflamasına zemin hazırlar. Çocuğu kontrol altına almaya çalışırken takınılan otoriter tutumun rasyonel olmasına dikkat edilmeli ki sağlanan disiplin çocuğun kişiliğine zarar değil yarar sağlar nitelikte olsun. “Ailede ve okulda uygulanan her cezalandırma eylemi nefret duygusunu kamçılar. Otoriterliğin yarattığı korku ya bireyi silikleştirir ya da isyana zorlar. Her iki sonuçta birey ve toplum için felakettir. Evde

çocuklara şiddet uygulamadan adaleti sağlamak zorundayız. Ceza kaçınılmaz olduğunda ise bunun gerekçesini çocuğun anlayacağı şekilde açıklamalı ve öyle uygulamalıyız” (Özpolat ve Solak, 2011:42-43).

Çocuğun saldırganlık ve şiddet içeren eylemlere yönelmesinde; içinde bulunduğu ve yetiştiği sosyo-kültürel çevre koşulları, aile bireylerinin birbirine yönelik olumsuz tutum ve davranışları, toplumsal çevrede şiddet içeren ilişkilerin normalleşmesi, çocuğu olumsuz yönde etkileyen arkadaş gruplarının varlığı, şiddet içerikli televizyon programlarının ve gazete haberlerinin gündemde yer kaplaması, okul içinde öğretmen ve öğrencilerinin olumsuz yönde davranışlarına maruz kalma temel nedenleri oluşturmaktadır. Şiddet olgusunu medya ile ilişkilendirdiğimizde karşımıza taklit yolu ile medyada yer alan görsellerin öğrenilerek uygulanması çıkmaktadır. Başta televizyon ve internet oyunları olmak üzere medyadaki şiddet, cinsellik ve suç sahnelerinin özellikle çocuklar ve ergenlik dönemindeki gençler üzerinde olumsuz etkiler bırakmakta ve taklit yoluyla bu davranışların öğrenilmesine neden olmaktadır. “İlk çocukluk dönemlerinden itibaren çocuklar, kendilerine model olarak seçtikleri televizyondaki dizi kahramanlarının özelliklerini günlük yaşamlarına ve oyunlarına yansıtmaya başlarlar. Televizyon dizi kahramanı, çeşitli davranış ve hareketleriyle, çocuktaki saldırganlık dürtülerini harekete geçirebilir ve onu saldırgan yapabilir. Çünkü, çocukta dürtülerini dizginleme yeteneği çok zayıftır” (Yavuzer, 2015:227).

Özellikle televizyonun ulaşılabilir olması ve her kesimi kapsayan yapısı nedeniyle daha fazla etki alanına sahiptir. Çocukların kişilik ve ahlak gelişimi açısından ayrı öneme sahiptir. Bazı programlarda yer alan şiddet, çocuğun kendine ve yakın çevresine zarar verebilecek hareketlerde bulunmasına neden olabilir. Çünkü çocuğun hayranı olduğu bir kahramanın şiddet uygulaması, çocuğun etkilenmesine ve model aldığı kişinin davranışlarını tekrarlamasına yol açmaktadır. Çocuk için sevdiği, beğendiği kişinin yaptıklarını tekrarlamak, onun gibi olmak demektir. Çocuk için önemli olan hayranlık duyduğu kişi gibi olmaktır. Özellikle arkadaş çevresinde de aynı kişi beğeniliyorsa, söz konusu etkilenme daha şiddetli bir hal alabilir (Işık, 2007:102). Özellikle ergenlik dönemlerinde televizyon programlarında rol model alınan kişiler gibi davranma eğilimi daha fazla görülmektedir. Rol model alınan kişinin sergilemiş olduğu davranışın etik olma

durumuna bakılmaksızın taklit edilmeye çalışılması bir çeşit ahlaki yozlaşmanın sonucudur. Şiddet, cinsellik ve ahlaki gelişimi olumsuz yönde etkileyecek davranış ve tutumların normalleştirilerek ele alınması, çocukların sorgulamadan gördüğünü uygulamasına ve sapma davranışlarını geliştirmesine neden olmaktadır.

Televizyon yayınlarında gerek haber olsun gerekse dizilerde gösterilen şiddet olaylarının tekrarlanması toplum tarafından doğal, sıradan ve günlük olaymış gibi algılanmasına neden olmaktadır. Bu da toplumun şiddet olaylarına duyarsız hale gelmesine zemin hazırlayarak olağan şeklinde yorumlanmaktadır. “Bazen TV ekranlarında yer alan dövüş, öldürme gibi kanlı olayları ağzı açık seyreden çocuğun gösterdiği tepkilere tanık olan yetişkinlerin tüyleri ürpermektedir. Şiddetle şaka arasındaki ilişki düzeyinin de olağanüstü arttığını görmekteyiz. Örneğin eskiden Karagöz’ün Hacivat’a attığı bir şamar çocuğu güldürmeye yeterken, şimdilerde gözde olan Ağaçkakan çizgi kahramanı, düşmanına dinamitler yağdırma ya da onu havantopuna koyup göğe fırlatma yoluyla küçük izleyicilerine gülme ögesi sağlamaktadır. Anlaşılan, ölümle şakalaşan bir kuşak yetiştirmektedir” (Yavuzer, 2015:227). Bu noktada ailelerin son derece bilinçli yaklaşarak izlenmesi gereken programların çocukların gelişimine olumlu katkı sağlaması yönünde seçimini yapmalıdır. Özellikle ülkemizde son yıllarda reytingleri yüksek olması açısından mafya tarzı dizilere öncelik verilmekte ve ergenlik döneminde olan bilhassa erkek çocukları için bu dizilerin kahramanları rol model alınarak olumsuz davranışların aile, okul ve dış çevrede sergilendiği gözlemlenmektedir. Duyguların yoğun yaşandığı ergenlik dönemindeki çocuklar dizinin kahramanları gibi konuşmaya, giyinmeye ve davranmaya başlamışlardır.

Çocukların suça sürüklenmelerinde ailelerin ekonomik yapısının payı önemli yere sahiptir. Televizyon programlarında yayınlanan reklamlar, ihtiyaç olmayan şeylerin bile ihtiyaç olduğu izlenimini yaratarak tüketim yönünde hareketliliğin temsilciliğini yapmaktadır. Bu yayınlardan en çok etkilenen kuşkusuz çocuklar olup bu programlarda gördüklerine sahip olabilmek için her şeyi yapar hale gelmekte. Örneğin, çocukların izlediği çizgi filmlerde kahramanların, çocuğun kullanabileceği her türlü malzemeye sahip olması çocukta bunlara sahip olma arzusunun duygusunu uyandırır. Dolayısıyla, çocukları ve gençleri kısa zamanda etkisi altına alarak, tüketime teşvik eder (Işık, 2007:102). Ailenin

kısıtlı ekonomik gücü karşısında istediğini elde edemeyen çocuk yasal olmayan yolları deneyerek sahip olmaya çalışır. Yapılan araştırmalarda suça karışan çocukların sosyo-ekonomik özellikleri incelendiğinde, düşük gelir seviyesine sahip olan ailelerden geldikleri gözlemlenmiştir.

Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'nin de birçok bölge ve ilinde, hatta aynı kentin farklı mahallelerinde hem sınıfsal hem de kültürel anlamda geleneksel, modern, postmodern üç farklı çocuk tipinin yan yana ama birbirine karışmaksızın varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Orta ve üst sınıfların payına düşen modern ve postmodern çocukluk, “çeşitli ileri\ayrıntılı dil kodlamaları”, “gelişmiş eğitsel düzey”, “pahalı tüketim”, “medya dolayımıyla yüksek oranda görünürlük”, “reklam nesnesi” gibi düzeylerde hem devletin hem de “sivil toplum”un örnek gösterdiği “çağdaş” bir tip(leme) olarak sunulmaktadır (İnal, 2014:295). Alt sınıfa mensup çocukların tiplemesi olan geleneksel çocukluk, toplum tarafından yükseltilemeyen modern ve postmodern çocukluğun aksine, düşük eğitim seviyesi, ucuz tüketim ve sağlıksız konutlarda yaşama gibi özellikleri temsil etmektedir.

Erken modern dönemlerin başında çocukların oyun alanlarında toplumsallık ve paylaşım güdüsü egemendi. Günümüz çağındakisanal ortamda oynanan çocuk oyunlarına bakıldığında çocuğun bir başka çocukla doğrudan\fiziksel temasının ortadan kalktığını ve oyuncak ve oyununun çeşitli ileri teknolojilerin özellikle bilgisayar programlarının uzantısına dönüştüğü görülmektedir. Bu oyunların masum olmayıp çocukluğa aykırı rekabet, öldürme, soygun yapma gibi birçok temanın işlendiği bilinmektedir. Bu oyun türlerinin çocukların hayal dünyalarını zayıflatıp saldırgan davranışa teşvik ettiği ileri sürülmektedir (İnal, 2014:278). Maalesef modernleşmenin getirdiği yaptırımlardan biri olan gündemi takip etme ve çağa ayak uydurma kapsamında her evde internet ağı zorunlu ihtiyaçlar içinde yer almaktadır. İnternet çağı çocukları olarak adlandırılan bu neslin gelişimi ve eğitimi anne-baba kapsamından çıkmış, sanal alemin yönlendirilmesine bağlı hale gelmiştir.

Çocukların suça sürüklenmesinde yer alan etkenlerden biri de madde bağımlılığıdır. “Gazete ve dergiler, gençler tarafından çeşitli şekillerde kullanılmakta olan uyuşturucu madde alışkanlığına dikkat çekmektedirler. Uyuşturucu madde alışkanlığının fizyolojik,

psikolojik ve sosyal yanları vardır. Reckless'e göre uyuşturucu madde alışkanlığına başlıca neden olan etkenler; önceden hazırlıklı oluş (doğal eğilim), zihinsel yetersizlik ve gerilik, bedensel hastalıklar, toplumsal koşullardır" (Yavuzer, 2015:177). Çocukların madde bağımlısı olmalarını açıklamak basit bir nedene indirgenemeyecek kadar ciddi bir sorundur. Madde bağımlılığı sürecinin ele alınmasında çoğunun aile içi problemler yaşamış olduğu ve arkadaş ortamı ile maddeyi kullanmaya başladığı gözlemlenmektedir. Çocuğun madde kullandığını ailesinin öğrenmesi uzun zaman almaktadır. Öğrendiğinde ise çocuk artık madde bağımlısı olmuş ve kriz geçirme evresine gelmiştir. Uyuşturucu maddelerin her sokak başında temin edilmesinin kolay hale geldiği metropol şehirlerde, ailelerin çocuklarını gözetim altında tutması ve gözlemlemesi olası bir durumu engelleyecek adımların başında gelmektedir.

Özellikle ergenlik döneminde madde kullanımı, birbirini izleyen dört farklı evreden oluşur. Bu evreler arası geçiş bireyin psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik özelliklerine göre farklılık gösterir. Deneysel kullanım, maddenin denenmesi ile bireyde ortaya çıkan duygu durum değişikliklerinin öğrenildiği ve madde ile ilgili denemelerin yapıldığı evredir. İkinci evre sosyal kullanım evresidir. Birey, madde kullanımı ile kendisinde meydana gelen duygu durum değişikliklerini öğrendikten sonra, sosyal ortamlarda maddeyi kullanmaya başlar. Operasyonel kullanım evresi ise iki kullanım amacını aynı anda barındırır. Bunlardan birincisi zevk alıcı kullanım, diğeri ise tedavi amaçlı kullanımdır. Neşelenmek, eğlenmek, kendini güçlü hissetmek için madde kullanılıyor ise zevk alıcı; rahatsız olunan duygu ve olaylardan kaçmak için madde kullanıyor ise tedavi edici kullanımdır. En son aşama olan bağımlı kullanım evresi ise madde kullanımının, artık bağımlılığa dönüştüğü ve bireyin madde üstündeki kontrolünün ortadan kalktığı evre olarak bilinir (Tamar ve Ögel, 1997; Akt. Gövebakan ve Duyan, 2015:14-15). Bağımlılık yapan maddeyi bir kez kullanmak devamını mutlaka getirecektir. İlk etapta denen madde daha sonra arkadaş ortamlarının vazgeçilmez eğlence kaynağı haline gelecektir. Kişi madde bağımlısı olduğunu bırakmaya çalıştığı an fark eder ve bu sürece kadar bırakabileceğini, asla bağımlısı olmadığını kabul eder. Kişinin maddeyi bırakma sürecinde istekli olması en önemli tedavi aşaması olup bu süreçte ailenin desteği tedavinin olumlu yönde seyir etmesini sağlar.

Gençler ve çocuklar arasında uyuşturucuların en yaygın bulunduğu ülkenin Amerika Birleşik Devletleri olduğu bilinmektedir. Şu an tüm dünyayı tehdit eden bu durum arkasından pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Başta uyuşturucu ticareti yapanlar olmak üzere bu maddelerin bağımlısı olan kişilerde de yasa dışı eğilimler görülmektedir. Bu maddenin kullanılması kişilerde bilinçli hareket etmeyi kısıtladığı için suç eğilimli davranışlara neden olmaktadır. Özellikle büyük şehirlerde yaygın olan uyuşturucu ticareti ve kullanımı olan bölgeler adeta suç yuvası niteliği göstermektedir. “1960’lardan sonra Birleşik Amerika ve Avrupa’da gençler arasında esrar ve eroin gibi uyuşturucuların yanı sıra, alışkanlık ve bağımlılık yaratan diğer sentetik maddelerin, ilaçların kullanımı, elde edilmesi için başvurulmuş yasadışı yollar büyük yankılar uyandırmıştı. Bu toplumsal salgına karşı çeşitli önlemlere başvuruldu. Sentetik maddelerin kullanımının kısıtlanması için ilaç sanayinin denetimi, afyon, hintkeneviri gibi maddelerin ülkelerden girişini ve satışını engelleme çabaları bu önlemler arasında sayılabilir” (Yavuzer, 2015:43-44).

Çeşitli maddelere başlama ve suça iştirakler en fazla ergenlik dönemi içinde görülmektedir. Bu dönem gencin bağımsızlığa geçiş ve kendini ispat etmeye çalıştığı dönemdir. Dahil olduğu arkadaş grubunun normlarını benimsemesi ve arkadaş grubunun tavır, davranışlarını taklit etmeye çalışması çocuk için son derece önemlidir. Edindiği arkadaş grubunda eğer madde kullanımı varsa, ister istemez maddeyle tanışmaktadır. “Bu açıdan 15-25 yaş grubu ‘risk grubu’ olarak değerlendirilmektedir. Gelişim dönemlerinde özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik yılları, riskli davranışların sıklıkla görüldüğü dönemlerdir” (Gövebakan ve Duyan, 2015:21). Madde kullanan genç ve çocukların büyük çoğunluğu sevgiden yoksun, huzursuz ve şiddetin yer aldığı, aşırı serbestliğin ya da aşırı baskının yaşandığı aile ortamında yetişmektedirler. Aile içinde yaşanan bu olumsuz durumlar çocuğun farklı ortamlara kaymasına zemin hazırlar. Bu nedenle özellikle ergenlik dönemi gibi bu hassas dönemi, ebeveynler çocuklarına karşı hoşgörü, ilgi ve destek tutumları ile geçirmelidir. Aile içinde kurulacak sağlıklı ilişki çocukların aile ile bağlarının güçlü olmasına ve kendilerini ailenin bir parçası olarak görmelerine neden olur. Bu şekilde çocukların farklı yolları deneme arzusunu engellenebilir.

3.2.Suçluluğun Önlenebilmesi Konusunda Neler Yapılabilir?

Suç olgusunun ele alınması disiplinlerarası çalışmanın gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Çünkü kompleks bir yapı olan suçun araştırılması, nedenlerinin ortaya konulması ve çözüm yollarının saptanması tek yönlü ele alınmasına olanak vermemektedir. Konumuz itibariyle de çocuk suçluluğunun açıklanması hem suçun karmaşık yapısı hem de çocukluk döneminin evreleri nedeniyle çok etmenlidir. Çocukları suça iten etmenler; aile yapısı, okul ilişkisi, toplumsal çevre ve kişinin bireysel özellikleri gibi faktörlerden oluşmaktadır.Bu nedenle çocukların suça sürüklenmelerini engellemek adına dünya genelinde çeşitli koruyucu programlar geliştirilmektedir.Çocuk suçluluğunda tedavi süreci incelendiğinde, üç farklı yöntemden söz edilebilir (Yavuzer, 2015:244-259):

- Önleyicilik (erken tanı)
- Yeniden eğitim
- İzleme çalışmaları

a) Önleyicilik (Erken Tanı)

Önleyicilik ya da erken tanı, suçluluğun iyileştirilmesinde en etkili yöntemlerden biridir. Bu yöntemle, daha kuruma gelmeden önce, 6-7 yaşlarında çocuğa uygulanan testler sonucu anti-sosyal eğilimleri saptanabilmekte, eğitim ve öğretim bu doğrultuda gerçekleştirilmektedir. Önceleri Amerika’da Glueck’lar tarafından geliştirilen erken tanı tabloları yoluyla, gelecekte suçlu olabilecek yapıları teşhis etme olanağı bulundu.

b) Yeniden Eğitim

Genç suçluyla çalışmak, onu iyi etmek erişkine oranla daha kolaydır. Çünkü, çocukların çoğu, test ve incelemelere direnç göstermemektedir. Yeniden eğitimin amacı, bireyi sadece anti-sosyal dürtülerden arındırmak değil, aynı zamanda onu anti-sosyal davranışlara iten kötü çevresel koşulları ortadan kaldırmak yoluyla gencin topluma uyumunu sağlamaktır. Bu evrede grup terapisi ve rehabilitasyon yöntemlerinden yararlanılabilir.

b) İzleme

Kurumda eğitildikten sonra uyumlu olarak topluma yeniden gönderilen genç, kısmen çözülmüş ya da hiç çözüm getirilmemiş sorunlarıyla aynı çevre koşullarında tek başına kalmaktadır. Geçmişte suça neden olan etkenlerin yeniden genci suça itmemesi, bir anlamda gencin bu sorun yığını karşısında bırakılmamasına bağlıdır. Kurum sonrası bu izleme evresinde gencin duygusal, toplumsal, ekonomik ve eğitimsel sorunlarının çözümünde yardımcı olacak uzman bir rehberle büyük bir gereksinimi vardır. Gencin topluma yeniden uyum göstermesinde olduğu kadar, okul ve meslek seçimi konularında uzman rehberin rolü büyüktür.

Çocukların suça itilmelerinin önlenmesi kurumların birbirleri ile iş birliği içerisinde çalışmasına bağlıdır. “Devletin her şeyden önce bir çocuk politikası olmalıdır. Yasalara serpiştirilmiş çocuk haklarıyla çocukların geleceği güvence altına alınamaz. Çocuk eğitimi, sağlığı ve güvenliği ile ilgili bakanlıkların ve kamu kuruluşlarının belli bir amaca yönelik bir uyum ve eşgüdüm içinde çalışmaları gerekir. Daha etkili bir yol Cumhurbaşkanlığı’na bağlı Devlet Denetleme Kurulu’na benzer bir Dayanışma Kurulu veya Denetleme Kurulu’nun oluşturulmasıdır. Böyle bir kurul gelecek için bir çocuk saptayabilir; bakanlıklar arası eşgüdüme yardımcı olabilir ve işlemeyen yasaları işletebilir. Eğitimi, sosyal yardımcı, hukukçu ve hekimlerden kurulu bir yetkili Denetleme Kurulu çocuk refahının daha bilinçle yönlendirilmesini sağlayabilir” (Yörükoğlu, 2007:255-256). Çocukların toplumsal kontrol mekanizmalarının varlığından bihaber yetişmesi, sapma eğilimlerinde bulunmalarını kolaylaştırmakla birlikte denetim ve kontrol mekanizmalarının hissedilmesini sağlamak da aynı derece de çocukların suça bulaşmalarında tereddüt yaratacak etkiye sahiptir.

Çocuk suçluluğu konusunda devletin uygulayacağı politika çocuğun yararını gözetmesinin yanında eğitsel işleve de sahip olmalıdır. Aynı zamanda bu politika çocuğun tüm yaşam alanını kapsar nitelikte olmalı ki ara boşlukların varlığı suçun işlenmesine olanak teşkil etmesin. Çocuğun okul hayatına başlamasını kapsayan zaman aralığında ailelerin bilinçlenmesinin uygun programlar aracılığıyla sağlanarak, çocuğun eğitim-

öğretim hayatı süresince de okul tarafından olumlu davranışların empoze edilmesi sapma yönündeki eğilim ve merakınluluşumunu engelleyen uygulamalar içinde yer almaktadır.“Birleşmiş Milletler, UNICEF, Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşlardan çeşitli yerel inisiyatiflere değin bir dolu sivil çalışma grubunun inancının ortaya çıkardığı görünüme göre çocuk sorunu, bir modernleşme sorunudur. Bu soruna çözüm yaklaşımında birkaç boyut vardır: Siyasal, hukuksal ve eğitsel. Siyasal açıdan, devletten, çocukların lehine daha çok ve etkili yasa yapması ve uygulamalarda bulunması beklenmektedir. Hukuksal açıdan, çocuğa karşı ve çocuğun işlediği suçlar konusunda herkesin daha ‘dikkatli’ olması istenmektedir. Eğitsel açıdan ise, eğer çocukların zamanı okulda daha çok geçer ve çocuklar daha iyi eğitim alırsa, çeşitli etmenlerin (sokak çetelerine girme, madde kullanımı, hırsızlık vb.) olumsuz etkisinin daha da azalacağı düşünülmektedir” (İnal, 2014:272). Okulun çocuk suçluluğunu azaltan önemli bir faktör olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle okullarda risk altında bulunan gençlere eğitim yoluyla yardımcı olmak veya okula devam noktasında sorun yaşanan çocuklara meslek edindirmeye yönelik eğitim hayatlarını yarıda bırakmamaları konusunda destekleyip geleceğe hazırlamak temel suç önleme politikası olarak önem arz etmektedir.

Çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik çocukların boş zamanı geçirebilecekleri, toplumsal gelişme, eğlenme ve dinlenme alanlarının yanında rehabilitasyon desteğinin de sağlanacağı hizmet merkezleri gibi gençlerin enerjilerini olumlu yönde kullanabilecekleri devlet destekli bu alanların varlığı ile genç ve çocukların toplumsallaşma sürecine olumlu yönde katkı sağlanması hedeflenmektedir. “Çocuklar ve gençleri faydalı işlerle meşgul etmek suretiyle bireylerin zararlı alışkanlıklar edinmelerinin önüne geçilmelidir. Spor alanları oluşturularak çocukların ve gençlerin enerjilerini olumlu faaliyetlerde harcamaları teşvik edilmelidir. Eğer ki bu tür tesisler yok ya da yetersizse, imkanlar dahilinde en kısa sürede bu ihtiyaçların giderilmesine çalışılmalıdır. Tiyatro, sinema ve benzeri sosyal faaliyetlerle gençlerin vakitlerini meşru faaliyetlerde geçirmeleri sağlanmalıdır. Gerek okullarda ve gerekse de yerel kütüphanelerde kitap okuma ve bilgi yarışmaları düzenlenerek çocukları entelektüel faaliyetlere yönlendirmelidir. Bu çerçevede gençlerin önüne örnek alabilecekleri rol modelleri ve anlamlı hedefler koyarak gelecekte kendilerine, ailelerine ve topluma faydalı birer birey olmaları için gereken her türlü gayret

gösterilmelidir” (Dolu,2015:330). Olumlu yönde sosyalleşmenin sağlanabilmesi, olumlu çevre koşullarının hazır hale gelmesine bağlıdır. Dolayısıyla çevre koşullarının gençlerin ihtiyaçları ve ilgi alanları temelinde yeniden düzenlenmesi, boş vakitlerin verimli geçirilmesine, zararlı akran gruplarından uzak durulmasına ve kişilerin kendini geliştirebilmelerine katkı sağlayan en önemli etkenlerdir.

Çocuk suçluluğunun önlenmesi kapsamında önemli görevlerden biri de aileye düşmektedir. Ailenin temel görevi, çocuğun ihtiyacına uygun bir otorite sistemi kurmak, şiddetten kaçınmak, tutarlı bir disiplinle davranarak aşırı korumacı veya aşırı baskıcı davranıştan kaçınmak ve çocuğa kendini ifade edebileceği güvenli bir ortam sağlamaktır. Ailenin çocuğu ile kurduğu iletişimin kaliteli olması sağlıklı iletişim kurmasından geçmektedir. Özellikle ergenlik döneminde çocukları anlamak, güvene dayalı bir ilişki kurmak ailenin çocuklarını hissetmesindeki en etkili yoldur. Ailenin bu ilişkiler çerçevesinde çocuğa yaklaşımı, sosyal kontrol anlamında çocuğun suça yönelmesini engeller niteliktedir.“Aileler, ergenlik ve gençlik yıllarının, özellikle arkadaş davranışlarından etkilenmeye çok açık hassas bir dönem olduğunun bilincinde olarak, gençlerin kişisel gelişimlerini ve bireysel yeteneklerini güçlendirmelerini teşvik ederek, akranlarından gelecek olumsuz baskılara karşı dirençlerini arttırmalıdır. Kendine güvenen, hayata karşı doğru ve olumlu bir bakış açısı geliştirebilen gençler, arkadaşlarından ve gruplardan gelebilecek alkol, tütün ya da bağımlılık yapıcı madde kullanma teklif ve baskılarına karşı özgüvenlerini yitirmeden karşı koymayı başarırlar” (Gövebakan ve Duyan, 2015:48).

Suç oluşumunu önleyip kontrol altına alabilmek için önerilen başka yöntem ise, gençlerin yapmış oldukları yanlış davranışları cezayla düzeltmeye çalışmak yerine onları kazanmak adına hoşgörölü ve sıcak yaklaşıma çalışmaktır. Ülkemizde çocuk hakları konusundaki ulusal yasal girişimler uluslararası çalışmalarda eş zamanlı olarak gerçekleşmiş olsa da, çocuğa yönelik şiddet olgusu şiddetin bir terbiye biçimi olarak algılanması anlayışından dolayı hiçbir zaman çok fazla tepkisel bir karşı harekete yol açmamış bir olgudur (Polat, 2001: 136). Çocukların olumsuz yönde bulunduğu davranışlar noktasında uyarılma şekli son derece önemlidir. Bu nedenle ilişkilerde şiddetin ve baskının

varlığını sürdürmesi, yasalarla önleyici tedbirlerin alınmaması durumunda bu olgu çocukların ilişkilerinde yer edinen bir tehdit haline gelecektir.

Çocuk suçluluğu noktasında yapılan araştırmalar eğitime devam etmeyen çocukların daha çok suça yöneldiği şeklindedir. Okulu terk etme durumunda çocuğun kendi isteğinin yanı sıra, bulunduğu çevrenin özellikleri de etkili olmaktadır. Çocuk suçluluğunu önleme noktasında aile kurumunun ardından öğretim kurumlarının ikinci öneme sahip olduğunu söyleyebiliriz. Çocuk büyüdükçe toplumsallaşma sürecine aile dışında kalan faktörlerin etkisi artmaktadır. Sosyalleşme süreci ilk ailede başlar daha sonra okulda yaşamında devam eder. Örgütlü bir kurum olarak okulda roller, sorumluluklar ve uyulması gereken yazılı kurallar ile toplumsal değerlerin ve normların biçimlenmesinde katkıda bulunur. Okuldan uzaklaşan ya da terk eden çocuğun öğrenime açık olduğu bu dönemde alması gereken eğitimi okul yerine dış çevre veya sokaktan alması olumlu aktarımların aksine bir durum yaşanmasına neden olur. Sokak hayatının kurallarını öğrenen çocuğun sapma eğiliminde bulunma olasılığı okula devam eden çocuklara nazaran daha yüksektir.

Suç ve okul ilişkisi üzerine odaklanan araştırmacıların çalışmalarına genel olarak bakıldığında özellikle; akademik başarı, okula yönelik tutumlar (okulu sevip sevmemeleri, okula bağlılık), eğitim sistemi, okul yönetiminin öğrencilere yönelik tutumları (kötü davranışları, etiketleme), okul ortamı, öğrenciler arasındaki ilişkiler, okul yönetiminin disiplin anlayışı, okuldaki başarı düzeyi ve not durumu, okuldan kaçma sıklığı veya okuldan atılma gibi faktörler üzerinde odaklandıkları ve suçlulukla ilgili olarak söz konusu bu değişkenleri çözümleme unsurları olarak ele aldıkları görülmektedir (Kızmaz, 2004:294). Okullar suç önleme konusunda çok büyük bir potansiyele sahiptir. Başta çocukların gelişim yılları boyunca okula düzenli devamı, okul yönetiminin ve eğitimcilerin çocuklara yönelik tavır ve davranışları, öğrencilerinin birbirleri ile olan iletişimleri, çocukların ders başarısında hangi derecede oldukları gibi etkenler çocuk ile okul arasındaki ilişkinin belirleyicisi konumundadır. Bu nedenle çocuğun okula sıcak bakması ve düzenli devamı sağlaması, sağlıklı, mutlu, üretken vatandaşlar yetiştirerek çocuk suçluluğunun önlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bugün yapılan araştırmalara bakıldığında, düşük eğitim seviyesinin suçlu davranışları arttıran etmen olduğunu görebiliriz. Dönmezer, öğrenim görmenin veya okula gitmenin dolaylı olarak suçta engelleyici bir işlevi yerine

getirdiğini ileri sürmektedir. Ona göre okula düzenli gitmek, çocuğun sapkın ve suçlu çevre ile birlikte olma ihtimalini ortadan kaldırdığı gibi, bireyde bir kontrol duygusunun da oluşumunda etkili olduğunu dile getirmektedir. Bu sebeptendir ki, suçlu çocuklar genelde okul kaçakları arasından çıkmaktadır (Dönmezer, 1994:225-226). Okullarda uygulanan öfke kontrolü, çatışma çözme, kişiler arası sağlıklı iletişim gibi kazanımlar kişilerin hayatlarında çok kapsamlı etkilere sahiptir.

Çocuk suçluluğu ile mücadele projelerine örnek olarak Okul Toplulukları(CIS), ALEXANDRIA, ABD projesi gösterilebilmektedir.CIS, çeşitli okullarla risk altında bulunan gençlere eğitim yoluyla yardımcı olmak ve bu gençleri eğitim hayatlarını yarıda bırakmamaları konusunda destekleyip geleceğe hazırlamak amacıyla yerel yönetimlere ait temel kaynaklardan ortak yararlanmayı hedeflemektedir. Bu amaçla, CIS gençlere;

- Duyarlı yetişkinlerle ilişki kurmak,
- Eğitilme ve olgunlaşma konusunda özgüvenin gelişmesi,
- Sağlıklı bir başlangıç ve sağlıklı bir gelecek,
- Lise diploması sayesinde gençlerin iş bulmasını sağlayabilecek bir mezuniyet,
- Çeşitli yerel idarelerde aynı yaşta olan çocukların çeşitli alanlarda karşılanacak ihtiyaçlarının bulunması noktasında güvence vermek durumundadır.

CIS sınıf modeli, öğrencilerin gönüllü olarak bir CIS sınıfına kaydolmalarını öngörmüştür. Bu sınıflarda öğrenciler, gelişimlerine yönelik ayrıntılı bir eğitime tabi tutulmaktadırlar. CIS sınıflarına bu eğitimi vermek amacıyla gönüllü çalışan belediye görevlileri başvurmaktadır. Bu sınıflardan ilgili eğitmen sorumlu tutulmaktadır. Özel durumlarda sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetlere daha fazla ağırlık verilmektedir. Akademik model ise, yukarıda bahsedilen modelin bazı unsurlarını içinde barındırmakla birlikte, her öğrencinin modelin parçası olmasını ifade eden alternatif okul bağlamında yürütülmektedir. Bu model, “okul içinde okul” anlayışına paralel olarak uygulanmaktadır (Sezer, 2010:56-58). Bu proje okulu terk etme düşüncesinde olan çocukların okulda kalmalarını sağlama amacıyla uygulanabilirse çocukların sokağa itilmesine engel teşkil edecektir. Dolayısıyla, okulu terk edip vasıfsız nitelikte çalışma koşullarının içinde yer almalarını engelleyerek eğitilmiş çalışan durumuna getirilmeleri amaçlanabilir.

Tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de iş imkanlarının hızla sanayi ve üretimden hizmet sektörüne doğru kaydığı görülmektedir. Bu sebeple, iş dünyasının en çok ihtiyaç duyduğu ve iş garantisi en yüksek olan alanlarda açılacak ücretsiz meslek ve beceri kursları ile gençlerin ve yetişkinlerin gelişen şartlarda ayakta kalabilme yeteneği artırılmalıdır (Dolu,2015:385).Ekonomik yapı ve yoksulluğun özellikle mala karşı işlenen suçlarda etkin bir sebep olduğu bilinen bir gerçektir. Eğitim seviyesinin yüksek ve ekonomik açıdan refah içerisinde yaşayan toplumlarda şahsa ve mala karşı işlenen suçların düşüklüğü gözlemlenmektedir. Bu nedenle kişilere çalışma imkânı sağlayacak iş imkanlarının düzenlenmesi ve yoksulluğu önleyebilecek politikaların geliştirilmesi bu sorunlardan kaynaklanacak patlamaların yaşanmasına da engel niteliği taşımaktadır.

Çocuk işçiliğine ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılması için Türkiye ile Avrupa Birliği(AB) arasında yapılan müzakereler sonucu AB normlarına uygun hale getirilen “Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” resmiyet kazandı. AB’ye uyumlu yeni mevzuata göre 14 yaş altı ve ilköğretimlerini tamamlamamış çocukların çalıştırılması yasaktır. 14 yaşında ilköğretimi tamamlamış ve 15 yaşını doldurmuş olanlar “çocuk işçi”dir. Okula devam eden çocukların eğitim dönemindeki çalışma süreleri, eğitim saatleri dışında olmak üzere günde en fazla 2 saat, haftada 10 saattir. Okula devam eden çocuklar, okulların kapalı olduğu dönemde günde en fazla 7 saat, haftada 35 saat çalışabilir (İnal, 2014:304). Gerek ailelerin baskısı gerek çocukların kendi isteği üzerine eğitimlerini yarıda bırakarak çalışma hayatlarına geçiş yapmalarındaki en önemli etken çocuk işçiliğine göz yumulmasıdır. Meşrulaştırılan mevcut uygulama nedeniyle maddi durum açısından zorluk yaşayan ailelerin çocuklarını gelir kaynağı olarak görmesi çocukların suça itilmesine zemin hazırlayan etkenlerden birini teşkil etmektedir.

“Anomi ve gerilim teorileri çerçevesinde öngörülen suç önleme ve mücadele stratejilerini ülkemiz açısından değerlendirdiğimizde, atılması gereken adımları genel olarak altı başlıkta toplamak mümkündür: (1) eğitim, (2) iş, (3) sosyal destek programları, (4) televizyon ve magazin programları, (5) kira sorunu, (6) problem çözme ve stresle başa çıkma eğitimleri” (Dolu, 2015:383). Bu başlıkları çocuklar açısından ele alırsak; ülkemizde verilen eğitim maalesef bölgesel ve okul türleri açısından farklılık göstermesinden dolayı aynı düzeyde değildir.Bu durum aslında fırsat eşitliği ilkesinin uygulamada pek geçerli

olmadığını göstermektedir. Hanenin gelir seviyesinin geçim sağlamaya yetecek durumda olmaması, çocukları çalışma hayatına iten en önemli nedendir. Çocuk işçiliğinin önüne geçilerek çocukların çalışma hayatından uzaklaştırılması okula olan bağlılıklarını arttıracak nedendir. Bu noktada ailelerin yaşamlarını idame ettirecek ekonomik yapıya sahip olmamaları durumunda devletin sosyal yardım kuruluşları devreye girerek, aileye gerekli desteğin sağlanması konusunda yardımcı olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının çocuklar ve gençler üzerinde gittikçe artan bir etkisi bulunmaktadır. Şiddetin her yönünü içeren programların izlenmesi çocuklar üzerinde olumsuz yönde etki yaratmakla beraber izlenen magazin programlarının da çocuklar üzerinde arzu ve istek uyandırarak erişilemeyecek hayatlara kolay erişme yollarını yasal olmayan şekliyle denemesine neden olmaktadır. Makro düzeyde toplumunsosyal, kültürel ve ekonomik yapısı, göç, medya ve adalet sistemi gibi sistemlerin rolü suç davranışının ortaya çıkması açısından önemli etkenlerdir.

Çocukları suç işlemeye iten etmenler aile, okul, toplum veya kişinin bireysel özellikleri gibi olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Bu tür olumsuz faktörleri ortadan kaldırmak için koruyucu programların geliştirilmesigünümüzde çocuk suçluluğunu önlemede çocuklarınbarındırdıkları risk faktörlerinin tespit edilmesi ve etkisinin ortadan kaldırılması noktasında önem taşımaktadır. Suçun oluşma nedenlerini ve çözüm yollarının tespiti için çocuksuçluluğunu önlemede risk ve koruyucu faktör çalışmalarınaağırlık verilmesi gerekmektedir.

Suçta sürüklenen çocuklar konusunda yapılan araştırmalarda ortak bulgulara ulaşmak şaşırtıcı nitelikte olmayıp nedenler incelendiğinde temel etkenlerin aile ve okul kavramları etrafında döndüğü gözlemlenmektedir (İpek, 2010:142-145):

Çocukların Suça Sürüklenmesinde Etkili Olduğu Düşünülen Ailesel Risk Faktörleri:

- Anne ve babanın çocukları üzerinde yeterli derecede kontrol sağlayamaması veya çocuklarını yönlendirmede yetersiz kalması,
- Anne ve babanın çocuğunun eğitimine karşı ilgisiz olması veya okumanın yararına inanmaması,
- Ailenin eğitim seviyesinin oldukça düşük olması,
- Ailenin ekonomik açıdan büyük sıkıntılarının bulunması,

- Kalabalık aileye yapısı,
- Ailenin göç etmiş olması.

Suçta Sürüklenen Çocukların Okul Dönemlerine İlişkin Birinci Derece Risk Faktörleri:

- Okuldan kaçma davranışı sergileme,
- Akademik açıdan başarısız olma,
- Öğrenim hayatını lise seviyesine taşımama veya taşımayı düşünmeme eğiliminde olma,
- Okulda sınıf arkadaşları tarafından başarısız, disiplinsiz, ekonomik durumu kötü, şanssız, içe kapanık ve sakın olarak tanımlanma,
- Çocuğun okulda arasının iyi olduğunu düşündüğü çok az arkadaşının olması,
- Okulda kendisiyle ilgilenilmediği veya kendisine destek olunmadığını düşünme,
- Çocuğun okula ve okumaya karşı olumlu düşüncelerinin olmaması.

Suçta Sürüklenen Çocukların Okul Dönemlerine İlişkin İkinci Derece Risk Faktörleri:

- Ekonomik sıkıntılar nedeniyle çalışıp para kazanmanın okumaktan daha iyi olduğu görüşüne sahip olma,
- Okulda uyarı, yaptırım veya disiplin cezası almış olma,
- Okulda veya dışarıda kötü arkadaş çevresine sahip olma,
- Okuldaki etkinliklere katılmama,
- Okul döneminde veya öncesinde bağımlılık yapan madde kullanma/kullanmaya başlamış olma,
- Öğretmenlere ve okula karşı olumsuz duygulara sahip olma,
- Okulda şiddet görme.

Risk faktörlerinin etkisini azaltacak veya ortadan kaldıracak koruyucu faktörler olarak belirlenen ailesel ve okul dönemine ilişkin risk faktörlerinin etkilerini azaltacağı veya yok edeceği değerlendirilen koruyucu faktörler şu şekildedir:

Ailesel Risk Faktörlerine İlişkin Koruyucu Faktörler:

- Anne ve babaların çocuk yetiştirme konusunda doğru ve tam bilgiye sahip olması,
- Ailenin çocuğu doğru yönlendirmesi ve çocuğa destek olması,
- Anne ve babaların eğitim seviyelerinin yeterli olması,
- Anne ve babanın ekonomik açıdan bakabileceği kadar çocuk sahibi olması,
- Anne ve babanın çocuk üzerinde tam ve etkin kontrol sağlaması,
- Ailelerin daha iyi ekonomik kazanç veya yaşam koşulları elde etme ümidiyle herhangi bir güvencesi olmadan büyük şehirlere göçlerinin önüne geçilmiş olunması.

Okul Dönemindeki Risk Faktörlerine İlişkin Koruyucu Faktörler:

- Çocukların okuldan kaçmalarının önüne geçilmesi,
- Çocukların eğitim hayatlarına devamlarının sağlanması,
- Çocuklara okulun yararlı bir kurum olduğuna inandırılması,
- Çocukların okulda bulunmaktan zevk almasının sağlanması,
- Okuldaki rehberlik hizmetlerinin etkin olarak yürütülmesi,
- Okulda farklı davranış özellikleri gösteren çocukların sorunlarıyla ilgilenilmesi ve gerekirse psikolojik destek almalarının sağlanması,
- Okulda çocuklara doğru çatışma çözme yöntemlerin öğretilmesi ve çocukların iletişim kurma yeteneklerinin geliştirilmesi,
- Okulda çocuklara nasıl iyi bir vatandaş olunacağını öğretilmesi,
- Bağımlılık yapan madde kullanımının zararları konusunda çocukların eğitilmesi ve bu maddelerin kullanımının önüne geçilmesi,
- Ailelerinin ekonomik gelir seviyesi nedeniyle çocuklar arasında oluşabilecek farklılıkların okul ortamında en aza indirgenmesi,
- Ekonomik açıdan sorunları olan ailelerden gelen çocukların, eğitimlerine devam edebilmesi için gerekli tedbirlerin alınmış olması,
- Okul ve aile arasında etkin bir işbirliğinin kurulması,
- Çocukların okuldaki etkinliklere katılımının sağlanması,
- Öğretmen ve çocuk arasında olumlu bağların kurulması,
- Okul ortamının her türlü şiddetten arındırılmış olması.

Çocuk suçluluğu sosyolojik ve çok nedenli bir olgudur. Bu nedenlerin oluşmasında pek çok faktörün etkili olduğuna değinmiştik. Karmaşık bir yapı arz eden suç olgusunun

açıklanmasında nedenlerin çokluğuyla paralel olarak disiplinler arası bir yaklaşım gerekli kılınmaktadır. Toplumdan topluma farklılık gösteren fakat her toplumda var olan bu olgu, çözümleme noktasında uygulanan yöntemler açısından da farklılık göstermektedir.

Çocukların suça sürüklenmesinde pek çok etkenden bahsetmiş olmakla beraber aralarında en önemlisi ailedir. Çünkü çocuğun gelişiminde veya suça sürüklenmesinde yer alan halkaların başını oluşturmaktadır. Çocuğun okul hayatındaki başarısızlığı veya okul ile bağlarının zayıflamasına etki eden bir nevi aile içindeki ilişki ve tutumlardır. Düşük eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin, çocuklarına okul bilincini yeterince aktaramadıklarını söyleyebiliriz. Aynı şekilde okul bilinci gibi toplumsal değerlerin de aile tarafından çocuklara aktarılması gerektiği halde bu eksikliğin de ailenin toplumla olan bağlarından kaynaklandığını belirtebiliriz. Bu nedenle çocukların şekillenmesi aile ortamına bağlı gerçekleştiği için suça sürüklenmede ailelerin rolleri büyük yer tutmaktadır.

Çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde okul, etkin olarak tüm işlevlerini yerine getirdiğinde başlı başına bir koruyucu faktör olarak düşünülebilir. Okulda verilen eğitimin çocukta olumlu yönde davranış değişikliklerine yol açması, çocuğun suç ile temasını azaltacak etkiye sahiptir. Okulun eğitim, öğretim, rehabilitasyon, eğlence gibi çok yönlü yapısının bulunması ile çocuğun psiko-sosyal gelişiminin sağlıklı ilerlemesi sağlanmaktadır. Okullarda var olan rehberlik hizmetlerinin sorun yaşayan çocuklara destekte bulunması ile çocukların suçtan uzak tutulmasında önemli rol oynamaktadır.

Suçun önlenmesi konusundaki düzenlemeleri; ekonomik ve istihdam koşullarının düzeltilmesi, eğitim olanaklarının artırılması, suç öncesi ve suç sonrası takip bürolarının kurulması, sosyal kurumlar ile suçun önlenmesinde iş birliği gibi başlıklar altında sıralayan Yücel, ülkenin içinde bulunduğu durumun göz önüne alınarak suçluluğu önlemek için öngörülen genel önlemleri şu şekilde açıklamıştır (Yücel, 2003:169-172):

— Ekonomik Koşulların Düzeltilmesi:

- Ulusal gelir dağılımları bakımından sosyal adalet ilkelerine uyulması,
- Asgari ücret sisteminin her türlü iş yerinde uygulanması,
- Kişi başına düşen ulusal gelirin arttırılması

— İstihdam Koşullarının Düzeltilmesi:

- İş olanaklarının memleketin her yerine eşit ölçüde dağılması,
- İş sahalarının arttırılması,
- İrade dışı işe sahip olmayanlar için işsizlik sigortası uygulanmasına geçilmesi.

— Eğitim Olanaklarının Artırılması ve Genişletilmesi:

- İlkokul öğretiminin mutlak surette bütünü içermesi,
- Yetişkinler için okuma-yazma faaliyetlerinin yoğunlaştırılması,
- Çeşitli eğitim kademeleri sırasında bile sosyal niteliği olan kişisel eğitime yer verilmesi,
- Boş zamanların eğitsel amaçlarla değerlendirilmesi,
- İlkokul üstü pratik sanat kurslarının kadın-erkek yetişkinlere sağlanması,

— Sosyal Kurumlar ile Suçluluğun Önlenmesi:

- Sosyal törelerin saygı, işbirliği ve imece uygulamaları ile desteklenmesi,
- Dini kurumların gerekli telkin ve tavsiyelerde bulunması,
- Köy ortak mallarının korunması ve dağıtımında belirli düzenlemelerin adil bir biçimde yapılmasının sağlanması,
- Töre ve örflerden olan başlık kurumunun geniş bir kampanya ile değiştirilmesi,

— Kırsal alanda, müşterek mahalli törelerle, köy odalarının işlevlerine kavuşturulması:

- Köy mahsulleri ile ilgili şenliklerin, bayram ve düğünlerin kutlanmasındaki sosyal yaklaşımı dikkate alarak cinsel suç unsurlarının azaltılması yoluna gidilmesi gerekmektedir,

— Suçluluğun Arttığı Bölgelerde Özellikle Çocuk ve Genç Suçlular İçin Suç Öncesi ve Suç Sonrası Takip Bürolarının Kurulması:

- Şehirleşmenin hızla arttığı ülkemizde özellikle gecekonduarda polis çocuk bürolarının sosyal hizmet elemanları ile takviyesi cihetine gidilmesi,
- Polis ile halk işbirliğinin sağlanması; psikopatolojik belirtiler gösteren kişilerin (uyuşturucu madde alışkanlıkları, anarşist davranışlar vs.) önceden saptanarak müşahade altında tutulması,
- Tahliye sonrası patronaj kurumu ile suçlunun yeniden topluma katılımı koşullarının gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Çocukları suç işlemeye iten etmenler biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olmak üzere 3 farklı yöntemle ele alınmaktadır. Aile, okul, toplum ve kişinin bireysel özelliklerinin yanında, medya ve yaşanan çevrenin etkisi de oldukça önemli yer tutmaktadır. Kişiler kadar mekanların da etiketlenebilir olduğunu ve bu etiketlenme nedeniyle o mekanlarda yer alan kişiler de eş zamanlı etiketlenmektedir. Suç, şehrin her bölgesinde eşit dağılım göstermemektedir. Suçun yoğun işlendiği bölgeler mevcut olmakla beraberhatta işlenen suçların yarısının buralarda işlendiğini de söyleyebiliriz. Öyle ki, herhangi bir semtin sadece birkaç mahallesinde suç işlenirken, geri kalan kısmında hiç suç işlenmediğini gözlemlenmektedir. Bunun nedeni göçle gelen kesimin sadece bir bölgede yoğunlaşması ya da çevresel düzenlemenin dışında kalan yerleşimlerin suça uygun olması gibi etkenlerle açıklanabilir. Suçların kentlerde yoğunlaştığı bilinen bir gerçek olmakla birlikte kentlerde suçla mücadele konusunda çevresel tasarım ve kentsel dönüşüm gibi programlar faaliyete geçmiş olup aynı zamanda polis destekli uygulamalar da yer almaktadır.

IV. BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN SUNUMU

4.1. Gaziosmanpaşa İlçesi'nin Sosyo-Demografik Yapısı

İstanbul'un geç dönem yerleşimlerinden olan ve daha önce Taşlıtarla ve Küçükköy Mevkii olarak bilinen Gaziosmanpaşa, 1950'li yıllardan sonra gelişmiş, 1963 yılında da ilçe yapılmıştır. Gaziosmanpaşa ilçe alanı eskiden Eyüp ve Çatalca ilçelerinin sınırları içindeydi. Bugün ilçe merkezinin bulunduğu güneydoğudaki topraklar 1950'lere kadar boştu. Eyüp ilçe sınırları içindeki bu topraklar kıraç ve taşlı olduğundan halk arasında Taşlıtarla olarak adlandırılırdı. 1950'den önce burada hayvancılıkla uğraşanların kurduğu ağıllarla birkaç atölye tipi imalathane vardı. 1952 yılında Balkan Göçmenlerine devletin yaptırdığı evlerle başlayan Taşlıtarla serüveni, 1960'lı yıllardan itibaren sanayinin Rami ve Eyüp'e kaymasıyla büyük bir ivme kazanmıştır (Gaziosmanpaşa Belediyesi, 2016).

2008 yılı itibariyle Gaziosmanpaşa ilçesinden iki yeni ilçe, Arnavutköy ve Sultangazi ilçeleri doğmuş, Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki 5747 sayılı kanunla, Gaziosmanpaşa ilçesi üçe bölünmüştür. Gaziosmanpaşa ilçe alanının sınırları, yönetsel bakımdan kuzeyden Sultangazi, doğu ve güneyden Eyüp, batıdan ise Bayrampaşa ile çevrilidir. Gaziosmanpaşa, bölünmeye rağmen yüzölçümü ve nüfus yoğunluğu bakımından İstanbul'un büyük ilçeleri arasında yer alan önemli yerleşim merkezlerinden biridir. İlçe toprakları bölünme öncesi 3500 hektar alan kaplarken, şu anda 1173 hektar bir alan kaplamaktadır. Ayrıca, bölünme sonunda yapılan yeniden düzenleme ile Gaziosmanpaşa Belediyesi'ne bağlı mahalle sayısı 29'dan 16'ya düşmüştür (Hardal, 2014:34).

Semte ilk yerleşenler Doğu Karadeniz özellikle Rızeliiler olmuştur. İlerleyen süreçte, Özellikle Sarıgöl ve Merkez mahallesi gibi yerlere göçle gelen Roman vatandaşları ve Balkanlardan alınan göçlerle semtin nüfusu artmaya başlamıştır. İlçeye yapılan bir diğer göç dalgası da 80 ile 90 yılları arasında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden olmuştur. Gaziosmanpaşa'nın bu kadar yoğun göç almasında temel faktör o dönemler için yerleşime uygun alanlarının çok olması ve İstanbul kent merkezine yakınlığı olmuştur. Hızlı bir şekilde nüfus yoğunluğu artan ilçe İstanbul'un hatta Türkiye'nin en kalabalık

ilçesi durumuna gelmiştir. Yaşanan bu yoğun göç hareketi Gaziosmanpaşa'nın birçok mahallesinde yerleşme sorunları, işsizlik, suç oranlarının artması gibi birçok olumsuzluğa da neden olmuştur (Hardal, 2014:37). 10 Şubat 2006'da büyük oranda Romanların bulunduğu Menzilahir mahallesine, 23 Şubat 2006'da ise yine bir Roman mahallesi olarak bilinen Sarıgöl mahallesine 1500 polisle, mahallenin giriş ve çıkışları kapatılarak operasyon yapılmıştır. Bu bölgeler dışında polisin mahalle bazında operasyon düzenlediği yerler arasında Beyoğlu-Dolapdere, Üsküdar-Selamsız, Küçükçekmece-Altınşehir ve Gaziosmanpaşa-Bursa mahalleleri de bulunmaktadır. Yukarıda sayılanların tümünün Romanların yerleşik olduğu mahalleler olması dikkat çekicidir (Gölbaşı,2008:199-200).

İstanbul'da 39 ilçeye ait 54 farklı değişken kullanılarak “İstanbul Yaşam Kalitesi Endeksi” elde edilmesine yönelik Şeker'in yaptığı çalışmada İstanbul kent nüfusunu temsil eden 18 yaş üstü 2.410 kişiyle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Gaziosmanpaşa ilçesi 1963 yılında Eyüp ve Çatalca ilçelerinden alınan bölgelerin birleştirilmesiyle oluşturuldu. 2008 yılına değin İstanbul'un nüfus bakımından en büyük ilçesi olan Gaziosmanpaşa bu tarihte bölündü ve iki yeni ilçe ortaya çıktı. Böylece en küçük ilçelerden biri olan Gaziosmanpaşa'nın komşuları doğuda Eyüp; kuzeyde Sultangazi; batıda Esenler ve Bayrampaşa; güneyde Zeytinburnu' dur. Gaziosmanpaşa İlçesi'nde ekonomik hayatın temelini küçük esnaf ve dış üretim faaliyetleri oluşturmaktadır. Gaziosmanpaşa, İstanbul'da yaşam kalitesi sıralamasında 38. sıradadır. Sağlıklı yaşam ve sosyal yaşam endeksinde son sırada yer alan Gaziosmanpaşa, demografik yapı endeksinde 21., beşerî sermaye endeksinde 36., ekonomik gelişmişlik endeksinde 13., ulaşım ve erişilebilirlik endeksinde 34. ve çevresel durum endeksinde ise 35. sıradadır. İstanbul' da memnuniyet düzeyi ve yaşanmak istenen ilçeler açısından son sıralarda yer alan Gaziosmanpaşa, aynı zamanda mutluluk düzeyinin de düşük olduğu ilçeler arasındadır. Tüm bu göstergeler Gaziosmanpaşa'nın İstanbul' da yaşam kalitesi sıralamasında 38. sırada yer almasının nedenleridir (Şeker, 2011:119).

Evinde yalnız otururken kendini güvende hissedendenlerin çoğunlukta olduğu ilçelerin başında Ataşehir (8.71), Şile (8.67), Adalar (8.56), Silivri (5.6) ve Çatalca (8.50) yer alırken; Bayrampaşa (5.50), Esenler (5.78), Bağcılar (5.82), Güngören (5.84) ve Gaziosmanpaşa (5.92) ilçeleri ise sondadır. Aynı soru gece yalnız yürürken duyulan

güvenlik açısından sorulduğunda Büyükçekmece (7.78), Silivri (7.60), Ataşehir (7.50), Şile (7.50) ve Adalar (7.43) ilçeleri en fazla güvende hissedilen ilçeler iken; Gaziosmanpaşa (4.12), Esenler (4.25), Bağcılar (4.39), Bayrampaşa (4.65) ve Arnavutköy (4.65) ise en az güvende hissedilen ilçelerdendir (Şeker, 2011:150).

Suçla sürüklenen çocuk istatistiklerinde metropol kentlerin ilk sıralarda yer aldığı bilinmekle beraber İstanbul İlinde yapılan araştırmada çocuklara ilişkin veriler istatistiksel olarak irdelendiğinde Bağcılar ilçesi %7.25 oranı ile ilk sırada yer almakla birlikte Küçükçekmece %5.99, Esenyurt % 5.93, Gaziosmanpaşa %4.81 ile Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) verilerine göre ilçelerin çocuk nüfusları (12-17 yaş) göz önünde bulundurularak yapılan yoğunluk değerlendirmesinde ise %3.68 değeriyle Beyoğlu ilçesi açık ara ilk sıradadır. Adalar ilçesi suçla sürüklenen çocuk sayısı (3 çocuk), Şile ilçesi ise suçla sürüklenen çocuk oranı (%0.22) değerleriyle listenin son sırasında yer almaktadır. İstatistiklerde belirgin olarak gözlemlenen bir başka husus ise hem yoğunluk hem de sayısal olarak Avrupa yakasındaki ilçelerde suçla sürüklenen çocuk değerlerinin Anadolu yakasına oranla daha yüksek olduğudur (Altunbaş, 2014:183).

4.2. Verilerin Düz Tablo Biçiminde Sunumu

İstanbul İli Gaziosmanpaşa ilçesinde 2016 yılı içerisinde suçla karışmış 100 çocuk ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, sapma kullanılmıştır. Gruplu değişkenler arasındaki ilişki ki-kare analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Tablo 1.Çocukların Cinsiyet Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde(%)
	9	9,0
Kız		
	91	91,0
Erkek		
Toplam	100	100

Çocuklar cinsiyetleri bakımından 9'u (%9,0) kız, 91'i (%91,0) erkek olarak dağılmaktadır. Bulgumuzu destekleyecek nitelikte yapılan araştırmalar (Çoban, 2012) erkek (%81.7) çocukların kız çocuklarına oranla daha fazla suça sürüklendiklerini göstermektedir. Yine Türkiye İstatistik Kurumu (2015) verilerinde de suç isnadı ile güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuklar arasında erkek çocukların kız çocuklarından daha yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bir diğer çalışmada da Göcek (2009), suç işlemiş çocukların %99'unun erkek olduğu tespitinde bulunmuştur.

Tablo 2.Çocukların Yaş Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde(%)
12 yaş	1	1,0
13 yaş	7	7,0
14 yaş	11	11,0
15 yaş	16	16,0
16 yaş	21	21,0
17 yaş	31	31,0
18 yaş	13	13,0
Toplam	100	100

Çocukların yaş dağılımları 1'i (%1,0) 12 yaş, 7'si (%7,0) 13 yaş, 11'i (%11,0) 14 yaş, 16'sı (%16,0) 15 yaş, 21'i (%21,0) 16 yaş, 31'i (%31,0) 17yaş, 13'ü (%13,0) 18 yaş

olarak görülmektedir. Tabloya bakıldığında en çok suç işlenen yaş aralığının ergenlik dönemini kapsadığı gözlemlenmektedir. Ergenlik dönemine geçiş ile beraber çocukların fiziksel saldırganlık düzeyinin arttığı, davranışlarının sonuçlarını kestirememe ve yıkıcı davranışları gösterme durumları gözlemlenmekle birlikte bu dönemde gerçekleşen fiziksel ve ruhsal değişimlere kolay adapte olunması noktasında ailenin rolü büyük öneme sahiptir.

Tablo 3.ÇocuklarınEğitim Durumları İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
İlkokul terk	9	9,0
İlkokul mezunu	3	3,0
Ortaokul terk	12	12,0
Ortaokul mezunu	18	18,0
Lise terk	16	16,0
Lise mezunu	1	1,0
Diğer	41	41,0
Toplam	100	100

Çocuklar eğitim durumlarına göre 9'u (%9,0) ilkokul terk, 3'ü (%3,0) ilkokul mezunu, 12'si (%12,0) ortaokul terk, 18'i (%18,0) ortaokul mezunu, 16'sı (%16,0) lise terk, 1'i (%1,0) lise mezunu, 41'i (%41,0) diğer (örgün veya yaygın eğitime devam eden) olarak dağılmaktadır. Yavuzer'in (2015), 214 denekten oluşan araştırmasında da suçlu deneklerin %76.7'si ilkokul öğrenimi kapsamında olduğu tespit edilmiştir. Öter (2005)tarafından yapılan çalışmada da suçlu çocukların %54'ünün eğitimin farklı aşamalarında okulu terk etmiş olduğu belirlenmiştir. Çocukların okul ile ilişkisinin kesilmesi suça yönelmelerine zemin hazırlayan etmenlerden olup tablo incelendiğinde okula devam eden çocukların sayısı, okulu terk eden çocukların sayısından daha az olduğu görülmektedir. Düşük eğitim ve kültür düzeyine sahip olma, suça sürüklenme noktasında

önemli bir etken olmakla birlikte suç konusunda yapılan araştırmalar suça yönelenlerin düşük eğitim düzeyine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların eğitim durumları aynı zamanda ailelerin eğitim seviyeleri hakkında bizlere fikir vermekle birlikte Gaziosmanpaşa’da yaşayan ailelerin sosyo-kültürel yapılarını da bizlere göstermektedir. Çocukların suça temas etmelerini engelleyici adım olarak okulu terk etme nedenlerinin saptanması son derece önemlidir. Çocukların okulu terk etmelerinin altında pek çok neden yatmaktadır. Okul başarısızlığı ve aileden kaynaklanan problemler başta olmak üzere, ekonomik yetersizlik okulu bırakma noktasında ilk sıralarda yer alan nedenlerdir. Gaziosmanpaşa’da yaşayan ailelerin çoğunluğu orta düzeyde yer alan ekonomik duruma sahip ve hanede çalışan kadınların varlığı sınırlı orandadır. Bu şekilde bir ekonomik seviyenin hakim olduğu ilçede, çocukların okulu bırakma nedenleri arasında ekonomik yetersizlik yer almamaktadır aksine, çocukların düzenli çalıştığı bir iş olmayıp haftalık işlerle meşgul olmaktadır. Yapılan araştırmada, çocukların büyük çoğunluğunun kendi isteği ile okulu bırakmış olduğu ve ailelerin eğitim konusunda yeterince bilinçli olmadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 4.Kendileri Dahil Kaç Kardeş Oldukları İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Tek çocuğum	5	5,0
1 kardeşim var	17	17,0
2 kardeşim var	25	25,0
3 kardeşim var	22	22,0
4 ve daha fazla kardeşim var	31	31,0
Toplam	100	100

Çocuklar kardeş sayısına göre 5’i (%5,0) tek çocuğum, 17’si (%17,0) 1 kardeşim var, 25’i (%25,0) 2 kardeşim var, 22’si (%22,0) 3 kardeşim var, 31’i (%31,0) 4 ve daha fazla kardeşim var olarak dağılmaktadır. Tabloya bakıldığında hanede yaşayan kişi sayısı

arttıkça suç işleme eyleminin daha yüksek olduğunu görmekteyiz bu durum aynı zamanda ailelerde çocuklara gösterilen ilginin dağılımını da gözler önüne sermektedir. Kardeş sayısının fazla olduğu ailelerde çocuğa gösterilen ilginin derecesi düşmektedir. Özellikle Sarıgöl ve Merkez Mahallesi'ne göçle gelen Roman vatandaşları ile birlikte Balkanlardan alınan göçlerle de nüfus artışı yaşanırken, ilçeye yapılan bir diğer göç dalgası da 80 ile 90 yılları arasında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden olmuştur (Hardal, 2014).Almış olduğu göçlerle şekillenen Gaziosmanpaşa, en fazla doğu bölgelerinden göç almıştır. Çok çocuklu aile yapıları göze çarparken, bir yandan da yoksul ailelerde çocuk sayısının fazla olduğu tezinin geçerliliğini göstermektedir.

Tablo 5.Kaçıncı Çocuk Olduklarına İlişkin Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
İlk çocuğum	33	33,0
Ortanca veya ortancalardan biriyim	51	51,0
Son çocuğum	16	16,0
Toplam	100	100

Tabloya bakıldığında çocukların 33'ü (%33,0) ilk çocuğum, 51'i (%51,0) ortanca veya ortancalardan biriyim, 16'sı (%16,0) son çocuğum olarak dağılmaktadır. Göcek (2009) tarafından yapılan çalışmada da suçlu çocukların %40'ının ortanca çocuk olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Yavuzer'in (2015) çalışmasında da suçlu çocukların %59.9'unun ailede ortanca çocuk olduğu ortaya konulmuştur. Diğer bir çalışmada da Ayan (2011), çocukların kardeşler arasında %61,4'ünün ortanca olduğunu saptamıştır.

Tablo 6.Okuyan Kardeş Sayısı İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Hayır, okuyan yok	26	26,0
Evet, bir okuyan var	38	38,0
Evet, iki okuyan var	35	35,0
Evet, üç ve daha fazla okuyan var	1	1,0
Toplam	100	100

Çocuklar kardeşler arasında okuyan olup olmadığı durumuna göre 26'sı (%26,0) hayır, okuyan yok, 38'i (%38,0) evet, bir okuyan var, 35'i (%35,0) evet, iki okuyan var, 1'i (%1,0) evet, üç ve daha fazla okuyan var olarak dağılmaktadır. Okuyan kardeş sayısındaki oranın yüksek olmasının yanında okumayan kardeş sayısının da azımsanmayacak derece yüksek oranda olduğu gözlemlenmektedir. Tablo 5'de çocukların 16'sı (%16,0) son çocuk olduğunu, Tablo 6'da ise çocukların 26'sı (%26,0) okuyan kardeşinin olmadığını belirtmiştir. Bu durum, çocukların sahip olduğu ailelerde okul çağında olup okula devam etmeyen çocukların varlığını ortaya koymaktadır.

Tablo 7.Annelerin Eğitim Durumu İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde%
Okur-yazar değil	30	30,6
Okur-yazar- ilkokul mezunu	57	58,2
Ortaokul mezunu	6	6,1
Lise mezunu	4	4,1
Üniversite mezunu	1	1,0
Toplam	98	100

Çocuklar annenin eğitim düzeyi durumuna göre 30'u (%30,6) okur-yazar değil, 57'si (%58,2) okur-yazar- ilkokul mezunu, 6'sı (%6,1) ortaokul mezunu, 4'ü (%4,1) lise mezunu, 1'i (%1,0) üniversite mezunu olarak dağılmaktadır. Çocukların suça yönelmeleri noktasında kendi eğitim durumlarının yanı sıra ebeveynlerinin eğitim durumları da oldukça önem arz etmektedir. Tablo incelendiğinde 98 anneden sadece 1'inin üniversite mezunu olduğunu görmekteyiz. Ailenin eğitim düzeyinin yüksekliği çocuğun suça sürüklenmesi ile ters orantılı olup suç işleme durumunu azaltıcı faktördür. Suça itilmiş çocuklarda aile yapıları incelendiğinde ilgi çekici ve çarpıcı bir nokta olarak da eğitim durumları karşımıza çıkmaktadır. Bu ailelerde genel olarak çok düşük eğitim seviyesi veya okur-yazarlık durumlarının olmadığı gözlemlenmektedir.

Tablo 8.Babaların Eğitim Durumu İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde (%)
Okur-yazar değil	10	10,2
Okur-yazar- ilkokul mezunu	40	40,8
Ortaokul mezunu	30	30,6
Lise mezunu	16	16,3
Üniversite mezunu	2	2,0
Toplam	98	100

Çocuklar babanın eğitim düzeyi durumuna göre 10'u (%10,2) okur-yazar değil, 40'ı (%40,8) okur-yazar- ilkokul mezunu, 30'u (%30,6) ortaokul mezunu, 16'sı (%16,3) lise mezunu, 2'si (%2,0) üniversite mezunu olarak dağılmaktadır. Annelerin eğitim düzeyleri ile karşılaştırıldığında babaların eğitim durumlarının daha yüksek düzeyde olduklarını görmekteyiz. Fakat tabloya bakıldığında 98 babadan sadece 2'si üniversite mezunu olup genel itibariyle eğitim düzeyleri orta seviyenin altında olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 9.Babaların Meslek Dağılımları

	Frekans(n)	Yüzde (%)
Emekli	2	2,0
Kamu çalışanı	2	2,0
Özel sektör çalışanı	39	39,8
Serbest meslek	55	56,1
Toplam	98	100

Babaların meslek dağılımları 2'si (%2,0) emekli, 2'si (%2,0) kamu çalışanı, 39'u (%39,8) özel sektör çalışanı, 55'i (%56,1) serbest meslek, 2'sinin babasının vefat etmiş olmasından dolayı yanıt alınmadığı görülmektedir. Tablo incelendiğinde serbest meslekle uğraşan kesimin daha yüksek oranda olduğu gözlemlenmekle beraber bu durum ailenin ekonomik yapısı hakkında da ipuçları vermektedir. Gaziosmanpaşa İlçesi'nde ebeveynlerin çalışabileceği serbest meslek alanının büyük çoğunluğu tekstil-konfeksiyon atölyeleri gibi günlük ve haftalık ücretle çalışma olanağı sunan iş yerlerinden oluşmaktadır.

Tablo 10. Annelerin Meslek Dağılımları

	Frekans(n)	Yüzde%
Emekli		
Kamu çalışanı		
Özel sektör çalışanı	10	10,2
Ev hanımı	88	89,8
Toplam	98	100

Tabloda annelerin meslek dağılımlarına bakıldığında 10'u (%10,2) özel sektör çalışanı, 88'i (%89,8) ev hanımı, 2'sinin annelerinin vefat etmiş olmasından dolayı yanıt

alınmadığı gözlemlenmektedir. Ev hanımı olan annelerin bazılarında evlere temizliğe gitme ve evde dikim işleri yapma faaliyetleri ile aile ekonomisine katkıda bulundukları bilgisi alınmıştır. Modernleşme ve kentleşme ile birlikte çalışma hayatına kadınların dahil olması aile bireyleri arasında rol paylaşımlarını yeniden gündeme getirmiştir. Geleneksel aile yapısında kısıtlanmış çalışma hayatına mahkûm edilen kadınlar, modernleşme ile beraber geniş çalışma alanlarına sahip olmuştur. Tabloya bakıldığında çalışan kadınların oldukça az seviyede olması, geleneksel değerlerin kadınlara yüklemiş olduğu algının günümüz modern dönemde de işlerliğini devam ettirdiğini göstermektedir.

Tablo 11.Ailede Çalışma Durumu İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde%
1 kişi çalışıyor sadece babam	56	56,0
2 kişi çalışıyor	33	33,0
3 ve fazla kişi çalışıyor	5	5,0
Diğer	6	6,0
Toplam	100	100

Ailelerde çalışan sayısı incelendiğinde 56'sı (%56,0) 1 kişi çalışıyor sadece babam, 33'ü (%33,0) 2 kişi çalışıyor, 5'i (%5,0) 3 ve fazla kişi çalışıyor, 6'sı (%6,0) diğer olarak dağılmaktadır. “Diğer” seçeneğini işaretleyenler kategorisi içerisinde özellikle; sadece annem çalışır, çalışan yok ve emekli cevaplarını verenler bulunmaktadır.

Tablo 12.Ailenin Bir Aylık Gelir Durumu İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
1000 TL ve altı	12	12,0
1001-1500 TL	34	34,0
1501-2000 TL	18	18,0
2001-2500 TL	15	15,0
2501-3000 TL	9	9,0
3001 TL ve yukarısı	12	12,0
Toplam	100	100

Tabloda ailelerin bir aylık gelir durumu 12'si (%12,0) 1000 TL ve altı, 34'ü (%34,0) 1001-1500 TL, 18'i (%18,0) 1501-2000 TL, 15'i (%15,0) 2001-2500 TL, 9'u (%9,0) 2501-3000 TL, 12'si (%12,0) 3001 TL ve yukarısı olarak dağılmaktadır. Veriler incelendiğinde çocukların büyük çoğunluğunda maddi durum seviyesinin düşük olduğu görülmekle beraber yoksulluktan en fazla etkilenen kesimin çocuklar olduğu bilinen bir gerçektir. "Yoksulluk daha ayrıntılı incelendiğinde, en büyük ve önemli etkiyi, çocuklar üzerinde gösterdiği görülmektedir. Çocuklar yoksulluğu daha derinden hissettiği için, dünya bankası yoksullukla mücadelesinde çocuk yoksulluğu ile mücadeleye verdiği önemi artırmıştır"(Durgun,2011:144).Yapmış olduğumuz çalışmada elde edilen veriler, ailenin sosyo-ekonomik durumunun çocukların suça sürüklenmesindeki önemini bir kez daha göstermektedir. Çocukların iyi şartlarda ve mutlu yetişebilmesi için ailenin gelir durumunun kendi geçimlerini kolaylıkla sağlayabilecek seviyede olması ve bu noktada devletin gerekli kalkınma planlarını oluşturması, dünya çapında bulaşıcı bir sorun niteliği kazanan suçluluğun çözülmesinde büyük önem arz etmektedir.

"İşçi sınıfının yoksulluğuyla başa çıkmak ve giderek büyüyen proleterleşmiş işçi kitlelerini ve ailelerini modern vatandaşlık sistemlerine dahil etmek amacıyla sosyal yardım programları da geliştirilmiştir" (Mingione, 2013:13). Gaziosmanpaşa

Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nda yaklaşık 5000 civarı muhtaç hane kaydı mevcut olup belirli aralıklarla çeşitli yardım türlerinden yararlanmaktadırlar. “Dünya Bankası Türkiye Direktörlüğü tarafından hazırlanan ‘*Sosyal Adaletle Daha İleri Bir Türkiye*’ adlı raporda, günde 1 dolar olarak tanımlanan aşırı yoksulluk oranının Türkiye’de çok düşük olduğu buna karşın kentlerde açlık riski ve iktisadi risk taşıyan grupların sayısal olarak önemli bir yekünü tuttuğu belirtilmektedir. Bu durum, Türkiye kentlerinde yoksulluk tabanlı yeni eşitsizlik yapılarının ve buna bağlı dışlama ve kentsel izolasyon mekanizmalarının hayatiyet kazandığını göstermektedir” (Aytaç, 2013:108). Haneye giren gelirin geçim sağlamada yeterli olmadığı durumlarda aileler yardım kurumları tarafından desteklenmektedir. Özellikle varlığını kentlerde hissettiren yoksulluk, toplumda eşitsizliği ve itaatsizliği de beraberinde getirmektedir. Yoksulluğu önlemek amacıyla uygulanan yöntemlerden biri olan yardım programları, kalıcı çözüm değil geçici çözüm niteliğindedir. Kentlerde artan yoksulluk ve işsizlik, sosyal dışlanmaya ve ardından yasal olmayan yollarla geçim sağlamaya zemin hazırlamaktadır.

Tablo 13.Aile Türlerinin Tanımlanmasına İlişkin Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Çekirdek aile	61	61,0
Geniş aile	23	23,0
Parçalanmış aile	16	16,0
Diğer		
Toplam	100	100

Çocukların sahip olduğu aile türleri 61’ü (%61,0) çekirdek aile, 23’ü (%23,0) geniş aile, 16’sı (%16,0) parçalanmış aile olarak dağılmaktadır. Tablo incelendiğinde çekirdek aile oranının yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Parçalanmış ailelere sahip çocuklarda boşanma gerçekleşmeden anne-babanın ayrı yaşaması, resmi nikahın olmaması nedeniyle

evlerini terk eden babaların olması, resmi olarak boşanmış aileye sahip olma ve anne ya da babanın vefat etmiş olması durumları gözlemlenmiştir. Özellikle parçalanmış ailelerin çocuklarında gözlemlenen çocuk üzerindeki etki ve denetimin azlığı karşısında çocuğun akran gruplarıyla daha yakın ilişkiler kurmaya yönelmesi ve tercih edilen yanlış akran grubuna kendini kabul ettirme çabasıyla yeni suçlara bulaşma olasılığı daha yüksektir. “Çocuk suçluluğunun kökenine inildiğinde, hiçbir toplumsal koşulun suçlulukta bozuk aile düzeni kadar etkili olamadığı saptanmıştır. Yine de aile koşullarıyla normalden sapan davranış arasındaki ilişkinin yeterince açıklığa kavuşturulduğu söylenemez” (Yavuzer, 2015). Bu tabloya bakıldığında da aile türünün ağırlıklı olarak çekirdek olması çocuğun suça karışmamasında bir etken olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla aile türü ile suça karışma arasında anlamlı bir ilişkiden söz etmek zordur.

Tablo 14.Çocukların Aile Ortamlarını Tanımlamaları İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Huzurlu	32	32,0
Gergin	19	19,0
Güvensiz	1	1,0
Anlayışlı	48	48,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların aile ortamlarını tanımlamalarına ilişkin veriler 32’si (%32,0) huzurlu, 19’u (%19,0) gergin, 1’i (%1,0) güvensiz, 48’i (%48,0) anlayışlı olarak gözlemlenmektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde suça sürüklenen çocukların aile yapılarında; aile bireyleri arasındaki iletişimlerde gergin ve mutsuz ilişkilerin ön planda olmasibilinen bir durumdur. Tablodaki veriler bu durumun aksini göstermektedir. Elde edilen verilerden yola çıkılarak, çocukların %80’inin huzurlu ve anlayışlı aileye sahipolduğu söylenebilir.Fakat, olumsuz aile tutumunun suça sürüklenmede önemli payı olduğu varsayımından hareketle; araştırmamızda yer alan çocukların %80’inin aile içi

iletişimlerinin olumlu yönde olması ve bu çocuklar arasında birkaçının birden fazla suç kaydına sahip olması arasında ilişki kurmak gerekirse, bu tezatlığı aile içinde suç eylemlerinin normalleşmesinin bir göstergesi olarak değerlendirebiliriz. Aynı zamanda Tablo-34’deki verilere bakıldığında, çocukların %21’inin sahip olduğu ailelerde suç geçmişi bulunan bireylerin olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle bu durum, aile yapılarının suça bakış açısında sert tavır takınmadığını gösterir niteliktedir.

Tablo 15. Çocukların Anneleri İle Olan İletişimini Tanımlamaları İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Samimi	84	85,7
Mesafeli	11	11,2
Gergin	3	3,1
Diğer		
Toplam	98	100

Tabloda ocukların anneleri ile olan iletişim durumlarına göre 84’ (%85,7) samimi, 11’i (%11,2) mesafeli, 3’ (%3,1) gergin olarak dağılmaktadır. ocuk eğitiminde ailede içinde n sırayı anne almaktadır. Anne-ocuk ilişkisi sağlıklı bireylerin yetişmesi anlamında önemlidir. Ebeveynler arasında anne ile iletişim kurmanın baba ile iletişim kurmaya nazaran daha kolay sağlandığı bilinmektedir. Annelerin çocuklarını tanıma serüveni anne karnında başlamakta olup çocukların anneye duyduğu sevgi ve bağlanma hissi de yine anne karnında başlamaktadır. Annenin saldırgan ve sapma davranışlara karşı babaya oranla daha yumuşak tutumda olması ve çocuklara yönelik daha az şiddet eyleminde bulunması çocukların anneleri ile olan iletişim derecelerini belirleyici niteliktedir.

Tablo 16.Çocukların Babaları İle Olan İletişimini Tanımlamaları İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Samimi	35	35,7
Mesafeli	45	45,9
Gergin	18	18,4
Diğer		
Toplam	98	100

Tabloda çocuklar babaları ile olan iletişim durumlarına göre 35'i (%35,7) samimi, 45'i (%45,9) mesafeli, 18'i (%18,4) gergin olarak dağılmaktadır. Tablo-15 incelendiğinde çocukların anneleri ile olan iletişimin babaları ile olan iletişimlerinden daha samimi olduğu görülmektedir. Anne-babanın çocuk yetiştirme tutumları çocuğun kişilik gelişimi üzerinde etkilidir. Aile içinde şiddet gören çocukların, diğer çocuklara nazaran daha çok duygusal ve davranışsal sorunlar yaşadığı bilinen bir gerçektir. Aile içi ilişkilerinde sorunlar yaşayan çocuklar sosyal açıdan da gelişme problemi yaşayabilmektedir. Türk aile yapısına bakıldığında ataerkil aile özelliği görülmektedir. Baba, otorite temsilcisi rolü ile aile içerisinde toplumsal değerlerin temsilcisidir. Aile içinde çocuğa karşı uygulanan şiddetin temel kaynağını genel itibarıyla baba oluşturmaktadır. Ailede uygulanan şiddet çocuklar tarafından öğrenilmekte ve uygulanmakta olup zamanla aileden uzaklaşmalarına ve suç işleyen gruplara katılmalarına zemin hazırlamaktadır. “Ebeveynin şefkati ve suçluluk ilişkisini inceleyen Andry, 80 suçlu ve 80 suçlu olmayan çocukla yaptığı araştırma sonucunda suçlu grupta babanın ilgi ve şefkatinin yetersiz olduğu, suçlu çocukların babalarının kendilerini daha fazla sevmesi gerektiğine inanmaları, gene suçlu çocukların ebeveynlerinin kendilerine şefkat göstermeye utandıklarını düşündükleri, çocukların kendilerinin de ebeveynlerine karşı sevgi, şefkat göstermeye çekindikleri ve suçlu çocukların kimlik geliştirmede baba yerine anne ile daha fazla yakınlaştıkları gibi özellikler ortaya konmuştur” (İçli, 1993:33).

Tablo 17.Çocukların Kardeşleri İle Olan İletişimini Tanımlamaları İle İlgili

Dağılım		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Samimi	86	90,5
Mesafeli	5	5,3
Gergin	4	4,2
Diğer		
Toplam	95	100

Tabloda çocuklar kardeşleri ile olan iletişim durumlarına göre 86'sı (%90,5) samimi, 5'i (%5,3) mesafeli, 4'ü (%4,2) gergin olarak dağılmaktadır.

Tablo 5'e bakıldığında çocukların %33'ünün ilk çocuk, %51'inin ortanca veya ortancalardan biri, %16'sının da son çocuk olduğu görülmektedir. Örneklem grubumuzda 95 çocuğun kardeşi olup çocuklardan 86'sının kardeşleri ile samimi olduğu gözlemlenmektedir. Okul dönemine kadar çocuğun yaşam alanı anne-baba ve kardeşleri ile sınırlı olup arkadaş ihtiyacını kardeşlerin varlığı ile telafi etmektedir. Bu durum birbirlerine destek olmalarına ve bağlılık kurmalarına neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yaptığımız araştırmada yer alan çocukların büyük oranda yaş aralığının ergenlik dönemi kapsamında olması, çatışma halinde olduğu ebeveynlerden uzaklaşarak iletişimi kardeşleriyle kurmaya yönelmesine ve kardeşlerle samimi ilişkilerin kurulmasına zemin hazırlamaktadır.

Tablo 18.Ailenin Durumu İle İlgili Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Annem-babam sağ- birlikte	84	84,0
Anne ölü-baba sağ	2	2,0
Baba ölü-anne sağ	2	2,0
Anne baba ayrı yaşıyor/boşanmış	12	12,0
Diğer		
Toplam	100	100

Tabloda çocukların aile durumlarına ilişkin veriler 84'ü (%84,0) annem-babam sağ- birlikte, 2'si (%2,0) anne ölü-baba sağ, 2'si (%2,0) baba ölü-anne sağ, 12'si (%12,0) anne baba ayrı yaşıyor/boşanmış olarak dağılmaktadır.

Tablo 19.Oturulan Konutun Türü İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Apartman	81	81,0
Gecekondu	16	16,0
Diğer	3	3,0
Toplam	100	100

Çocukların ikamet ettikleri konut türleri 81'i (%81,0) apartman, 16'sı (%16,0) gecekondu, 3'ü (%3,0) diğer olarak dağılmaktadır. “Diğer” seçeneğini işaretleyenler kategorisi içerisinde müstakil evde oturduklarını belirtenler bulunmaktadır. Gaziosmanpaşa'nın belli mahallelerinde gecekondu yapıları oldukça yaygın olup özellikle

roman vatandaşlar ikamet etmekte ve şu anda kentsel dönüşüm kapsamında büyük çoğunluğu yıkılmış durumdadır.

Tablo 20.Oturulan Konutun Durumuna İlişkin Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kendi evimiz	42	42,0
Kira	53	53,0
Akrabalarımıza ait	5	5,0
Diğer		
Toplam	100	100

Çocukların ikamet ettikleri konutun durumu 42'si (%42,0) kendi evimiz, 53'ü (%53,0) kira, 5'i (%5,0) akrabalarımıza ait olarak dağılmaktadır. Akrabalara ait olunan konutlara kira ödemededen oturulmakla birlikte tablo incelendiğinde de kirada oturan çocuk sayısının fazla olduğu gözlemlenmektedir. Ülkemizde asgari ücretle geçinen aile sayısı göz önüne alındığında uygun konut edindirme programlarına ihtiyaç olduğu ve bu konuya daha da ağırlık verilmesi gerektiği görülmektedir. Şehirlerde yaşayan bireylerin harcamaları arasında kira tutarı önemli giderler arasında yer alır. Bu nedenle insanların kentlere tutunma çabası ilk olarak barınma sorununu gecekondu yapıları ile çözmeye çalışarak başlayıp ardından artan göçler ve yoksulluğun bir sonucu olarak da gecekondulaşmanın yaygınlaşmasına yol açmıştır. Son yıllarda ülkemiz genelinde inşaat sektörünün canlılığı Gaziosmanpaşa İlçesi'nde de aynı şekilde devam etmektedir. Çöküntü bölgeleri olarak nitelendirilen düşük sosyo-ekonomik yapıya sahip gecekondu bölgelerinin yıkımı, kentsel dönüşüm kapsamında kentsel yaşam kalitesini arttırmak amacıyla pek çok mahallesinde yeniden düzenleme faaliyetleri devam etmektedir.

Tablo 21.Çocukların Para Kazanılan İşte Çalışma Durumlarına İlişkin Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde%
Evet	64	64,0
Hayır	36	36,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların çalışma durumu 64'ü (%64,0) evet, 36'sı (%36,0) hayır olarak dağılmaktadır. Veriler incelendiğinde çocukların çalışma oranının yüksek olduğu görülmekle beraber aynı zamanda ailenin ekonomik düzeyi hakkında ipuçları vermektedir. Çocukların çalışıyor olması aile ekonomisine katkı sağlama amacını gütmektedir. Yapılan araştırmada, çocukların örgün öğretime giden kısmının oldukça az olduğu bilinmekle birlikte, çalışma oranının yüksek olması olası bir sonuçtur. Ucuz iş gücü olarak değerlendirilen çocuklar, çoğunlukla çırak olarak sosyal güvence olmaksızın çalıştırılmaktadır. Vasıfsız işlerde ve sigortasız şekilde çalıştırılan çocuklar, okul hayatının dışında farklı bir alternatif olmaması nedeniyle çalışmaya mecbur bırakılan çocuklardır.

Tablo 22.Çocukların Çalışmış Olduğu İşlerin Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde%
Garson	7	10,9
Komi	6	9,4
Satış elemanı	6	9,4
Çırak	29	45,3
Diğer	16	25,0
Toplam	64	100

Çocukların çalışmış olduğu işlere bakıldığında 7'si (%10,9) garson, 6'sı (%9,4) komi, 6'sı (%9,4) satış elemanı, 29'u (%45,3) çırak, 16'sı (%25,0) diğer olarak

dağılmaktadır. Tablo incelendiğinde çocukların büyük çoğunluğunun vasıfsız işlerde çalıştığı gözlemlenmektedir. “Diğer” seçeneğini işaretleyenler kategorisi içerisinde özellikle; tekstil, oto tamiri, halı yıkama ve tezgâhtar işlerinde çalışanlar bulunmaktadır.

Tablo 23.Kazanılan Paranın Nasıl Harcandığına İlişkin Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Aileme verirdim	33	51,6
İhtiyaçlarımı karşılardım	28	43,8
Arkadaşlarımla birlikte yerdik	3	4,7
Diğer		
Toplam	64	100

Tabloda kazanılan paranın harcama durumuna bakıldığında 33’ü (%51,6) aileme verirdim, 28’i (%43,8) ihtiyaçlarımı karşılardım, 3’ü (%4,7) arkadaşlarımla birlikte yerdik olarak dağılmaktadır. Çalışarak ailesine ekonomik destekte bulunan çocuk oranının yüksek olduğu gözlemlenmekle beraber maddi imkânın kısıtlı olması nedeniyle ailelerin çocukların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduğu da görülmektedir.

Tablo 24.Çocukların Boş Zamanları Kiminle Geçirdiği İle İlgili Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Ailemle	7	7,0
Arkadaşlarımla	76	76,0
Tek başıma	17	17,0
Toplam	100	100

Çocukların kiminle zaman geçirdiğine bakıldığında 7'si (%7,0) ailemle, 76'sı (%76,0) arkadaşlarımla, 17'si (%17,0) tek başıma olarak dağılmaktadır. Tablo incelendiğinde büyük çoğunluğu ergenlik dönemi içinde olan bu çocukların en çok vakit geçirdiği kişilerin arkadaşları olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle ergenlik döneminde kimliğini kazanma çabası içerisine giren ergen, bir gruba ait olma ve grup onayını kazanma amacıyla olumsuz davranışlara yönelebilmektedir. Dolayısıyla çocuk suçluluğu incelendiğinde suça bulaşmada etkili olan temel faktörler arasında yanlış arkadaş gruplarının yeri oldukça önemlidir. Ülkemizde yapılan araştırmalar (örn: Ulusoy vd., 2015; Gül vd., 2009) özellikle ergenlik dönemi içinde yer alan çocuklara yoğunlaşmış olup, bu dönemin çocuklar üzerindeki etkilerini ele almıştır. Diğer bir çalışmada da Ayan (2011), çocukların %57,6'sının boş zamanlarını arkadaşları ile değerlendirdiğini saptamakla çalışmamızı desteklemiştir.

Tablo 25.Sahip Olunan Arkadaşların Yaş Durumları İle İlgili Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Benden büyükler	26	26,0
Benden küçükler	2	2,0
Aynı yaştaki akranlarım	72	72,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların sahip olduğu arkadaşların yaş durumları 26'sı (%26,0) benden büyükler, 2'si (%2,0) benden küçükler, 72'si (%72,0) aynı yaştaki akranlarım olarak dağılmaktadır. Aynı yaşta arkadaş grupları olan çocuk sayısının en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde kendisinden büyük arkadaş gruplarına sahip çocuk sayısının azımsanmayacak oranda olduğu görülmektedir. Gruba kabul edilme uğruna birtakım istekleri yerine getirmeye çalışan çocuklar suça itilme aşamasında karşımıza çıkmaktalar.

Tablo 26.Çocukların Arkadaşları İle Olan İlişki Durumuna İlişkin Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Dışlanma korkusu yaşarım	10	10,0
Arkadaşlarımdan isteklerini yaparım	10	10,0
Arkadaşlarımdan kötü muamele görürüm (sözlü ve fiziksel şiddet)	4	4,0
Arkadaşlarımla kendimi rahat hissederim	51	51,0
Arkadaşlarımla kendimi güvende hissederim	25	25,0
Toplam	100	100

Çocukların arkadaşları ile olan ilişki durumları 10'u (%10,0) dışlanma korkusu yaşarım, 10'u (%10,0) arkadaşlarımdan isteklerini yaparım, 4'ü (%4,0) arkadaşlarımdan kötü muamele görürüm, 51'i (%51,0) arkadaşlarımla kendimi rahat hissederim, 25'i (%25,0) arkadaşlarımla kendimi güvende hissederim olarak dağılmaktadır. Tablo incelendiğinde kendisini arkadaşlarıyla rahat ve güvende hisseden çocukların sayısının yüksek olduğu görülmektedir. İçli (2009) tarafından yapılan çalışmada da çocukların %86,4'ünün arkadaşları ile oldukça iyi anlaştığı tespit edilmiştir.

Tablo 27.Çocukların Arkadaşlarını Aileleriyle Tanıştırma Durumu İle İlgili Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Evet	64	64,0
Hayır	36	36,0
Toplam	100	100

Tabloda çocuklar arkadaşlarını aileleri ile tanıştırma durumu 64'ü (%64,0) evet, 36'sı (%36,0) hayır olarak dağılmaktadır. Arkadaşlarını ailesiyle tanıştırma konusunda çekinen çocukların sayısına bakıldığında azımsanmayacak oranda olduğu görülmektedir. Ailenin

uygulamış olduğu zayıf gözetim ve tutarsız disiplin çocukların sahip olduğu arkadaşların aile tarafından bilinmemesine ve aile ile olan bağların zayıflamasına neden olur.

Tablo 28.Çocukların Aileleriyle Arkadaşlarını Tanıştırmama Nedenleri İle İlgili Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Ailemden çekindiğim için	26	72,2
Arkadaşlarım iyi insanlar olmadıkları için	10	27,8
Kardeşlerime kötü örnek olurlar korkusuyla		
Diğer		
Toplam	36	100

Tabloda çocukların arkadaşlarını aileleriyle tanıştırmama nedeni 26'sı (%72,2) ailemden çekindiğim için, 10'u (%27,8) arkadaşlarım iyi insanlar olmadıkları için olarak dağılmaktadır.

Tablo 29. Bağımlılık Yapan Madde Kullanılma Durumu İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Evet	21	21,0
Hayır	79	79,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların bağımlılık yapan madde kullanma durumu 21'i (%21,0) evet, 79'u (%79,0) hayır olarak gözlemlenmektedir. Çocukların suç ve madde bağımlılığı gibi olumsuz davranışlarda bulunmalarının altında çeşitli nedenler yatmaktadır. Bu nedenlere bakıldığında aile içi sorunlar ve yaşanan olumsuz iletişim başta olmak üzere bir gruba ait olma ve arkadaş çevresi çocuğun suça ve sorunlu davranışlar göstermeye itilmesine dair

önemli ipuçları vermektedir. Gövebakan ve Duyan (2015:16) tüm dünyada uyuşturucu kullanımının yoğun olduğu yaş aralığının 16-30 yaş grubunu kapsadığını ileri sürmektedir. Yapılan araştırmalar, bağımlılık yapan madde kullanma oranında artış gözlemlendiğini ve madde kullanma yaşının ilkökul seviyesine düştüğünü gözler önüne sermektedir. Bu durum ciddi problemle karşı karşıya olduğumuzu ve acil çözüm uygulamalarının gerekliliğini vurgulamaktadır. Öter (2005) 'in çalışmamasında da çocukların %28'inin madde kullanmakta olduğu tespit edilmiştir. Yapmış olduğu araştırmada Çoban (2012), hükümlü çocuklar arasında hiç madde kullanmayanların oranının % 45 olduğunu ortaya koyarak çalışmamızı desteklemekte ve böylece suça sürüklenen çocuklarda madde kullanma oranının yüksek olduğu bir kez daha vurgulanmaktadır.

Tablo 30. Madde Kullanan Çocukların Kullanmış Oldukları Maddelerin Dağılımları

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Tiner/Bali/Çakmak gazı		
Esrar	9	42,9
Eroin	2	9,5
Bonzai	10	47,6
Diğer		
Toplam	21	100

Tabloda çocukların kullanmış oldukları madde türleri 9'u (%42,9) esrar, 2'si (%9,5) eroin, 10'u (%47,6) bonzai olarak dağılmaktadır. Madde kullanan çocuklar sadece tek bir madde çeşidini kullanmamış olup kolaylıkla temin edilecekleri maddeyi tercih ederler. Bu nedenle hem kolay temin edilmesi hem de diğerlerinden daha ucuz olması nedeniyle bonzainin kullanım oranı yüksektir.

Tablo 31. Çocukların Bu Maddeleri Nasıl Temin Ettiği İle İlgili Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Satın alarak	10	47,6
Arkadaşlarımdan	11	52,4
Kardeşlerimden		
Karşılığında başkalarının verdiği işleri yaparak (getir-götür vb.)		
Diğer		
Toplam	21	100

Çocukların maddeyi nasıl temin ettiğine ilişkin veriler 10'u (%47,6) satın alarak, 11'i (%52,4) arkadaşlarımdan olarak dağılmaktadır. Tablo incelendiğinde çocukların arkadaşlarından ve satın alma yolu ile maddenin teminini sağlamış oldukları gözlemlenmektedir. Çocuklarla yapılan görüşmede, merak nedeniyle ilk deneyimlerini arkadaş ortamında yaşadıkları, birkaç kez maddeyi bırakma girişiminde bulundukları fakat gerek tedavi merkezlerinin sayısının yetersiz olmasından kaynaklı randevu alamadıkları gerek de maddi imkânsızlık nedeniyle tedavi olamadıkları bilgisi alınmıştır.

Tablo 32.Bu Maddelerin Nerelerden Temin Edildiği İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Özel buluşma yerlerinde	1	4,8
Sokakta	17	81,0
Okul önlerinde	3	14,3
Kafelerde		
Diğer		
Toplam	21	100

Tabloda çocukların maddeyi nerelerden temin ettiğine ilişkin veriler 1'i (%4,8) özel buluşma yerlerinde, 17'si (%81,0) sokakta, 3'ü (%14,3) okul önlerinde olarak dağılmaktadır. Tablo incelendiğinde sokaklarda madde temin edilmesinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. İstanbul'un özellikle narkotik operasyonların merkezi olan semtleri arasındayken alan ve mekansal dezavantajların çocuk suçluluğuna etkilerini somut bir şekilde görebildiğimiz Gaziosmanpaşa, çok sayıda uyuşturucu operasyonu ile anılmış ve en çok Bursa mahallesi ile gündeme gelmiştir. İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından da belirli aralıklarla operasyonlar gerçekleştirilmiş olup, mahallelerin çöküntü bölgeleri kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Chicago Ekolünün temelinde yer alan belirli alanların suç bölgesi olarak etiketlenmesi faktörü Gaziosmanpaşa'nın belirli mahalleleri için de geçerliliğini korumaktadır. Emniyet tarafından yürütülen çalışmalara Gaziosmanpaşa Belediyesi tarafından da kentsel dönüşüm projesiyle destek sağlanarak gecekonduların ıslahı halen devam etmektedir. Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı tarafından madde bağımlısı olan bireylere yönelik tedavi öncesi ve sonrası olmak üzere psikolojik destek programı faaliyet vermektedir. Gaziosmanpaşa'da özellikle son yıllarda pek çok kurumun iş birliği ile uyuşturucuyla mücadele kapsamında programlar geliştirilmekte ve çevresel tasarım yoluyla da desteklenmeye çalışılmaktadır.

Tablo 33.Çocukların Halen Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumları İle İlgili

Dağılım		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Evet	7	7,0
Hayır	93	93,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların halen bağımlılık yapan madde kullanma durumu 7'si (%7,0) evet, 93'ü (%93,0) hayır olarak dağılmaktadır. Tablo 25'e bakıldığında madde kullanan 21 çocuk olduğu görülmektedir. Fakat çocuklar ile yapılan görüşmede mevcut sayıdan daha fazla çocuğun madde kullandığını düşünmekle beraber tabloda görülen sadece 7 çocuğun şu an madde kullanır durumda olması aslında, çocukların korku ve endişeden kaynaklı doğru cevap verememelerinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Aileler ve çocuklarla yapmış olduğumuz görüşmelerde net ifadeli cümleler alınmamıştır.

Tablo 34.İşlenilen Suçta Yalnız Olup Olmama Durumu İle İlgili Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde (%)
Evet	37	37,0
Hayır	63	63,0
Toplam	100	100

Tabloda işlenmiş olan suçlarda çocukların yalnız olup olmama durumu 37'si (%37,0) evet yalnızdım, 63'ü (%63,0) hayır yalnız değildim olarak gözlemlenmektedir. Veriler incelendiğinde suç işlenirken yalnız olmayan çocuk oranının yüksek olduğu görülmektedir. Ergenlik döneminde arkadaşlık kurumu en üst seviyeye ulaşmakla beraber ergenin kişilik ve toplumsal kimlik kazandığı bir arayış dönemidir. Bu dönemde akran grubu tarafından onay ve kabul görmek ergen için oldukça önemli olduğu gibi, onlar

tarafından reddedilmek de oldukça onur kırıcı bir durum olarak görülmektedir. Aynı zamanda ergenlik döneminde ailenin rolü oldukça önemli olup çocukları ile sağlıklı ve doğru iletişim kuramama ve çocukları arasında eşit ilgi dağılımı konusunda problem yaşanması durumunda, ailenin rolünü arkadaşlarının devralması muhtemel bir sonuçtur.

Tablo 35.Suçun İşlenmesinde Yalnız Olmama Durumunda Kiminle Birlikte Olunduğuna İlişkin Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Arkadaşlarımla birlikteydim	58	92,1
Aile üyeleriyle birlikteydim	5	7,9
Diğer		
Toplam	63	100

Tabloda çocukların suç işleme sırasında kimlerle birlikte olduğuna ilişkin veriler 58'i (%92,1) arkadaşlarımla birlikteydim, 5'i (%7,9) aile üyeleriyle birlikteydim olarak dağılmaktadır. Tablo incelendiğinde işlenen suçlarda arkadaşlarıyla beraber olan çocuk sayısının yüksek olduğu gözlenmektedir. Emniyet kayıtları doğrultusunda çocuklarla yapılan görüşmede; ailelerle birlikte en fazla işlenen suçlar arasında terör ve kavgaya karışma suçları yer almakta olup çocukların ailelerin yanında olmasından suça bulaşma durumları karşımıza çıkmaktadır. Arkadaşlarla işlenen suçlara bakıldığında çete suçlarını andıran toplu eylemler dikkatimizi çekmektedir; ateşli silah taşıma, gasp-yağma, hırsızlık, toplantı ve gösteri suçları, adam yaralama en çok işlenen ve toplu işlenen suç eylemleri olarak gözlemlenmektedir. Gaziosmanpaşa İlçesi geneli yapılan çalışmada suçlar incelendiğinde hırsızlık suçu içerisinde çalıntı motor eylemi, gasp-yağma suçu içerisinde de iş yerlerinden mal çalma çocukların yönelmiş olduğu eylemler arasında gözlemlenmektedir.

Tablo 36.İşlenilen Suçun Türü İle İlgili Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Uyuşturucu kullanımı		
Uyuşturucu alım/satımı	6	6,0
Hırsızlık	21	21,0
Çocuğun cinsel istismarı	9	9,0
Adam yaralama	29	29,0
Diğer	35	35,0
Toplam	100	100

Tabloda çocuklar tarafından işlenilen suçların türü 6'sı (%6,0) uyuşturucu alım/satımı, 21'i (%21,0) hırsızlık, 9'u (%9,0) kapkaç/yankesicilik/soygun, 29'u (%29,0) adam yaralama, 35'i (%35,0) diğer olarak dağılmaktadır. Tablo incelendiğinde en çok işlenen suçun adam yaralama ve hırsızlık olduğu görülmektedir. “Diğer” seçeneğini işaretleyenler kategorisi içerisinde özellikle; gasp-yağma, terör, kamu malına zarar verme, kesici- ateşli silah taşıma ve kavgaya karışma işlenen suçlar arasında bulunmaktadır. Çocuklarla yapılan görüşme sonucu, kız ve erkek çocukların en çok işlediği suç olarak adam yaralama karşımıza çıkmaktadır. Tablo-63' e bakıldığında, özellikle kız çocukları tarafından da adam yaralama suçunun ilk sırada işlenmesi, geleneksel yapının kadınlara yüklediği rollerde yaşanan değişimi de farklı boyutuyla göstermektedir. Ayrıca kentlerde modern yapının hakim olmasıyla erkek-kadın ayrımının en az seviyeye inmesi yine bu durumun bir başka nedenini oluşturduğunu söyleyebiliriz. Cinsel istismar suçunun oranına bakıldığında azımsanmayacak düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum çocuklara yönelik cinsel eğitim verilmesinin önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Bu noktada aile ve okula önemli görev düşmektedir. Günümüzde artış gösteren çocuk istismar olaylarının önlenmesinde en büyük adım cezai yöntemlerde caydırıcılık esasına bağlı uygulamaların

getirilmesidir. Uygulanan yasaların suçun işlenmesini engelleyecek nitelikte olması sağlıklı toplum inşası için son derece önemlidir. Son zamanlarda özellikle okullarda yaşanan cinsel istismar vakaları durumun ciddi boyutlarda olduğunu göstermektedir.

Tablo 37.İşlenilen Suçun Neden İşlendiği İle İlgili Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Mecburdum	14	14,0
Arkadaşlarımın teşvikiyle	37	37,0
Ailemin teşvikiyle	5	5,0
Maddi imkansızlıklar nedeniyle	8	8,0
Diğer	36	36,0
Toplam	100	100

Çocukların suç işleme nedenlerine ilişkin veriler 14'ü (%14,0) mecburdum, 37'si (%37,0) arkadaşlarımın teşvikiyle, 5'i (%5,0) ailemin teşvikiyle, 8'i (%8,0) maddi imkansızlıklar nedeniyle, 36'sı (%36,0) diğer olarak dağılmaktadır. Tablo incelendiğinde çocukların suça itilmesinde arkadaş teşvikinin önemli bir etken olduğu görülmektedir. “Diğer” seçeneğini işaretleyenler kategorisi içerisinde özellikle; bir anlık öfke ve istemeden suça yöneldiğini belirtenler, bağımlılık nedeniyle bilinçli olmadan suç işlediğini belirtenler bulunmaktadır. %36 azımsanmayacak bir oran olmakla beraber çocukların suç işleme eylemlerinin planlı olmadan kontrolsüz gerçekleştiği ve verilen cevaplarda pişmanlık hissedildiği gözlemlenmiştir.

Tablo 38.Aile Üyeleri Arasında Daha Önce Suç İşleyen Bireylerin Olup Olmaması İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Evet	21	21,0
Hayır	79	79,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların ailelerinde daha önce suç işleyen bireylerin olma durumu 79'u (%79,0) hayır, 21'i (%21,0) evet olarak gözlemlenmektedir. Aile üyelerinden birinin daha önce suç kaydı olması durumunu taşıyan 21 çocuğun ailesinde; adam öldürme, adam yaralama, uyuşturucu, terör suçları gözlemlenmiştir.

Tablo 39.Çocuklara Göre Suç İşleme Nedenlerinin Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Aileleri sahip çıkmadığı için	29	29,0
Kötü arkadaşların teşvikiyle	49	49,0
Devlet sahip çıkmadığı için	6	6,0
Maddi imkansızlıklar nedeniyle	12	12,0
Diğer	4	4,0
Toplam	100	100

Tabloda çocuklara göre çocukların neden suç işledikleri durumuna ilişkin veriler 29'u (%29,0) aileleri sahip çıkmadığı için, 49'u (%49,0) kötü arkadaşların teşvikiyle, 6'sı (%6,0) devlet sahip çıkmadığı için, 12'si (%12,0) maddi imkansızlıklar nedeniyle, 4'ü(%4,0) diğer olarak dağılmaktadır. Kötü arkadaşların teşvikiyle suça karışan çocuk

sayısının fazla olduğu gözlemlenmekle birlikte çocukların gözünde aileleri tarafından sahip çıkılmadıkları durumu da yine onların suça itilmesindeki önemli nedenler arasındadır. Yapılan çalışmalar, suça karışan çocukların çoğunluğunun bu suçları arkadaşlarıyla birlikte işlediğini göstermiştir. İçli (2009), çalışmasında çocukların % 71,2'sinin suç işleme sırasında arkadaşlarından yardım gördüğünü tespit etmiştir. Bu sonuç suça yönelmede arkadaşlığın ne kadar etkili olduğunu kanıtlamaktadır. “Kötü bir toplumsallaşma sürecinde sapkın davranışlar desteklendiği için öğrenilmektedir” (Bal,2013:97). Suçun öğrenilen bir olgu olduğu yönünden hareketle, arkadaşlık ilişkilerinde suçlu modellerin varlığı suçun taklit edilmesine zemin hazırlamaktadır. Çocukların kontrolü ve denetiminin sağlanması noktasında en önemli görev aileye düşmekle birlikte olumsuz ana baba tutumları çocukların olumsuz akran grubuna yönelmesini ve yasa dışı davranışlarda bulunma olasılığını arttırmaktadır.

Tablo 40.Suç İşlenmemesi İçin Neler Yapılabileceğine Dair Görüşler İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Aileleri çocuklarına sahip çıkmalı	47	47,0
Eğitim kurumları çocukları daha fazla bilinçlendirmeli	21	21,0
Kitle iletişim araçları bu konuyu daha çok işlemeli	7	7,0
Güvenlik birimleri bu konulara daha fazla eğilmeli	25	25,0
Diğer		
Toplam	100	100

Tabloda çocukların suç işlememesi için nelerin yapılabileceğine ilişkin veriler 47'si (%47,0) aileleri çocuklarına sahip çıkmalı, 21'i (%21,0) eğitim kurumları çocukları daha fazla bilinçlendirmeli, 7'si (%7,0) kitle iletişim araçları bu konuyu daha çok işlemeli, 25'i (%25,0) güvenlik birimleri bu konulara daha fazla eğilmeli olarak dağılmaktadır. Aile yapısı ve çocuk suçluluğu arasındaki ilişki, çocukistismarı ve ihmalinin de çocuğun anti-

sosyal davranışına neden olduğunu ortaya koymaktadır. Ailede çocuk sayısının fazla olması da çocuk suçluluğu etkenlerinden biri olduğu gözlemlenmektedir. Tablo-4' e bakıldığında aile yapılarının kalabalık, kardeş sayısının fazla olduğu aileler olduğunu görmekteyiz. Özellikle de ailenin çocuğun suça yönelmesinde daha belirleyici konumda olduğu bilinmekle beraber suça sürüklenmiş çocukların ailelerine bakıldığında ya denetimden uzak oldukları ya da çok sert yaptırımların olduğu yapmış olduğumuz araştırmada da gözlemlenmiştir. Yavuzer'in (2015) yapmış olduğu araştırmada da suçlu grupta dört ve daha fazla kardeş sayısının olduğu çocuklar %62,5 oranında iken; Kunt'un (2003) çalışmasında da hükümlü çocukların %64,3'ünün ailesinde 5 ve 6 kişiden daha fazla bireyin olduğu tespit edilmiştir. Çocuk sayısının artmasıyla birlikte ailenin çocuğa göstereceği ilgi ve bakımın düşmesi, çocuk üzerindeki kontrolünün zayıflaması çocuğun suça sürüklenmesindeki faktörlerin başında gelmektedir.

Tablo 41. Hayata Yeniden Gelme Şansları Olsa Tekrar Suça Karışıp Karışmama Durumları İle İlgili Bulgular

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Hayır	36	36,0
Evet		
Kesinlikle hayır	59	59,0
Bilmiyorum/fikrim yok	5	5,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların hayata yeniden gelme şansları olma durumunda suça karışma isteğine ilişkin veriler 36'sı (%36,0) hayır, 59'u (%59,0) kesinlikle hayır, 5'i (%5,0) bilmiyorum/fikrim yok olarak gözlemlenmektedir. Tablo incelendiğinde çocukların 95'inin suç işlemeye olumsuz baktığını görmekteyiz. Suçluluk olgusunu tek yönlü ele alamayacağımız gibi nedenlerinin incelenmesinde de yetişkin ve çocuk suçluluğunu aynı ölçüde değerlendiremeyiz. Çocuk suçluluğunun nedenleri arasında aile ve arkadaş çevresi

önemli bir etken olup suçun işlenmesinde istekten ziyade yönelme söz konusudur. Bu araştırma kapsamında çocuklarla yaptığımız görüşmelerde, çocukların birçoğunun aniden gelişen olaylar zincirinde kendilerini suç ortamında buldukları ve arkadaş çevreleri konusunda daha dikkatli olmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 42.Çocukların Okul Başarısında Kendilerini Nasıl Gördüğü İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Başarılı	6	6,0
Başarısız	22	22,0
Ortalama biriyim/biriydim	72	72,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların okul başarısı konusunda kendilerini nasıl gördüklerine ilişkin veriler 6'sı (%6,0) başarılı, 22'si (%22,0) başarısız, 72'si (%72,0) ortalama biriyim/biriydim olarak gözlemlenmektedir. Yapılan araştırmalar, suç ile eğitim düzeyi arasında ters ilişkinin olduğunu göstermekle beraber akademik başarısızlık çocukların okul ile olan bağlarının zayıflamasında önemli faktör olduğu bilinen bir gerçektir. “Öğrenim düzeyinin düşüklüğü, okul başarısızlığı, okula devam etmeme gibi durumların sokakta yaşayan, sokakta çalışan, suça karışan çocukların büyük bir kısmının temel sorunlarından biri olduğu görülmektedir” (İçli,2009:146). Kunt (2003) hükümlü çocuklarla ilgili çalışmasında çocukların büyükçoğunluğunun ortaokul mezunu dahi olamadığını tespit etmiştir. Bir başka çalışmada İpek (2010), suça sürüklenen çocuklarındaki başarılarının %52,1'inin çok kötü veya kötü,% 33,8'inin normal, % 14,1'inin ise iyi veya çok iyi seviyede olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 43.Okul Hayatında Çocukların Arkadaş Durumu İle ilgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Çok iyi bir arkadaş grubum var/ vardı	68	68,0
Sadece anne-babası ayrı çocuklar arkadaşımıdır/arkadaşımdı	1	1,0
Sadece suça bulaşmış çocuklar arkadaşımıdır/arkadaşımdı	17	17,0
Hiç arkadaşım yok, yalnızım/yalnızdım	14	14,0
Diğer		
Toplam	100	100

Tabloda çocukların okul hayatındaki arkadaş durumunun nasıl olduğuna ilişkin veriler 68'i (%68,0) çok iyi bir arkadaş grubum var, 1'i (%1,0) sadece anne-babası ayrı çocuklar arkadaşımıdır, 17'si (%17,0) sadece suça bulaşmış çocuklar arkadaşımıdır, 14'ü (%14,0) hiç arkadaşım yok, yalnızım olarak dağılmaktadır. Bir sosyalleşme aracı ve kontrol mekanizmalarından biri olan okul, yetersiz veya yanlış şekilde gerçekleşen sosyalleşme neticesinde çocukların suçlu davranışlara yönelmelerinde etkili olabilmektedir. Çok iyi arkadaş grubuna sahip olduklarını belirten çocukların büyük kısmı eğitimlerini yarıda bırakmış (Tablo 3) durumda ve okul hayatlarında sapma davranışlarında bulunmuş, en az bir kez disiplin cezası (Tablo 52) almış oldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 44.Çocukların Okul Hayatlarında Okuldan Kaçıp Kaçmama Durumları

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Evet	71	71,0
Hayır	29	29,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların okuldan kaçma durumları 71'i (%71,0) evet, 29'u (%29,0) hayır olarak gözlemlenmektedir. Eğitim seviyesinin suça bulaşma noktasında önemli bir risk faktörü olduğu bilinmekte olup tabloda okuldan kaçma eğilimi gösteren suça sürüklenen

çocukların oranı bu durumu doğrular nitelikte olduğunu göstermektedir. Okula gitmenin dolaylı olarak suçta engelleyici bir işlevi olmakla birlikte düzenli okula gitmek çocuğun suçlu ortamda yer alma olasılığını düşürmektedir. Öter (2005) çalışmasında, çocukların okulu terk etme davranışlarının birinci nedeni olarak, çocukların ebeveynlerinin eğitim seviyelerinin düşük olması ve sosyal çevre koşullarının eğitim için uygun olmamasını belirtirken; ikinci neden olarak ekonomik yetersizlikleri (%41,2) ve üçüncü olarak da okul başarısızlığı (%4,7) tespitinde bulunmuştur. Suç ve okul ilişkisi bağlamında ele alınan önemli değişkenlerden biri bireyin akademik başarı düzeyidir. Derslerinde başarılı durumda olan çocukların sapma eylemlerine yönelme ihtimali zayıftır. Bunun yanında öğrenciye uygulanan şiddet eylemleri, çocuğun okul başarısında düşüşe ve okula karşı olumsuz duygular beslemesine neden olup okula karşı ilgisiz olma ve okulda bulunma isteğinde azalma neticesi ile okuldan kaçma eylemlerinde bulunması kaçınılmazdır. Ayan ve Kocacık (2009) tarafından 655 öğrenci ile yapılan çalışmada, çocukların %41'inin okulda öğretmenlerinden de dayak yediği ve öğrencilerin %62'sinin okuldaki şiddeti; öğrencilerin ders dinlemediği veya öğretmenin hoşuna gitmeyendavranışlarda bulunulduğu için onaylandığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla okula olan bağlılığın çeşitli etkenlerle zayıflaması, çocukların suç işlemesi açısından önemli bir risk faktörünü oluşturmaktadır.

Tablo 45.Çocukların Okuldan Bir Ay İçerisinde Kaçtığı Gün Sayısı Dağılımları

	Frekans(n)	Yüzde(%)
3 gün	32	45,1
5 gün	20	28,2
10 gün	9	12,7
10 günden fazla	10	14,1
Toplam	71	100

Tabloda çocukların bir ay içerisinde okuldan kaçtığı gün sayısına ilişkin veriler 32'si (%45,1) 3gün, 20'si (%28,2) 5gün, 9'u (%12,7) 10gün, 10'u (%14,1) 10 günden fazla

olarak dağılmaktadır.Okuldan kaçan çocuk sayısının tedirgin edici boyutta olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 46.Okuldan Kaçıldığında Ailenin Haberi Olma Durumu İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Evet	62	87,3
Hayır	9	12,7
Toplam	71	100

Tabloda çocukların okuldan kaçma eğilimlerinden ailenin haberi olması durumuna ilişkin veriler 62'si (%87,3) evet, 9'u (%12,7) hayır olarak gözlemlenmektedir.Ailelerin, okuldan kaçma durumlarından haberdar olması, çocukların bu eylemleri tekrarlaması noktasında engel teşkil etmediği gözlemlenmektedir.Bir başka deyişle, ailelerin dikkatini ve ilgisini çekmek ya da yeniden kazanmak amacıyla çocukların yapmış oldukları hataları tekrarlaması da olası bir durumdur.Ebeveynlerin çocuklara karşı ilgisiz tavırları çocukların denetimden uzak ve aile ilişkilerinden kopuk bir hayat anlayışını benimsemesine neden olmaktadır. Öncelikle yapılması gereken, ailelere yönelik bilinçlenme eğitimlerinin verilmesi ve aile-okul işbirliğinin sağlanarak sorunların çözümlenmesinde ortak adımların atılmasıdır.

Tablo 47.Çocuklarının Okuldan Kaçtığını Öğrenen Ailenin Vermiş Olduğu Tepki İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Bir daha yapmamam konusunda uyarırlardı.	33	53,2
Ailemden şiddet görürdüm.	13	21,0
Beni tehdit ederlerdi		
İlgilenmezlerdi.	16	25,8
Toplam	62	100

Çocukların okuldan kaçtığını öğrenen ailelerin vermiş oldukları tepkiler 33'ü (%53,2) bir daha yapmamam konusunda uyarırlardı, 13'ü (%21,0) ailemden şiddet görürdüm, 16'sı (%25,8) ilgilenmezlerdi olarak gözlemlenmektedir. Tablo incelendiğinde ailelerinden uyarı alan çocuk sayısının fazla olduğu görülmektedir. Çocukların okuldan kaçması durumuna ailenin tepki vermemesi de bu çocukları sokağa iten nedenlerin başında gelmektedir.

Tablo 48.Çocukların Okuldan Kaçma Sebepleri İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Okulu sıkıcı bulduğum için	28	39,4
Okulda öğretmenlerimden şiddet gördüğüm için	3	4,2
Okulda arkadaşlarımdan şiddet gördüğüm için	1	1,4
Derslerimde başarısız olduğum için	16	22,5
Okul dışında arkadaşlara sahip olduğum için	22	31,0
Diğer	1	1,4
Toplam	71	100

Tabloda çocuklar okuldan kaçma sebeplerine ilişkin veriler 28'i (%39,4) okulu sıkıcı bulduğum için, 3'ü (%4,2) okulda öğretmenlerimden şiddet gördüğüm için, 1'i (%1,4) okulda arkadaşlarımdan şiddet gördüğüm için, 16'sı (%22,5) derslerimde başarısız olduğum için, 22'si (%31,0) okul dışında arkadaşlara sahip olduğum için, 1'i (%1,4) diğer olarak gözlemlenmektedir. Özellikle okul başarısızlığı, çocukların almış olduğu disiplin cezaları, disiplin cezalarından ötürü etiketlenme veya arkadaş gruplarından dışlanma, sapma eğilimi gösteren arkadaş gruplarının varlığı gibi unsurlar okulu terk etme veya okuldan ayrılmanın önemli nedenleri arasında yer almaktadır. Disiplin cezalarının bir türü olan okuldan uzaklaştırma uygulaması ile çocukların hatalarını düzeltmeleri amaçlanmış olsa da okul ile bağlarının zayıflaması noktasında olumsuz yönde bir gelişim görülmektedir. Bu nedenle okul tarafında uygulanan mevcut uygulamalar yerine çocukların rehabilitasyon desteği ile okulda kalmalarının sağlanması daha doğru bir yöntem olacaktır. Yapılan araştırmalar, okulu terk eden çocukların alt-kültür gruplarıyla temasa geçme noktasında risk altında olduğunu ve suçlu gruplarla birlikte olma, suça sürüklenme ihtimallerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Okulların aileden sonra ikinci sırada gelen bir denetim mekanizması olup çocuğun okulla olan bağlarının koparılması suç işlemesine zemin hazırlayan önemli bir faktör olduğu bilinen gerçektir.

Tablo 49.Okuldan Kaçan Çocukların Dışarıda Ne Yaptıklarına İlişkin Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Arkadaşlarımla amaçsızca dolaşıyordum.	28	39,4
Benden büyüklerin yanında dolaşıyor, dediklerini yapıyordum.	5	7,0
Uyuşturucu madde kullanıyordum.	6	8,5
Sokakta tek başıma vakit geçiriyordum	6	8,5
Oyun oynanan mekanlarda vakit geçiriyordum	24	33,8
Diğer	2	2,8
Toplam	71	100

Tabloda çocukların okuldan kaçtığı zaman dışarıda yapmış olduğu faaliyetlere ilişkin veriler 28'i (%39,4) arkadaşlarımla amaçsızca dolaşıyordum, 5'i (%7,0) benden büyüklerin yanında dolaşıyor, dediklerini yapıyordum, 6'sı (%8,5) uyuşturucu madde kullanıyordum, 6'sı (%8,5) sokakta tek başıma vakit geçiriyordum, 24'ü (%33,8) oyun oynanan mekanlarda vakit geçiriyordum, 2'si (%2,8) diğer olarak dağılmaktadır. Okul bünyesi içerisinde çocukların hem eğlenerek hem öğrenerek vakit geçireceği sosyal alanların oluşturulması ve çocukların okula bağlılığının artırılması noktasında çalışmaların hızlanması okuldan kaçma durumunu minimum seviyeye düşürecek öneme sahiptir. Ayrıca Gaziosmanpaşa'da sosyal faaliyetlerin yapıldığı alanlar kısıtlı olmakla beraber çocuk ve gençlerin sosyalleşmelerine katkı sağlayacak spor komplekslerine de ihtiyaç duyulmaktadır.

Tablo 50.Çocukların Kendilerini Okul Başarısında Nasıl Gördüğü İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kötü	26	26,0
Normal	64	64,0
İyi	10	10,0
Çok iyi		
Toplam	100	100

Tabloda çocuklar ders başarısı kendilerini nasıl gördüklerine ilişkin veriler 26'sı (%26,0) kötü, 64'ü (%64,0) normal, 10'u (%10,0) iyi olarak dağılmaktadır. Tablo-38' e bakıldığında çocukların %72'sinin kendisini okul başarısında ortalama biri olarak tanımladığı görülmektedir. Suçluluk ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki pek çok araştırmacı tarafından incelenmiş olup suça yönelen kişilerin daha çok eğitim seviyesinin düşük olduğu bireylerden oluştuğu gözlemlenmiştir. Çocuğun okula bağlılığı, motivasyon düzeyi, öğretmene karşı duyduğu sevgi ve bağlılık, okulda gördüğü şiddet, ders ve ödevlere olan ilgisi akademik başarısını etkilemektedir.

Tablo 51. Çocuklara Göre Ders Başarılarını Olumsuz Yönde Etkileyen Sebeplerin Dağılımları

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Ailemin anlayışsız tutumları	5	5,0
Kötü arkadaş çevresi	35	35,0
Ekonomik nedenler	7	7,0
Öğretmenlerin kötü tutumları	7	7,0
Okulda başarılı olacağıma inanmamam	32	32,0
Diğer	14	14,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların kendi ders başarıları olumsuz yönde etkileyen sebeplere ilişkin veriler 5'i (%5,0) ailemin anlayışsız tutumları, 35'i (%35,0) kötü arkadaş çevresi, 7'si (%7,0) ekonomik nedenler, 7'si (%7,0) öğretmenlerin kötü tutumları, 32'si (%32,0) okulda başarılı olacağıma inanmamam, 14'ü (%14,0) diğer olarak gözlemlenmektedir. "Diğer" seçeneğini işaretleyenler kategorisi içerisinde özellikle; "derslerime çalışmadım" ifadesini belirtenler bulunmaktadır.

Tablo 52. Çocukların Okul Hayatında Disiplin Cezası Alıp Almama Durumları İle İlgili Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Evet	52	52,0
Hayır	48	48,0
Toplam	100	100

Tabloda çocuklar okul hayatlarında disiplin cezası alma durumuna ilişkin veriler 52'si (%52,0) evet, 48'i (%48,0) hayır olarak dağılmaktadır. Okul hayatlarında alınan disiplin cezaları çocukların etiketlenmelerine neden olup ikinci kez sapma davranışında bulunmalarını kolaylaştıracak etkendir. Çocuklara yönelik ceza uygulamalarının yerine

rehabilite kapsamında psikolojik destek verilmesi çocukları anlama ve doğru yaklaşımın sağlanması noktasında yol gösterici olacaktır. Ailede sağlıklı iletişim kurma problemi yaşayan çocukların eğitim yerlerinde de ceza uygulamasına tabi tutulması çocukları kaybetme anlamında bir eğilim olup kendilerini anlaşılır hissettikleri arkadaş gruplarına bağlılığının artmasına neden olur. Bu nedenle öncelikle çocukların davranışlarını ve nedenlerini anlamak onlara ulaşabilme açısından son derece önemlidir.

Tablo 53.Disiplin Cezası Alan Çocukların Almış Oldukları Cezaların Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Uyarı	37	71,2
Kınama	9	17,3
Okul değiştirme	3	5,8
Okuldan kısa süreli uzaklaştırma	3	5,8
Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma		
Toplam	52	100

Tabloda çocuklar almış oldukları disiplin cezalarına ilişkin veriler 37'si (%71,2) uyarı, 9'u (%17,3) kınama, 3'ü (%5,8) okul değiştirme, 3'ü (%5,8) okuldan kısa süreli uzaklaştırma olarak dağılmaktadır.

Tablo 54.Çocukların Disiplin Cezası Almasına Sebep Olan Davranışların Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Derse ve diğer etkinliklere vaktinde gelmemek	15	28,8
Devamsızlık	12	23,1
Kılık ve kıyafet kurallarına uymamak	5	9,6
Sigara içmek	3	5,8
Okulda kavga etmek	7	13,5
Dersin veya ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak	5	9,6
Okula yaralayıcı, öldürücü aletler getirmek ve bunları bulundurmak	5	9,6
Toplam	52	100

Tabloda çocuklar ceza almalarına sebep olan davranışlara ilişkin veriler 15'i (%28,8) derse ve diğer etkinliklere vaktinde gelmemek, 12'si (%23,1) devamsızlık, 5'i (%9,6) kılık ve kıyafet kurallarına uymamak, 3'ü (%5,8) sigara içmek, 7'si (%13,5) okulda kavga etmek, 5'i (%9,6) dersin veya ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak, 5'i (%9,6) okula yaralayıcı, öldürücü aletler getirmek ve bunları bulundurmak olarak dağılmaktadır.

Tablo 55.Alınan Disiplin Cezalarının Çocuklar Üzerindeki Etkilerinin Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Hiç etkilemedi	17	32,7
Okula karşı soğudum	16	30,8
Geleceğe dair herhangi bir beklentim kalmadı	4	7,7
Kendimi düzeltmek için çabaladım	15	28,8
Toplam	52	100

Tabloda alınan disiplin cezasının çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin veriler 17'si (%32,7) hiç etkilemedi, 16'sı (%30,8) okula karşı soğudum, 4'ü (%7,7) geleceğe dair herhangi bir beklentim kalmadı, 15'i (%28,8) kendimi düzeltmek için çabaladım olarak dağılmaktadır.

Tablo 56.Çocukların Öğretmenlerine Karşı Duyduğu Sevgi İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Öğretmenlerimi hiç sevmezdim	6	6,0
Öğretmenlerimi çok az severdim	24	24,0
Öğretmenlerime karşı beslediğim her hangi bir duygu yok.	19	19,0
Öğretmenlerimi severdim.	50	50,0
Diğer	1	1,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların öğretmenlere karşı duymuş olduğu sevgiye ilişkin veriler 6'sı (%6,0) öğretmenlerimi hiç sevmezdim, 24'ü (%24,0) öğretmenlerimi çok az severdim, 19'u (%19,0) öğretmenlerime karşı beslediğim herhangi bir duygu yok, 50'si (%50,0) öğretmenlerimi severdim, 1'i (%1,0) diğer olarak gözlemlenmektedir.

Tablo 57.Çocukların Okulda Sorunlarıyla İlgilenen Bir Öğretmenin Olup Olmadığı İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Evet	55	55,0
Hayır	45	45,0
Toplam	100	100

Tabloda okul içinde çocukların sorunlarıyla ilgilenen bir öğretmenin olma durumuna ilişkin veriler 55'i (%55,0) evet, 45'i (%45,0) hayır olarak dağılmaktadır. Okul rehberlik servislerinde görev yapan öğretmenler, okulda sorun yaşayan ya da her hangi bir probleme sahip olan çocuklara yönelik rehberlik desteği vermekle yükümlüdür. Tabloda verilen sonuçlar, aynı zamanda okullarda yer alan rehberlik birimlerinin işlevlerinde yetersiz olduğunu da göstermektedir. Kentlerde doğum ve göç gibi çeşitli nedenlerle meydana gelen hızlı nüfus artışının da etkisiyle birlikte okullarda kalabalık öğrenci profili gözlemlenmektedir. Okullarda öğretmenlerin öğrencilere oranla daha az sayıda olması ve öğrencilerin ihtiyacını karşılamada yetersiz kalması, rehberlik birimlerinin kitleye ulaşma noktasında yaşadığı sıkıntının boyutunu göstermektedir. “Okullar, kendilerinden beklenen olumlu işlevleri yerine getiremezler, sınıflar kalabalık, iyi öğretmen ve imkanlardan yoksundurlar. Bu yüzden düşük performans ve yıkıcı davranış kalıplarının edinilmesinde mahallenin genel yapısı oldukça etkindir” (Aytaç, 2013:100). Dolayısıyla çocuk suçluluğunun önlenmesinde okulun ayrı bir önemi olup, suçun üretildiği mahalleler olarak etiketlenen alanlar ile çocukların temasını engeller niteliktedir.

Tablo 58.Çocukların Okulda Öğretmenlerinden Şiddet Görme Durumunun Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Evet	22	22,0
Hayır	78	78,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların öğretmenleri tarafında şiddete maruz kalma durumuna ilişkin veriler 22'si (%22,0) evet, 78'i (%78,0) hayır olarak dağılmaktadır. Sözlü, fiziksel,

psikolojik vb. şiddet türleri ile karşılaşan çocuklar okul yöneticilerine ve öğretmenlerine yönelik olumsuz yönde tutum geliştirmektedir. Öğrenciye yöneltilmiş şiddet eylemleri, çocuğun okul başarısını etkilediği gibi etiketlenme ile birlikte kendisini arkadaş çevresinden dışlanmış hissederek okula karşı da olumsuz duygular beslemesine neden olur. Şiddetin kabul edilmiş bir davranış olması, bir eğitim aracı olarak görülmesi günümüz şartlarında kabul edilemez bir durumdur. Bu nedenle şiddetin her çeşidinin önlenmesini sağlamak ve şiddete izin veren toplumsal görüşleri değiştirmek sağlıklı bireylerin yetişmesi anlamında önemli olup bu konuda önlemler alınmama durumunda ise saldırganlık ve şiddeti öğrenen bir neslin inşa edilmesi kaçınılmaz bir sonudur. Şiddet kültürünün öğrenilerek sürekliliğinin sağlanmasını engellemek amacıyla öncelikle çocukların rol modeli olarak gördükleri kişilerin doğru olmayan şiddet eylemlerini çocukların önünde ve çocuklara yönelik olarak sergilememeleri gerekmektedir.

Tablo 59.Çocukların Okulu Bırakma Sebeplerinin Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Okulu sevmediğim için	28	38,4
Ailem okumamı istemediği için	3	4,1
Ailemin okutacak maddi gücü olmadığı için	8	11,0
Ailemin isteğiyle aile ekonomisine katkıda bulunmak için	2	2,7
Okulda başarısız olduğum için	27	37,0
Okuldan uzaklaştırıldığım için	5	6,8
Toplam	73	100

Tabloda çocukların okulu bırakma sebeplerine ilişkin veriler 28'i (%38,4) okulu sevmediğim için, 3'ü (%4,1) ailem okumamı istemediği için, 8'i (%11,0) ailemin okutacak maddi gücü olmadığı için, 2'si (%2,7) ailemin isteğiyle aile ekonomisine katkıda

bulunmak için, 27'si (%37,0) okulda başarısız olduğum için, 5'i (%6,8) okuldan uzaklaştırıldığım için olarak gözlemlenmektedir.

Tablo 60.Okulu Bırakan Çocukların Tekrar Okula Dönmeyi İsteme Durumları

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Evet	48	65,8
Hayır	25	34,2
Toplam	73	100

Tabloda okulu terk eden çocukların tekrar okula dönmeyi isteme durumlarına ilişkin veriler 48'i (%65,8) evet, 25'i (%34,2) hayır olarak dağılmaktadır.

Tablo 61.Çocukların Okuma Şansı Olsaydı İsteyecekleri Meslekler İle İlgili Dağılım

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Öğretmen	6	6,0
Hakim/savcı	9	9,0
Asker/polis	33	33,0
Mühendis	22	22,0
Diğer	30	30,0
Toplam	100	100

Tabloda çocukların okula devam etmeleri durumunda olmak istedikleri mesleklere ilişkin dağılım 6'sı (%6,0) öğretmen, 9'u (%9,0) hakim/savcı, 33'ü (%33,0) asker/polis, 22'si (%22,0) mühendis, 30'u (%30,0) diğer olarak gözlemlenmektedir. Tablo incelendiğinde asker/polis mesleğinin çocukların olmak istediği mesleklerin başında geldiği görülmekle beraber “Diğer” seçeneğini işaretleyenler kategorisi içerisinde

özellikle; futbolcu, pilot, tasarım ve bilgisayar üzerine meslekleri tercih edenler bulunmaktadır.

4.3. Hipotezlerin Sınanması, Bulguların Çapraz Tablo Biçiminde Sunumu

Tablo 62.İşlenilen Suçun Türü ile Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumu Arasındaki İlişki

İşlenilen Suçun Türü	Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	n	%	N	%
Uyuşturucu Alım/Satımı	6	%28,6	0	%0,0	6	%6,0
Hırsızlık	5	%23,8	16	%20,3	21	%21,0
Kapkaç/Yankesicilik/Soygun	2	%9,5	7	%8,9	9	%9,0
Adam Yaralama	7	%33,3	22	%27,8	29	%29,0
Diğer	1	%4,8	34	%43,0	35	%35,0
Toplam	21	%100,0	79	%100,0	100	%100,0

$$X^2=29,796, p=0,000 \leq p=0,05$$

İşlenilen suçun türü ile bağımlılık yapan madde kullanma durumu (tablo 62) arasında ($X^2=29,796, p=0,000<0.05$) anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bağımlılık yapan madde kullananların 6'sının (%28,6) uyuşturucu alım/satımı, 5'i (%23,8) hırsızlık, 2'si (%9,5) kapkaç/yankesicilik/soygun, 7'si (%33,3) adam yaralama, 1'i (%4,8) diğer; bağımlılık yapan madde kullanmayanların 16'sının (%20,3) hırsızlık, 7'si (%8,9) kapkaç/yankesicilik/soygun, 22'si (%27,8) adam yaralama, 34'ünün (%43,0) diğer olduğu görülmektedir.

Tablo 62'deki verilerle H_1 hipotezi sınandığında $p=0,000<0.05$ bağıntısından özellikle H_1 hipotezi açısından ortaya anlamlı bir sonuç çıkmaktadır. Dolayısıyla,

“İşlenilen suçun türü ile bağımlılık yapan madde kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki Hipotez1 doğrulanmıştır. Yaptığımız çalışmada elde edilen veriler ile çocukların ait olduğu ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tablo 12’deki sonuçlar, ailelerin yüksek oranda asgari geçim standartları kapsamında yaşamlarını idame ettirmeye çalıştıklarını göstermektedir. Bu nedenle, madde bağımlısı olan çocukların maddeyi temin etme gücü maddi imkanlarla sınırlanmaktadır. Bu durumda çocukların özellikle uyuşturucu alım/satımı, hırsızlık ve kapkaç gibi suç eylemlerine daha çok yönelmesi ile bağımlılık yaratan maddelere erişimi kolaylaştırmak beklenen bir durumdur.

Tablo 63.İşlenilen Suçun Türü ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

İşlenilen Suçun Türü	Cinsiyet					
	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	n	%
Uyuşturucu Alım/Satımı	0	%0,0	6	%6,6	6	%6,0
Hırsızlık	2	%22,2	19	%20,9	21	%21,0
Kapkaç/Yankesicilik/Soygun	0	%0,0	9	%9,9	9	%9,0
Adam Yaralama	5	%55,6	24	%26,4	29	%29,0
Diğer	2	%22,2	33	%36,3	35	%35,0
Toplam	9	%100,0	91	%100,0	100	%100,0

$$X^2=4,357, p=0,360 \geq 0.05$$

İşlenilen suçun türü ile cinsiyet durumu (tablo 63) arasında ($X^2=4,357$, $p=0,360 > 0.05$) anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Kızların 2’si (%22,2) hırsızlık, 5’i (%55,6) adam yaralama, 2’si (%22,2) diğer; erkeklerin yanıtlarının 6’sının (%6,6) uyuşturucu alım/satımı, 19’unun (%20,9) hırsızlık, 9’unun (%9,9) kapkaç/yankesicilik/soygun, 24’ünün (%26,4) adam yaralama, 33’ünün (%36,3) diğer olduğu görülmektedir.

Tablo 63'deki verilerle H_2 hipotezi sırandığında $p=0,360>0.05$ bağıntısından özellikle H_2 hipotezi açısından ortaya anlamlı bir sonuç çıkmamaktadır. Dolayısıyla, “İşlenilen suçun türü ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki Hipotez 2 yanlışlanmıştır.

Tablo 64.Öğretmene Karşı Duyulan Sevgi ile Okuldan Kaçma Durumu Arasındaki İlişki

Öğretmene Karşı Duyulan Sevgi	Okuldan Kaçma Durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Öğretmenlerimi Hiç Sevmezdim	5	%7,0	1	%3,4	6	%6,0
Öğretmenlerimi Çok Az Severdim	20	%28,2	4	%13,8	24	%24,0
Öğretmenlerime Karşı Beslediğim Herhangi Bir Duygu Yok	17	%23,9	2	%6,9	19	%19,0
Öğretmenlerimi Severdim	28	%39,4	22	%75,9	50	%50,0
Diğer	1	%1,4	0	%0,0	1	%1,0
Toplam	71	%100,0	29	%100,0	100	%100,0

$$X^2=11,238, p=0,024\leq 0.05$$

Öğretmene karşı duyulan sevgi ile okuldan kaçma durumu (tablo 64) arasında ($X^2=11,238, p=0,024<0.05$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Okuldan kaçanların 5'i (%7,0) öğretmenlerimi hiç sevmezdim, 20'si (%28,2) öğretmenlerimi çok az severdim, 17'si (%23,9) öğretmenlerime karşı beslediğim herhangi bir duygu yok, 28'i (%39,4) öğretmenlerimi severdim, 1'i(%1,4) diğer; okuldan kaçmayanların 1'i (%3,4) öğretmenlerimi hiç sevmezdim, 4'ünün (%13,8) öğretmenlerimi çok az severdim, 2'si (%6,9) öğretmenlerime karşı beslediğim herhangi bir duygu yok, 22'si (%75,9) öğretmenlerimi severdim olduğu görülmektedir.

Tablo 64'deki verilerle H_3 hipotezi sınındığında $p=0,024<0.05$ bağıntısından özellikle H_3 hipotezi açısından ortaya anlamlı bir sonuç çıkmaktadır. Dolayısıyla, “Öğretmene karşı duyulan sevgi ile okuldan kaçma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki Hipotez 3 doğrulanmıştır. Çocuğun okula gitmek istememesi, derslerdeki başarısızlığı, arkadaşları ile anlaşamaması, öğretmenlerin tutumu gibi etmenler çocuğun okuldan kaçmasının nedenleri arasında yer almaktadır. Tablo 48'deki sonuçlara bakıldığında çocukların 28'inin (%39,4) okulu sıkıcı bulduğu için okuldan kaçma eyleminde bulunduğu görülmektedir. Yine Tablo 59'daki verilere bakıldığında, çocukların 28'i (%38,4) okulu sevmediği için okulu terk ettiği bilgisini vermiştir. Tüm bu veriler ışığında, okuldan kaçma durumu ile öğretmene karşı duyulan sevgi arasında anlamlı bir ilişkinin olması olası bir durumdur.

Tablo 65.İşlenilen Suçun Türü ile Okul Terk Etme Durumu Arasındaki İlişki

İşlenilen Suçun Türü	Okul Terk Etme Durumu					
	Terk		Devam Eden		Toplam	
	n	%	N	%	n	%
Uyuşturucu Alım/Satımı	6	%8,2	0	%0,0	6	%6,0
Hırsızlık	13	%17,8	8	%29,6	21	%21,0
Kapkaç/Yankesicilik/Soygun	7	%9,6	2	%7,4	9	%9,0
Adam Yaralama	21	%28,8	8	%29,6	29	%29,0
Diğer	26	%35,6	9	%33,3	35	%35,0
Toplam	73	%100,0	27	%100,0	100	%100,0

$$X^2=3,669, p=0,453\geq 0.05$$

İşlenilen suçun türü ile okul terk etme durumu (tablo 65) arasında ($X^2=3,669$, $p=0,453>0.05$) anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Okul terk edenlerin 6'sının (%8,2) uyuşturucu alım/satımı, 13'ünün (%17,8) hırsızlık, 7'si (%9,6) kapkaç/yankesicilik/soygun, 21'i (%28,8) adam yaralama, 26'sının (%35,6) diğer; okula devam edenlerin 8'i (%29,6) hırsızlık, 2'si (%7,4) kapkaç/yankesicilik/soygun, 8'i (%29,6) adam yaralama, 9'unun (%33,3) diğer olduğu görülmektedir.

Suç eylemlerinde bulunan bireylerin eğitim seviyelerinin düşük olduğu savunulmakla birlikte yapmış olduğumuz çalışmada da benzer sonuçlar alınmıştır. Tablo 3'deki veriler incelendiğinde çocukların büyük bir kısmının düşük eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir. Çocukları doğrudan ve dolaylı olarak denetleyen mekanizmalar arasında yer alan aile ve okul kurumlarının varlığı çocukların sapma eylemlerinde bulunmalarını engeller niteliktedir. Çocuğun hayatında aileden sonra gelen en önemli toplumsallaşma aracı olarak okul bu görevi üstlenmektedir. Dolayısıyla çocukların sokağa itilmesini hatta suça bulaşmasını engelleyen önemli bir set görevi görmektedir. Bu nedenle, işlenilen suçun türü ile okul terk etme durumu arasında bir ilişkinin olabileceği düşünülmüştür. Tablo 65'deki verilerle H_4 hipotezi sınandığında $p=0,453>0.05$ bağıntısından özellikle H_4 hipotezi açısından ortaya anlamlı bir sonuç çıkmamaktadır. Dolayısıyla, "İşlenilen suçun türü ile okul terk etme durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır" şeklindeki Hipotez 4 yanlışlanmıştır.

Tablo 66. Ailenin Aylık Gelir Düzeyi ile İşlenilen Suçun Türü Arasındaki İlişki

Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	İşlenilen Suçun Türü											
	Uyuşturucu		Hırsızlık		Kapkaç/ Yankesicilik/ soygun		Adam Yaralama		Diğer		Toplam	
	Alım/satımı											
	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	N	%
1000TL ve Altı	0	%0,0	3	%14,3	0	%0,0	4	%13,8	5	%14,3	12	%12,0
1001-1500 TL	3	%50,0	11	%52,4	2	%22,2	8	%27,6	10	%28,6	34	%34,0
1501-2000 TL	1	%16,7	4	%19,0	1	%11,1	4	%13,8	8	%22,9	18	%18,0
2001-2500 TL	0	%0,0	1	%4,8	3	%33,3	8	%27,6	3	%8,6	15	%15,0
2501-3000 TL	0	%0,0	1	%4,8	1	%11,1	1	%3,4	6	%17,1	9	%9,0
3001 +	2	%33,3	1	%4,8	2	%22,2	4	%13,8	3	%8,6	12	%12,0
Toplam	6	%100,0	21	%100,0	9	%100,0	29	%100,0	35	%100,0	100	%100,0

$$X^2=24,064, p=0,240\geq 0.05$$

Ailenin aylık gelir düzeyi ile işlenilen suçun türü (tablo 66) arasında ($X^2=24,064, p=0,240>0.05$) anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. İşlenilen suçun türü uyuşturucu alım/satımı olanların 3'ünün (%50,0) 1001-1500 TL, 1'i (%16,7) 1501-2000 TL, 2'si (%33,3) 3001 TL ve yukarısı; işlenilen suçun türü hırsızlık olanların 3'ünün (%14,3) 1000 TL ve altı, 11'i (%52,4) 1001-1500 TL, 4'ünün (%19,0) 1501-2000 TL, 1'i (%4,8) 2001-2500 TL, 1'i (%4,8) 2501-3000 TL, 1'i (%4,8) 3001 TL ve yukarısı; işlenilen suçun türü kapkaç/yankesicilik/soygun olanların 2'si (%22,2) 1001-1500 TL, 1'i (%11,1) 1501-2000 TL, 3'ünün (%33,3) 2001-2500 TL, 1'i (%11,1) 2501-3000 TL, 2'si (%22,2) 3001 TL ve yukarısı; işlenilen suçun türü adam yaralama olanların 4'ünün (%13,8) 1000 TL ve altı, 8'i (%27,6) 1001-1500 TL, 4'ünün (%13,8) 1501-2000 TL, 8'i (%27,6) 2001-2500 TL, 1'i (%3,4) 2501-3000 TL, 4'ünün (%13,8) 3001 TL ve yukarısı; işlenilen suçun türü diğer olanların 5'i (%14,3) 1000 TL ve altı, 10'unun (%28,6) 1001-1500 TL, 8'i (%22,9) 1501-2000 TL, 3'ünün (%8,6) 2001-2500 TL, 6'sının (%17,1) 2501-3000 TL, 3'ünün (%8,6) 3001 TL ve yukarısı olduğu görülmektedir.

Gelir seviyesi ile suça bulaşma arasında ilişki olduğu yapılmış pek çok araştırma sonucu ortaya konulmuştur. Örneklem grubumuzda yer alan ailelerin ekonomik durumlarının alt ve orta seviye aralığında yer aldığı Tablo 12'de görülmektedir. Buradan hareketle ailelerin aylık gelir düzeyi ile işlenilen suçun türü arasında bir ilişki olabileceği düşünülmüştür. Tablo 66'daki verilerle H_5 hipotezi sınandığında $p=0,240>0.05$ bağıntısından özellikle H_5 hipotezi açısından ortaya anlamlı bir sonuç çıkmamaktadır. Dolayısıyla, "Ailenin aylık gelir düzeyi ile işlenilen suçun türü arasında anlamlı bir ilişki vardır" şeklindeki Hipotez 5 yanlışlanmıştır.

Tablo 67.Anne İle Olan İletişim ile Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumu Arasındaki İlişki

Bağımlılık Yapan Madde Kullanma						
Anne İle Olan İletişim	Durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	n	%	n	%
Samimi	11	%55,0	73	%93,6	84	%85,7
Mesafeli	7	%35,0	4	%5,1	11	%11,2
Gergin	2	%10,0	1	%1,3	3	%3,1
Toplam	20	%100,0	78	%100,0	98	%100,0

$X^2=19,373$, $p=0,000 \leq 0.05$

Anne ile olan iletişim ile bağımlılık yapan madde kullanma durumu (tablo 67) arasında ($X^2=19,373$, $p=0,000 < 0.05$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bağımlılık yapan madde kullananların 11'i (%55,0) samimi, 7'si (%35,0) mesafeli, 2'si (%10,0) gergin; bağımlılık yapan madde kullanmayanların 73'ünün (%93,6) samimi, 4'ünün (%5,1) mesafeli, 1'i (%1,3) gergin olduğu görülmektedir.

Genel tanımıyla anne, baba ve evlenmemiş çocukların oluşturduğu çekirdek ailenin örneklem grubumuzda diğer aile yapılarından daha yüksek orana sahip olduğu Tablo 13'deki verilerden görülmektedir. Ebeveynler arasında çocuğun ilk etapta biyolojik daha sonra duygusal bağ kurduğu varlık annedir. Çocuğun anne karnına düşmesinden itibaren ilk oluşumlarını veren bu bağ, hayat boyu devam etmektedir. Birey fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra sosyal ve duygusal gelişimi için de aileye ihtiyaç duymaktadır. Aidiyet hissi doğumdan ölüme kadar olan süreçte devam eden doğal bir gereksinim olup bireye güvende olduğu duygusunu vermektedir. Bu nedenle çocukların ebeveynler arasında özellikle ilk bağ kurdukları anne ile olan ilişkileri ve iletişimleri farklılık gösterir. Tablo incelendiğinde, madde kullanmayan çocukların anneleri ile daha samimi olup, madde kullanan çocukların ise anneleri ile daha gergin ve mesafeli olduğu görülmektedir. Bu durum, madde kullanan çocukların sorunlu aile içi ilişkilere sahip olduğunu ve aile bağlarının zayıf olmasından dolayı kopuk ilişkilerin yaşandığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Tablo 67'deki verilerle H_0 hipotezi sınandığında $p=0,000 < 0.05$

bağıntısından özellikle H_6 hipotezi açısından ortaya anlamlı bir sonuç çıkmaktadır. Dolayısıyla, “Anne ile olan iletişim ile bağımlılık yapan madde kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki Hipotez 6 doğrulanmıştır.

Tablo 68.Baba İle Olan İletişim ile Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumu Arasındaki İlişki

Baba İle Olan İletişim	Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	n	%
Samimi	6	%28,6	29	%37,7	35	%35,7
Mesafeli	9	%42,9	36	%46,8	45	%45,9
Gergin	6	%28,6	12	%15,6	18	%18,4
Toplam	21	%100,0	77	%100,0	98	%100,0

$$X^2=1,952, p=0,377 \geq 0.05$$

Baba ile olan iletişim ile bağımlılık yapan madde kullanma durumu (tablo 68) arasında ($X^2=1,952, p=0,377 > 0.05$) anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bağımlılık yapan madde kullananların 6’sının (%28,6) samimi, 9’unun (%42,9) mesafeli, 6’sının (%28,6) gergin; bağımlılık yapan madde kullanmayanların 29’unun (%37,7) samimi, 36’sının (%46,8) mesafeli, 12’si (%15,6) gergin olduğu görülmektedir.

Türkiye’de geleneksel aile yapısının hala etkisini sürdürdüğünü cinsiyet rollerindeki belirgin ayırmadan ve toplumda kadına yüklenen rolden anlayabilmekteyiz. Ülkemizde, yaşanan sosyo-ekonomik değişimler aile yapısında da belli değişimlerin yolunu açmıştır. Ataerkil düzenin sarsılması, erkek-kadın rollerinin çalışma hayatı ile beraber esneklik kazanması, kadının eğitim seviyesinin yükselmesi ile söz sahibi konumda yer alması gibi gelişmelerin yanı sıra ailede otoritenin ve toplumsal değerlerin temsilcisi olarak varlığını koruyan baba günümüz aile yapısını yansıtmaktadır. Ebeveynler arasında sert görünüme ve kural koyucu özelliğe sahip olan babanın, çocuklar ile arasındaki ilişki

Tablo 16’da görüldüğü gibi çocukların madde kullanma veya kullanmama durumları fark etmeksizin %45,9 oranla mesafeli türden ilişkinin hakim olduğu gözlemlenmektedir. Tablo 68’deki verilerle H_7 hipotezi sınındığından $p=0,377>0.05$ bağıntısından özellikle H_7 hipotezi açısından ortaya anlamlı bir sonuç çıkmamaktadır. Dolayısıyla, “Baba ile olan iletişim ile bağımlılık yapan madde kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki Hipotez 7 yanlışlanmıştır.

Tablo 69. İşlenilen Suçun Türü ile Ailede Daha Önce Suç İşleyen Bireylerin Varlığı Arasındaki İlişki

İşlenilen Suçun Türü	Ailede Daha Önce Suç İşleyen Bireylerin Varlığı					
	Hayır		Evet		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Uyuşturucu Alım/Satımı	5	%6,3	1	%4,8	6	%6,0
Hırsızlık	17	%21,5	4	%19,0	21	%21,0
Kapkaç/Yankesicilik/Soygun	8	%10,1	1	%4,8	9	%9,0
Adam Yaralama	22	%27,8	7	%33,3	29	%29,0
Diğer	27	%34,2	8	%38,1	35	%35,0
Toplam	79	%100,0	21	%100,0	100	%100,0

$$X^2=0,892, p=0,926\geq 0.05$$

İşlenilen suçun türü ile ailede daha önce suç işleyen bireylerin varlığı (tablo 69) arasında ($X^2=0,892, p=0,926>0.05$) anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ailede daha önce suç işleyen birey olanların 5’i (%6,3) uyuşturucu alım/satımı, 17’si (%21,5) hırsızlık, 8’i (%10,1) kapkaç/yankesicilik/soygun, 22’si (%27,8) adam yaralama, 27’si (%34,2) diğer; ailede daha önce suç işleyen birey olmayanların 1’i (%4,8) uyuşturucu alım/satımı, 4’ünün (%19,0) hırsızlık, 1’i (%4,8) kapkaç/yankesicilik/soygun, 7’si (%33,3) adam yaralama, 8’i (%38,1) diğer olduğu görülmektedir.

Tablo 34'teki verilere bakıldığında, çocukların %21'inin ailesinde daha önce suç geçmişi bulunan bireylerin olduğu görülmektedir. Ailesinde suç geçmişi bulunan çocukların işlediği suçlar; adam yaralama, uyuşturucu alım/satımı, hırsızlık ve terör suçları olarak gözlemlenmiştir. Gaziosmanpaşa'nın özellikle roman vatandaşların ağırlıklı yaşadığı Sarıgöl ve Merkez mahalleri uyuşturucu ticareti ile ön plana çıkarken, yoğun olarak Doğu Anadolu Bölgesi'nden göçle gelen vatandaşların yaşadığı Karayolları mahallesinde ise terör ve muhalefet suçları ön plana çıkmaktadır. Aile bireyleri arasında suç işlemiş fertlere suçlu kimliğinin etiketlenmesi ile birlikte ailede yer alan diğer bireylerin suç eylemlerine kolaylıkla sürüklenmesi beklenen bir durumdur. Buradan hareketle, işlenilen suçun türü ile ailede daha önce suç işleyen bireylerin varlığı arasında bir ilişkinin olabileceği düşünülmüştür. Tablo 69'daki verilerle H_8 hipotezi sınandığında $p=0,926>0.05$ bağıntısından özellikle H_8 hipotezi açısından ortaya anlamlı bir sonuç çıkmamaktadır. Dolayısıyla, "İşlenilen suçun türü ile ailede daha önce suç işleyen bireylerin varlığı arasında anlamlı bir ilişki vardır" şeklindeki Hipotez 8 yanlışlanmıştır.

Tablo 70.Çocukların Neden Suç İşledikleri ile Okula Dönme İsteği Arasındaki İlişki

Çocukların Neden Suç İşledikleri	Okula Dönme İsteği					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Aileleri Sahip Çıkmadığı İçin	12	%25,0	11	%44,0	23	%31,5
Kötü Arkadaşların Teşvikiyle	22	%45,8	8	%32,0	30	%41,1
Devlet Sahip Çıkmadığı İçin	2	%4,2	3	%12,0	5	%6,8
Maddi İmkansızlıklar Nedeniyle	11	%22,9	1	%4,0	12	%16,4
Diğer	1	%2,1	2	%8,0	3	%4,1
Toplam	48	%100,0	25	%100,0	73	%100,0

$$X^2=9,100, p=0,059\geq 0.05$$

Çocukların neden suç işledikleri ile okula dönme isteği (tablo 70) arasında ($X^2=9,100$, $p=0,059>0.05$) anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Okula dönmek isteyenlerin 12'si (%25,0) aileleri sahip çıkmadığı için, 22'si (%45,8) kötü arkadaşların teşvikiyle, 2'si (%4,2) devlet sahip çıkmadığı için, 11'i (%22,9) maddi imkansızlıklar nedeniyle, 1'i (%2,1) diğer; okula dönmek istemeyenlerin 11'i (%44,0) aileleri sahip çıkmadığı için, 8'i (%32,0) kötü arkadaşların teşvikiyle, 3'ünün (%12,0) devlet sahip çıkmadığı için, 1'i (%4,0) maddi imkansızlıklar nedeniyle, 2'si (%8,0) diğer olduğu görülmektedir.

Çocukların %48'i tekrar okula dönmeyi isterken, %25'lik kısmının istememesi önemli bir sorunun sinyalini vermektedir. Çocukların okulla olan ilişkilerini düzeltecek yeni politikalar geliştirilmelidir. Gelecekte umutlu, hedef belirleyen ve belirlediği hedefte yürüyebilen, başarı odaklı, azimli ve potansiyelinin farkında olan gençler yetiştirmeyi amaçlayan yeni politikalara ihtiyacımız var. Okula devam etmenin suçluluğu önlemedeki önemi bilinmekle beraber öğrenciyle öğretmenin kuracağı diyalogun derecesi de bir o kadar önem teşkil etmektedir. Tablo 50'deki veriler incelendiğinde, çocukların %90'ının kendi okul başarılarını düşük düzeyde tanımladığı görülmektedir. Yine tablodaki verilere bakıldığında, çocuklara göre suç işleme nedenlerinin başında kötü arkadaş teşviki gelmekte olup aslında ailelerin sahip çıkamadığı çocuklara arkadaşların sahip çıktığı durumunu da yansıtmaktadır. Bu sonuçtan hareketle, çocukların neden suç işledikleri ile okula dönme isteği arasında bir ilişkinin olabileceği düşünülmüştür. Tablo 70'deki verilerle H_9 hipotezi sınandığında $p=0,059>0.05$ bağıntısından özellikle H_9 hipotezi açısından ortaya anlamlı bir sonuç çıkmamaktadır. Dolayısıyla, “Çocukların neden suç işledikleri ile okula dönme isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki Hipotez 9 yanlışlanmıştır.

V. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu alan araştırmasında İstanbul İli Gaziosmanpaşa İlçesinde suça sürüklenmiş 100 adet çocuğun işlemiş olduğu suç türlerinde rol oynayan sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler incelenmeye çalışılmıştır. Gaziosmanpaşa İlçesi, İstanbul'un diğer ilçelerine oranla yaşam standartlarının daha düşük ve sosyal ihtiyaçların daha uygun karşılandığı bir semt olmasının yanı sıra ulaşım noktasında da İstanbul'un merkezinde yer alan semtlerdendir. Bu nedenle dış göç alma ve yerleşim yeri olarak tercih edilmesi, farklı kültürlerin bir arada yaşamasına kaynaklık etmiştir. Daha çok kırsal kesimlerden göçle gelen insanların ve Roman vatandaşların yaşadığı Gaziosmanpaşa İlçesi, kendi başına kozmopolit bir görünüm sergilemektedir.

Araştırma verilerine göre, erkek çocukların kız çocuklarına oranla daha çok suç işleme eğiliminde olduğunu görmekteyiz. En çok suç işlenen 16-17 yaş aralığı olarak gözlemlenmekte olup bu sonuç ergenlik döneminin çocukların gelişimindeki önemini bir kez daha göstermektedir. İçli (2009), Ankara ve İstanbul illerinden toplam 1526 çocukla yapmış olduğu çalışmada çocukların %66,3'ünün 16-19 yaş grupları arasında yer aldığını saptamıştır. Diğer bir çalışmada da Ayan (2011) İzmir, Ankara ve Elazığ Eğitim Evleri'nde hükümlü olarak bulunan çocukların %97,7'sinin erkek olduğunu tespit etmiştir. Kişiliğin oturmaya başlandığı bu dönemde, çocukların kendini ispat etmeye çalışması, asi tavırlar sergilemesi, rol model alınan kişilerin tavır ve davranışlarının taklit edilmesi, kendine uygun rolleri üstlenip değer ve normları içselleştirilmesi görülmektedir. Çocukların bu özel dönemde sağlıklı bir şekilde gelişim sağlayabilmeleri için ebeveynlere büyük görevler düşmektedir. Çocuklara karşı aşırı tavır ve tutumlardan kaçınarak hoşgörü ve anlayışlı ilişkilerin hakim olduğu aile ortamı, çocukların aile içinde kendini güvende hissetmesini sağlayacaktır.

Çocukların eğitim düzeylerine bakıldığında; büyük çoğunluğunun okul terk durumda olduğu gözlemlenmektedir. Çocukların okulu bırakma nedenleri, okuldan kaçma nedenleri ile benzerlik gösterip; çocukların büyük çoğunluğu okulu sevmeme ve okulda başarısız olma nedeniyle okulla ilişkisini kesip çalışma hayatına atılmıştır. Çocuklar, okul başarısında kendilerini ortalama/normal seviyede görmekte, akademik başarısızlıklarındaki nedenleri

de arkadaş çevresi ve başarılı olacağına inanmama temellerine bağlamaktadırlar. Okulu terk eden çocukların %65,8 'i tekrar okula dönmeyi istemektedir. Fakat örgün eğitim şartlarını taşımamakta olup açık öğretim ile eğitime devam etmektedirler. Çocukların %71'i okuldan kaçma eğiliminde bulunmuştur. Okul tarafından verilen disiplin cezalarının başında “uyarı” olmakla birlikte çocukların almış oldukları cezaya neden olan davranışların büyük kısmını devamsızlık ve derslere vaktinde gelmeme oluşturmaktadır.

Okulu terk eden çocuklar, eğitim süresince okuldan kaçma eylemlerinde bulunmuşlardır. Okuldan kaçan çocukların büyük çoğunluğu, okulu sıkıcı bulduğunu, derslerinde başarısız olduğunu ve okul dışında arkadaşlara sahip olduğunu belirterek; okuldan kaçtıkları zaman içinde oyun mekanlarında vakit geçirdiklerini ve arkadaşlarıyla gezdiklerini belirtmişlerdir. Okuldan kaçma eğilimi gösteren çocukların okul rehberlik servisine yönlendirilerek sorunların çözümüne ilişkin çalışmalar yapılmalıdır. Okul-aile ilişkilerinin sağlıklı olması çocuğun tavır ve davranışlarının belirlenmesinde önemli yere sahiptir. Türkiye’de eğitim sisteminin tam anlamıyla oturmamış olması pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Ebeveynlerin sadece veli toplantısı gereği okula uğramaları sağlam olmayan okul-aile ilişkisinin bir sonucu olup, öğrencinin okul başarısını olumsuz yönde etkileyen etkenlerden de biridir. Çocukların eğitim seviyeleri ve okul ile ilişkisi suçla sürüklenme noktasında risk faktörü oluşturmaktadır. Bu noktada yine ailelerin bilinçli hareket ederek çocukların okul sürecini tamamlamalarında destek olmaları, çocukların sokağa itilip suçla temas etmelerini engeller niteliktedir.

Çocukların eğitim seviyelerinin oldukça düşük olmasının yanında ebeveynlerine eğitim seviyelerinin de aynı oranda düşük olmasının tesadüf olmadığı aşıkardır. Yavuzer (2015), suçlu çocukların annelerinin %76,6’sının, babalarının ise %40.7 oranında okuma yazma bilmediğini saptamıştır. Bir diğer çalışmada Ayan (2011), annelerin %53,8’inin okur-yazar olmama ve babaların %27,3’ünün sadece okur-yazar olma durumlarını tespit etmiştir. Yaptığımız çalışmada, annelerin eğitim seviyeleri çoğunlukla okur-yazar olmama ve ilkokul mezunu; babaların eğitim seviyeleri annelere oranla daha yüksek fakat genel olarak yüksek düzeyde olmayıp büyük çoğunluğu ortaokul ve ilkokul mezunu olduğu gözlemlenmektedir. Çalışmamızı destekler nitelikte olan Göcek’in (2009) araştırmasında da, sanık çocukların annelerinin % 46’sının okuma yazmasının olmadığı ve

babaların % 54'ünün ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Çocukların suça sürüklenmelerinde aile yapıları temel faktör teşkil etmektedir. Düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklara olumlu aktarımlarda bulunması ve karşılaşılan sorunlara uygun çözüm yollarının aranmasında zorluk yaşaması beklenen bir durum olmakla beraber eğitim seviyesi arttıkça rasyonel değerler öne çıkmaktadır.

Çocukların sahip olduğu aile yapıları genellikle kardeş sayılarının fazla olduğu kalabalık aile şeklindedir. Kalabalık aile içinde yer alan çocukların büyük çoğunluğu ortanca çocuk grubu arasında yer almaktadır. Suça sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan çalışmalar, çocuk sayısının fazla olduğu ailelere işaret etmektedir. Bu sonuç, çocuk sayısının fazla olduğu ailelerde çocuklara eşit ilgi ve sevginin dağılmasında sorun yaşandığını göstermektedir. Aile ortamlarını anlayışlı ve huzurlu olarak tanımlayan çocukların çoğunluğu; anneleri ile samimi, babaları ile mesafeli olduklarını belirtirler. Aileden yeterli ilgi, sevgi ve saygıyı alamayan çocuğun bu ihtiyacını arkadaş ortamında karşılaması, çocuğun aileden uzaklaşıp arkadaş grubuna yönelmesine zemin hazırlamaktadır. Çocukların büyük çoğunluğu boş zamanlarını arkadaşlarıyla geçirdiğini, arkadaşlarıyla kendini rahat ve güvende hissettiğini belirterek bu savı kanıtlar durum oluşturmuştur.

Çalışmamızda ebeveynlerin mesleklerine bakıldığında, annelerin çoğunlukla ev hanımı, babaların ise serbest meslekle uğraştıkları gözlemlenmektedir. Ayan'ın (2011) yapmış olduğu çalışmada, çocukların annelerinin %78'i ev hanımı olup babaların %44,7'sinin niteliksiz işlerde çalıştığı saptanmıştır. Ailelerin çoğunluğunun aylık geliri asgari geçim düzeyinde olup kirada oturan kesimin oranı daha yüksektir. Düşük ekonomik duruma sahip ailelerde çocukların okulu bırakarak aile gelirine katkı sağladıkları ve çocukların çoğunluğunun vasıfsız işlerde deneyim yaşamış olup kazandığı parayı ebeveynlerine verme veya kendi ihtiyaçlarını karşılama eğiliminde bulundukları gözlemlenmiştir.

Çocukların madde kullanma alışkanlıklarına bakıldığında, %21'inin bağımlılık yapan madde kullandığını görmekteyiz. En çok kullanılan maddeler arasında yer alan esrar ve bonzai, bulunması kolay sentetik kannabinoidler arasındadır. Yine bu konuda da Yavuzer (2015) çalışmasında, suçlu deneklerin %37,3'ünün alkol ve uyuşturucu madde alışkanlığının olduğunu tespit etmiştir. Diğer bir araştırmada da İpek (2010), çocukların

%35,2'sinin okulhayatlarında bağımlılık yapan madde kullandığını saptamıştır. Tüm dünya ülkeleri başta olmak üzere ülkemizde de bu konudaki çalışmalara ağırlık verilmektedir. Eş zamanlı operasyonlar düzenlenerek Gaziosmanpaşa'da madde ticaretinin önlenmesi konusunda önlemler alınmaktadır. İstanbul'un belli semtlerinde madde ticaretinin yaygın olarak yapıldığı bilinmekle beraber bu semtler arasında Gaziosmanpaşa da yer almaktadır. Gaziosmanpaşa'nın özellikle Bursa ve Sarıgöl mahalleleri bu konuda etiketlenmiş durumda ve emniyet tarafından denetim altındadır. Çoğunlukla maddeyi sokaklarda satın alarak veya arkadaşları aracılığıyla temin ettiklerini belirten çocuklar ile yapılan görüşmede, madde deneyimini ilk arkadaş grubu ortamında ve merak etmeleri üzerine kullandıkları gözlemlenmiştir.

Çocuklar tarafından işlenen suçlara bakıldığında, en çok hırsızlık ve adam yaralama olmakla birlikte, uyuşturucu, çocuğun cinsel istismarı, gasp-yağma, terör, kamu malına zarar verme, kesici alet-ateşli silah taşıma ve kavgaya karışma suçlarının yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu konuda yapmış olduğu çalışmayla Öter (2005), çocuklar tarafından işlenen suçların başında mala karşı suçların %67 oranında yer aldığını tespit etmiştir. Göcek'in (2009) çalışmasında işlenen suçların niteliğine bakıldığında, çocukların %28'inin yağma, %17'sinin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaret %12'sinin kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarının ilk sıralarda yer aldığı saptanmakla beraber çalışmamızı destekler niteliktedir.

Yaptığımız çalışmada, çocuklar suç esnasında yalnız olmayıp, büyük çoğunluğu arkadaşları ile birlikte hatta arkadaş teşvikiyle suça bulaşmıştır. İşlenen suçun ardından pişmanlık duyduklarını; bir anlık öfke ile ve istemeden suça yöneldiklerini, bağımlılık nedeniyle bilinçli olmadan suç işledikleri tespit edilmiştir. Çocuklara göre suç işlenmesinin nedeni olarak zararlı arkadaş çevresinin olumsuz etkisi, ailelerin sorumsuz tavrı ve çocuğa sahip çıkamaması gibi etkenler karşımıza çıkmaktadır. Mevcut çocuklar içinde %21'inin ailelerinde daha önce suç geçmişi bulunan aile bireyleri yer almakta ve işlemiş oldukları suçlar adam öldürme, adam yaralama, uyuşturucu, terör suçları şeklindedir.

Çocuk suçluluğunun ortaya çıkmasında belirli etkenler yer almaktadır. Bu konuda özellikle risk grupları için özel politika ve düzenlemelerin ele alınması gerekmektedir. Bu düzenlemelerde çocuk suçluluğunu engelleyecek çalışmaların içinde aynı zamanda suça

bulaşmış çocukların yeniden topluma kazandırılması için de uygulamaların yer alması gerekmektedir. Kurumların iş birliği ile ortak bir strateji izlenmeli ve özellikle okul çağını kapsayan risk altındaki çocuklara yönelik aile destekli, denetimin ön planda olduğu çözüm odaklı yöntemler uygulanmalıdır.

Çocuk suçluluğunun değerlendirilmesinde kişilerin sadece bireysel davranışlarından değil grup davranışlarının da etkisi düşünülmelidir. Dünyada ve ülkemizde gittikçe artan çocuk suçluluğu olgularında bireysel işlenen suçların yanında profesyonel çetelerin varlığı da görülmektedir. Yapmış olduğumuz çalışmada çocukların büyük çoğunluğunun suç işlenirken arkadaşları ile birlikte olması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Suç çetelerinin çocuklardan oluşmaya başlanması tehlikenin de büyüklüğünü göstermektedir. Yetişkin suçları gibi çocuk suçlarının yoğun olarak kentlerde ortaya çıkmaktadır. Kentleşmenin bir ürünü olarak karşımıza çıkan suç, sosyal kontrol mekanizmalarının da işlevindeki aksaklıkların habercisidir.

Çocuğun suça sürüklenmesinde büyük paya sahip olan ailesel etkenlere bakıldığında; ailelerin çocukları üzerinde yeterli kontrol ve denetimi kuramaması, çocuklarının eğitimleri konusunda ilgisiz veya yetersiz kalması ve ailenin ekonomik bakımdan düşük gelire sahip olmasından kaynaklı iş gücü ihtiyacını çocuğunu okuldan alarak telafi etmeye çalışması, ailelerin kalabalık nüfusa sahip olması, çocuk sayısının fazla olduğu ailelerde çocuklara gösterilen ilginin yetersiz olması gibi faktörler karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda yapmış olduğumuz çalışmada, ebeveynlerin eğitim durumunun düşük seviyede olduğu tespit edilmiş olup görüşme yaptığımız çocukların büyük çoğunluğu da eğitim düzeyi düşük ailelerden geldiklerini kanıtlamaktadır. İlk sosyalleşmenin öğrenildiği aile kurumunun sosyo-kültürel yapısı, o ailede yetişecek çocukların kişilik oluşumlarında ne derece etkili olduğunu da görmüş bulunmaktayız. Bu nedenle, çocuğun okulla olan ilişkisi ele alınırken ailelerin sahip olduğu eğitim düzeylerinin de göz önüne alınması gerekmektedir.

Çocuğun yetişmesinde önemli görev sahibi olan annenin, kişilik gelişimindeki katkısının olumlu olması çocuğun sapma davranışı sergilemesini alıkoyan nitelik taşımaktadır. Aynı şekilde çocuğun gelişiminde özellikle erkek çocuklara rol model olması yönünden babanın sosyo-kültürel düzeyi de çocukların davranışlarını etkiler niteliktedir.

Suçun kompleks bir olgu olması nedenleri konusunda da çeşitliliği beraberinde getirmektedir. Özellikle çocuk suçluluğunun nedenleri araştırılırken çocuğun yaşantısı içinde saklı kalanın bulunması önem arz etmektedir. Çocuğun yaşadığı haneye giren aylık gelir, ailede şiddete tanık olması, çocuğun sokakta çalışıyor olması, arkadaşlarından sözel, fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet görmesi, bağımlılık yapan madde kullanması, okulu terk etme sonucu eğitimini yarıda bırakmış olması, okul-aile işbirliğinin etkin olarak kurulamaması, çocukların yaşadığı sorunlara okul içinde yer alan rehberlik hizmetinin çözüm noktası olamadığı ve psikolojik sorunlara sahip olması çocuğun suça itilmesindeki etkenler olarak bu nedenlerin çözümü için politikaların geliştirilmesi yönünde çalışmaların hızlanması sorunun büyümesini engelleyecektir.

Çocukları eğitime çekmenin bir diğer yolu da okulların fiziksel açıdan yeterli donanımına sahip olmasıdır. Kütüphane, laboratuvar, sanat atölyeleri, müzik odası ve spor salonu gibi çocukların gelişimine yardımcı temel gereksinimler sağlanmalıdır. Rol model alınan öğretmenlerin çocuklarla ilişkilerinde sorun çözme odaklı ve anlayışlı duruş sergilemesi çocuklara güven duygusunu aşılır. Ders işleniş kuralına uyarak çocuklarla sosyal etkinliklerde bulunan öğretmenlerin varlığı, çocukların okula olan bağlılığını da etkileyecektir. Okulun suç önleyici etkisi göz önüne alınarak bu noktada çocukların eğitimlerine devamının sağlanması için siyasal ve sosyal anlamda çalışmalara öncelik verilmesi gerekmektedir. Özellikle örgün eğitim kapsamına dahil olamayan çocuklar için yaygın eğitime yönlendirme faaliyetleri devreye girmelidir. Belediye gibi yerel yönetimler ve ilgili kamu kurumları işbirliği ile koordineli çalışarak, çocukların ve gençlerin boş zamanlarını değerlendirmeye yönelik alanların oluşturulması ve olumlu yönde sosyalleşmelerin sağlanması çocukların sokağa itilerek sokak kültürünü öğrenmelerini engelleyecektir. Dolayısıyla, çocukların enerjilerini atabilecekleri, yetenek ve ilgileri doğrultusunda kendilerini geliştirebilecekleri sağlıklı ve güvenli olarak tasarlanan spor komplekslerinin yapılması önem teşkil etmektedir.

Ülkemizde yeteneklere göre ve eşit imkanlarda eğitim verilmesinin yaygınlaştırılması, çocukların farklı alanlara yönelmesi açısından son derece önemlidir. Bu noktada Millî Eğitim Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın işbirliği içinde örgün-yaygın eğitimi kapsayacak şekilde çocuklara yönelik farklı alternatifleri sunan eğitim programları geliştirilmelidir. Sosyal aktiviteleri de barındıran bu programlar, çocuklar ve gençlerin

olumlu sosyalleşmelerine katkıda bulunarak topluma yararlı bireyler olarak yetişmelerini sağlayacaktır.

Ailelerin ve çocukların eğitim düzeyleri kadar ailelerin ekonomik yapısı da suç olgusunun çözümlenmesinde belirleyici etken olarak karşımıza çıkmakta. Yaptığımız araştırmada çocukların ailelerine ait gelirler incelendiğinde çoğunun asgari geçim aralığında yer aldıkları görülmektedir. Yoksulluğun suç üzerindeki etkisi bilinmekle beraber çocuk işçiliğinin de temelinde yer almaktadır. Yoksulluğun damgalanması da ailelerin yalnızlaşmasına ve bu durumdan en çok çocukların etkilenmesinde neden olmaktadır. Yoksullukla beraber ailelerin en temel ihtiyaçlarını karşılamada zorlanması çocukların suça itilmelerine zemin hazırlayan koşulları barındırmaktadır. İlk etapta aile ekonomisine katkı sağlama amacıyla çalışan çocukların sokağa ve alt kültüre ait normları öğrenmesi, akranları gibi oyun çağını yaşayamaması, eğitimlerini yarıda bırakması gibi süreçlerin ardından potansiyel suçlu konumuna gelmesi gibi sorunlar aynı zamanda çocuk işçiliğine de dikkati çekmektedir.

Çocuk suçluluğunun yaşanılan sosyal çevre ile ilişkisi temelinde ele alınırsa, bazı çöküntü bölgelerinde suç oranlarının yüksek olması suçun belirli bölgelerde bulaşıcı olduğunu göstermektedir. Yaygın olarak suç işlenen bölgelerde çocukların suça sürüklenme eğilimleri daha yüksek olup; çocuğun suça tanık olma ve teması daha kolaydır. Bu durumu Burgess'in çemberler teorisi kapsamında değerlendirecek olursak, Gaziosmanpaşa'nın merkeze yakın hatta merkezi oluşturan semtler içinde yer aldığı belirtilebilir. Buradan hareketle, konum itibarıyla suça uygun ortamın varlığı, suça bulaşmayı kolaylaştırmaktadır. Çevresel tasarım yolu ile suçun önlenmesi özellikle kentlerde önem taşımakta ve suçun oluşumuna zemin hazırlayan etmenler ortadan kaldırılmaktadır. Bu noktada Gaziosmanpaşa, kentsel dönüşüm projesi ile gecekondu ve çöküntü bölgelerin düzenlenmesi ve temiz, sağlıklı yaşam alanlarının sağlanması yönünde çalışmaları devam ettirmektedir.

Önceden sadece gelişmiş ülkelerin sorunu iken şuan tüm dünyayı tehdit eden madde bağımlılığı ile mücadele kapsamında önemli çalışmalar yapılmaktadır. Her geçen gün bağımlılık oranı yükselmekte ve suça doğrudan ya da dolaylı olarak etkisi bulunmakla beraber madde kullanımının suç işleme eğilimini arttırdığı görülmektedir. Madde kullanma yaşının ilköğretim seviyesine indiği göz önüne alınarak bu konuda önlemlerin alınması ve

kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı ortak politika ve stratejilerin uygulanması gerekmektedir. Okul önlerine kadar inen uyuşturucu ticaretinin alanının genişlemesi, her kurumdan kişilerin iş birliğine ihtiyacı arttırmaktadır. Ailelere ve çocuklara gerek okullarda gerekse yerel yönetimler bünyesinde eğitim seminerleri verilmelidir. Özellikle medyada ünlülerin madde alışkanlığı noktasında haberlerinin yapılması medyanın kötüye kullanılmasının yanı sıra çocuklar ve gençlerin rol model aldığı kişilerin davranışlarına özendirilmesi zeminini hazırlamaktadır. Ülkemizde yayın programlarında seçicilik ilkesi göz ardı edilerek, toplumun ahlak yozlaşmasına neden olan figürler sergilenmektedir. Kitle iletişim araçları, çocuklar ve gençlerin gelişiminde ayrı öneme sahip olup toplumu olumsuz etkileyecek öğelerin yer almasına karşı tutum izlemeli ve toplumsal sapmaya engel olacak yönde duyarlılık göstermelidir.

KAYNAKÇA

- AKARSLAN, M. (1998), **Ana Hatlarıyla Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Mevzuatı**, Alfa/Aktüel Kitabevi, İstanbul.
- ALTUNBAŞ, U. (2014), “*İstanbul’da Suça Sürüklenen Çocukların Yaşadığı Mahallelerde Arazi Değerleri*”, Planlama, 24(3), s:182-188.
- ALTUNTOP, S. (Ed.), (2015), **Suçla Mücadele ve Güvenlik (Klasik ve Çağdaş Metinler)**, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- ASLANOĞLU, A.R. (1998), **Kent, Kimlik ve Küreselleşme**, ErkamMatbaacılık, Bursa.
- AVCI, M. (2008), “*Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler Ve Çözüm Önerileri*”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:11, Sayı:1.
- AYAN, S. (2010), **Aile ve Şiddet (Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet)**, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- AYAN, S. (2011), **Suçlu Kim (Türkiye’de Çocuk Suçluluğu)**, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- AYAN, S., KOCACIK, F. (2009), **Çocuk İstismarı: Sivas (Türkiye) Örneği**, Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:6, S:1.
- AYTAÇ, Ö. (2013), “Yoksulluk, Kentsel Sınıfaltı ve Sosyal Dışlanma: Modern Kentlerde Sınıfsal/Mekansal Yarılma ve Suçlaştırılma Mekanizmaları”, Ö.AYTAÇ ve S.İLHAN (Eds.), **Kentsel Yoksulluğu Yeniden Düşünmek**, Tarcan Matbaacılık, Ankara, s.65-125.
- BAL, H. (2013), **Suç Sosyolojisi**, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta.
- BİLGİÇ, Ş. (2013), “Yeniden Suç İşleme”, G. ÖNKAL ve Ö. SARI (Eds.), **Suçun Sosyolojisi, Cezanın Felsefesi (Temel Kavramları ve Tartışmaları)**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- ÇOBAN, S. (2012), **Sosyal Çevrenin Etkilerinin Çocukların Suç Ve Problemleri Davranışları İle İlişkileri**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DEMİRBAŞ, T. (2001), **Kriminoloji**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- DOLU, O. (2015), **Suç Teorileri (Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji)**, Global Politika ve Strateji Yayınları, Ankara.
- DÖNMEZER, S. (1994), **Kriminoloji**, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- DURGUN, Ö. (2011), *“Türkiye’de Yoksulluk Ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme”*, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, Cilt:VI, S:I.
- DURKHEIM, E. (1994), **Sosyolojik Metodun Kuralları**, Çev. Enver Aytekin, Sosyal Yayınlar, İstanbul.
- EKİCİ, S. (2015), **Evden Kaçan Çocuklar, Aile Dinamikleri ve Suç (Araştırma ve Çözüm Önerileri)**, Sentez Yayıncılık, İstanbul.
- GİDDENS, A. (2000), **Sosyoloji**, Hız. H Özel – C. Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- GÖCEK, G. (2009), **Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu Ve Çocuklara Uygulanan Ceza Ve Güvenlik Tedbirleri**, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- GÖLBAŞI, S. (2008), **Kentleşme ve Suç (İstanbul’un Kentleşme İle Suçluluk Arasındaki İlişkinin Kuramsal Değerlendirilmesi)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- GÖVEBAKAN, R., DUYAN, V. (2015), **Madde Bağımlılığı ve Aile**, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.
- GÜL, S. K., GÜNEŞ, İ. D., (2009), *“Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet”*, Sosyal Bilimleri Dergisi, Cilt:XI, S:1.
- HARDAL, S. (2014), **Kentsel Dönüşüm alanlarına Bir Örnek; Sarıgöl Mahallesi (Gaziosmanpaşa)**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.
- IŞIK, E. (2007), **Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- İÇLİ, T.G. (1993), **Türkiye’de Suçlular (Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri)**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı:71, Ankara.

- İÇLİ, T.G. (2009), **Çocuk Suç ve Sokak (Sokakta Yaşayan, Suç İşleyen ve Suça Maruz Kalan Çocuklar: Ankara ve İstanbul Örneği, Çözümler ve Öneriler**, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- İNAL, K. (2014), **Çocuk ve Demokrasi**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- İPEK, A. (2010), **Suç Sürüklenen Çocukların Okul Dönemlerinin İncelenmesi Ve Bu Dönemde Barındırdıkları Risk Faktörlerinin Belirlenmesi: Ankara, İstanbul Ve İzmir Jandarma Çocuk Merkezleri Örneği**, Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- KAMER, V. K. (2013), “*Çocukların Suça Sürüklenmesine Neden Olan Faktörler ile İlgili Sosyolojik Teoriler*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı:12.
- KIZMAZ, Z. (2004), “*Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç- Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:14, Sayı:2.
- KUNT, V. (2003), **Suç ve Çocuk**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Antropoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.
- MAZLUM, A. (2010), **Kentleşme Sürecinde Toplumsal Farklılaşma Ve Bütünleşme: Mersin İli Örneği**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- MINGIONE, E. (2013), “İleri Endüstriyel Dünyada Kentsel Yoksulluk: Kavramlar, Analizler ve Tartışmalar”, Ö. AYTAÇ ve S. İLHAN (Edt.), **Kentsel Yoksulluğu Yeniden Düşünmek**, Tarcan Matbaacılık, Ankara, s.1-63.
- ÖNKAL, G., SARI, Ö. (2013), **Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- ÖTER, A. (2005), **Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği)**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- ÖZPOLAT, V., SOLAK, A. (2011), **Türkiye’nin Çocuk Mağduriyeti Haritası**, Hegem Yayınları, Ankara.
- POLAT, O. (2001), **Çocuk ve Şiddet**, Derya Yayınları, İstanbul.

- SEZER, F. (2010), **Suç Önleme Stratejileri Boyutuyla İç Güvenlik Hizmetleri Yönetimi; Edirne İl Emniyet Müdürlüğü Örneği**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- SİPAHİ, E.B. (2016), **Suç Korkusu (Türkiye Kentlerinde Bir Alan Araştırması)**, Çizgi Kitabevi, Konya.
- ŞEKER, M. (2011), “*İstanbul’da Yaşam Kalitesi Araştırması*”, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, No:2010-103.
- ULUSOY, M. D., ÖZCAN DEMİR, N., GÖRGÜN BARAN, A.(2005), "*Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Biçimleri ve Ergen Problemleri: Ankara İli Örneği*",TürkEğitim BilimleriDergisi, 3(3): 367-389.
- YAVUZER, H. (2015), **Çocuk ve Suç**, Remzi Kitabevi, Onaltıncı Basım, İstanbul.
- YÖRÜKAN, T. (2006),**Gecekondular ve Gecekondulu Bölgelerinin Sosyo-Kültürel Özellikleri**, Nobel Basımevi,3.Basım, Ankara.
- YÖRÜKOĞLU, A. (2007), **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, Özgür Yayınları, Yedinci Basım, İstanbul.
- YÜCEL, T.M. (2003), **Kriminoloji**, Ankara.
- ZULLIGER, H. (2014), **Suçlu Çocuklar ve Çocuk Mahkemeleri**, Çev. Kamuran Şipal, Cem Yayınevi, İstanbul.
- www.gaziosmanpaşa.bel.tr(E.T. 26.12.2016)
- www.taa.gov.tr (E.T. 02.17.2017)
- www.ito.org.tr (E.T. 04.15.2017)
- <http://www.tuik.gov.tr> (E.T.10.09.2017)

EK 1: ANKET FORMU

GENEL BİLGİ FORMU

SORU 1: Cinsiyetiniz:

a() Kız b() Erkek

SORU 2:Kaç yaşındasınız :

a() 12 b() 13 c() 14 d() 15 e() 16 f() 17 g() 18

SORU 3: Eğitim durumunuz nedir ?

a() ilkokul terk b() ilkokul mezunu c() ortaokul terk d() ortaokul mezunu

e() lise terk f() lise mezunu g() diğer (belirtin).....

SORU 4: Siz dahil kaç kardeşiniz?

a() Tek çocuğum

b() 1 kardeşim var

c() 2 kardeşim var

d() 3 kardeşim var

e() 4 ve daha fazla kardeşim var

SORU 5: Siz kaçınıcı çocuksunuz?

a() İlk çocuğum

b() Ortanca veya ortancalardan biriyim

c() Son çocuğum

SORU 6: Kardeşlerinizden okuyan var mı?

a() Hayır,okuyan yok b() Evet,bir okuyan var

c() Evet,iki okuyan var d() Evet, üç ve daha fazla okuyan var

SORU 7: Annenizin eğitim durumu nedir?

a() Okur-yazar değil b() Okur-yazar - ilkokul mezunu

c() Ortaokul mezunu d() Lise mezunu e() Üniversite mezunu

SORU 8: Babanızın eğitim durumu nedir?

a() Okur-yazar değil b() Okur-yazar - ilkokul mezunu

c() Ortaokul mezunu d() Lise mezunu e() Üniversite mezunu

SORU 9: Babanızın mesleği nedir ?

a() emekli b() kamu çalışanı c() özel sektör çalışanı d() serbest meslek

SORU 10: Annenizin mesleği nedir?

a() emekli b() kamu çalışanı c() özel sektör çalışanı d() ev hanımı

SORU 11:Ailenizde kaç kişi çalışıyor?

a() 1 kişi çalışıyor sadece babam b() 2 kişi çalışıyor
c() 3 ve fazla kişi çalışıyor d() Diğer (belirtin).....

SORU 12: Ailenin bir aylık geliri ne kadardır?

a() 1000 TL ve altı b() 1001-1500 TL c() 1501-2000 TL
d() 2001-2500 TL e() 2501-3000 TL f() 3001 TL ve yukarısı

SORU 13: Aile türünüzü nasıl tanımlarsınız?

a() Çekirdek aile b() Geniş aile
c() Parçalanmış aile d() Diğer (belirtin).....

SORU 14: Aile ortamınızı nasıl tanımlarsınız ?a ()Huzurlu b ()Gergin c()Güvensiz
d ()Anlayışlı

SORU 15: Annenizle olan iletişiminizi nasıl tanımlarsınız? a ()

Samimi b()Mesafeli c() Gergin d() Diğer (belirtin).....**SORU 16: Babanızla olan iletişiminizi nasıl tanımlarsınız ?**a () Samimi b()Mesafeli c() Gergin d() Diğer (belirtin).....

SORU 17: Kardeşlerinle olan iletişiminizi nasıl tanımlarsınız ?a () Samimi b()Mesafeli c() Gergin d() Diğer (belirtin).....

SORU 18: Aileniz aşağıdakilerden hangisine uyuyor?

a() Annem-babam sağ- birlikte b() Anne ölü-baba sağ
c() Baba ölü-anne sağ d() Anne baba ayrı yaşıyor/boşanmış
e() Diğer (belirtin).....

SORU 19: Oturduğunuz konut nasıl?

a() Apartman
b() Gecekondu
c() Diğer.....

SORU 20: Oturduğunuz konutun durumu?

a() Kendi evimiz
b() Kira
c() Akrabalarımıza ait
d() Diğer (belirtin).....

SORU 21: Daha önce para kazanılan bir işte çalıştınız mı?

a) Evet b) Hayır

SORU 22: (Evet cevabı verenlere sorulacak) Çalıştıysanız ne iş yaptınız?

a() Garson b() Komi c() Satış elemanı
d() Çırak e() Diğer (belirtin).....

SORU 23: Kazandığınız parayı nasıl harcardınız?

a() Aileme verirdim
b() İhtiyaçlarımı karşılardım
c() Arkadaşlarımla birlikte yerdik
d() Diğer (belirtin).....

SORU 24: Boş zamanlarınızı kiminle geçirirsin?

a() Ailemle b() Arkadaşlarımla c() Tek başıma

SORU 25: Arkadaşlarınızın yaş grupları nasıldır?

a() Benden büyükler b() Benden küçükler c() Aynı yaştaki akranlarım

SORU 26: Arkadaşlarınızla olan ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

a() Dışlanma korkusu yaşarım
b() Arkadaşlarımla isteklerini yaparım
c() Arkadaşlarımdan kötü muamele görürüm (sözlü ve fiziksel şiddet)
d() Arkadaşlarımla kendimi rahat hissederim
e() Arkadaşlarımla kendimi güvende hissederim

SORU 27: Arkadaşlarını ailenizle tanıştırır mısınız?

a() Evet b() Hayır

SORU 28: (Hayır cevabı verenlere sorulacak) Arkadaşlarınızı ailenizle neden tanıştırmak istemiyorsunuz?

a() Ailemden çekindiğim için
b() Arkadaşlarım iyi insanlar olmadıkları için
c() Kardeşlerime kötü örnek olurlar korkusuyla
d() Diğer (belirtin).....

SORU 29: Daha önce bağımlılık yapan madde kullandınız mı ?

a() Evet b() Hayır

SORU 30: (Evet cevabı verenlere sorulacak) Ne tür bir madde kullandınız ?

a() Tiner/Bali/Çakmak gazı b() Esrar
c() Eroin d() Bonzai e() Diğer (belirtin).....

SORU 31: Bu maddeleri nereden temin ettiniz?

a() Satın alarak
b() Arkadaşımdan
c() Kardeşlerimden
d() Karşılığında başkalarının verdiği işleri yaparak(getir-götür vb.)
e() Diğer (belirtin).....

SORU 32: Bu maddeleri nerelerde temin ediyordunuz?

a() Özel buluşma yerlerinde b() Sokakta
c() Okul önlerinde d() Kafelerde
e() Diğer (belirtin).....

SORU 33: Halen bağımlılık yapan madde kullanıyor musunuz?

a() Evet b() Hayır

SORU 34: İşlediğinizi iddia ettikleri suçta yalnız mıydınız?

a() Evet yalnızdım b() Hayır yalnız değildim

SORU 35: Yalnız değil iseniz kiminleydiniz?

a() Arkadaşımla birlikteydim
b() Aile üyeleriyle birlikteydim
c() Diğer.....

SORU 36: İşlediğiniz iddia edilen suçun türü nedir ?

a() Uyuşturucu kullanımı b() Uyuşturucu alım/satımı c() Hırsızlık
d() Çocuğun cinsel istismarı e() Adam yaralama f() Diğer(belirtin).....

SORU 37: İşlediğiniz iddia edilen suçu neden işlediniz ?

a() Mecburdum b() Arkadaşımla teşvikiyle c() Ailemin teşvikiyle
d() Maddi imkansızlıklar nedeniyle e() Diğer (belirtin).....

SORU 38: Aile üyeleri arasında daha önce suç işleyen bireyler var mı?

a() Hayır b() Evet

SORU 39: Sizce çocuklar neden suç işler?

- a() Aileleri sahip çıkmadığı için
- b() Kötü arkadaşların teşvikiyle
- c() Devlet sahip çıkmadığı için
- d() Maddi imkansızlıklar nedeniyle
- e() Diğer (belirtin).....

SORU 40: Sizce çocukların suç işlememesi için neler yapılabilir?

- a() Aileleri çocuklarına sahip çıkmalı
- b() Eğitim kurumları çocukları daha fazla bilinçlendirmeli
- c() Kitle iletişim araçları bu konuyu daha çok işlemeli
- d() Güvenlik birimleri bu konulara daha fazla eğilmeli
- e() Diğer (belirtin).....

SORI 41: Hayata yeniden gelme şansınız olsa tekrar suça karışmak ister miydiniz?

a() Hayır b() evet c() Kesinlikle hayır d() Bilmiyorum/fikrim yok

SORU 42: Okul başarısında kendinizi nasıl tanımlarsınız/ tanımlardınız ?

a()Başarılı b()Başarısız c()Ortalama biriyim/biriydim

SORU 43: Okul hayatınızda arkadaş durumunuz nasıldır/ nasıldı ?

- a()Çok iyi bir arkadaş grubum var/ vardı
- b() Sadece anne-babası ayrı çocuklar arkadaşımdır/ arkadaşımdı
- c() Sadece suça bulaşmış çocuklar arkadaşımdır/ arkadaşımdı
- d() Hiç arkadaşım yok,yalnızım/ yalnızdım
- e() Diğer (belirtin).....

SORU 44: Okul hayatınızda okuldan kaçır mıydınız/ kaçıyor musunuz?

a() Evet b() Hayır

SORU 45: Okuldan bir ay içerisinde kaç gün kaçırdınız?a () 3 gün

) 5 gün c () 10 gün d () 10 günden fazla

b (

SORU 46:Okuldan kaçtığınızdan ailenizin haberi oluyor muydu?

a ()Evet b() Hayır

SORU 47: Okuldan kaçtığınızı aileniz öğrendiğinde ne tepki veriyordu?a () Bir daha yapmamam konusunda uyarırlardı.

b ()

Ailemden şiddet görürdüm.

c ()

) Beni tehdit ederlerdi

d () İlgilenmezlerdi.

SORU 48: Okuldan kaçma sebepleriniz nelerdi?

a () Okulu sıkıcı bulduğum için

b () Okulda öğretmenlerimden şiddet gördüğüm için

c () Okulda arkadaşlarımdan şiddet gördüğüm için

d () Derslerimde başarısız olduğum için

e () Okul dışında arkadaşlara sahip olduğum için

f () Diğer (belirtin).....

SORU 49: Okuldan kaçtığınızda dışarıda ne yapıyordunuz?

a() Arkadaşlarımla amaçsızca dolaşıyordum.

b() Benden büyüklerin yanında dolaşıyor, dediklerini yapıyordum.

c() Uyuşturucu madde kullanıyordum.

d() Sokakta tek başıma vakit geçiriyordum

e() Oyun oynanan mekanlarda vakit geçiriyordum

f() Diğer (belirtin).....**SORU 50: Okul hayatınızdaki ders başarınız sizce nasıldı?**

a() Kötü b() Normal c() İyi d() Çok iyi

SORU 51: Sizce ders başarınızı olumsuz yönde etkileyen sebepler nelerdi?

a() Ailemin anlayışsız tutumları

b() Kötü arkadaş çevresi

c() Ekonomik nedenler

d() Öğretmenlerin kötü tutumları

e() Okulda başarılı olacağıma inanmamam

f() Diğer (belirtin).....**SORU 52: Okul hayatınızda hiç disiplin cezası aldınız mı?**

a() Evet b() Hayır

SORU 53: Okulda hangi disiplin cezalarını aldınız?(Evet cevabı verenlere sorulacak)

a() Uyarı

b() Kınama

c() Okul değiştirme

d() Okuldan kısa süreli uzaklaştırma

e() Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma

SORU 54: Disiplin cezası almanıza sebep olan davranış neydi?A() Derse ve diğer etkinliklere vaktinde gelmemek

b(

) Devamsızlık

c() Kılık ve kıyafet kurallarına uymamak

d() Sigara içmek

e() Okulda kavga etmek

f() Dersin veya ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak

g() Okula yaralayıcı, öldürücü aletler getirmek ve bunları bulundurmak

SORU 55: Okul hayatınızda aldığınız disiplin cezası sizde ne gibi bir etkiye yolaçtı?a(

) Hiç etkilemedi

b() Okula karşı soğudum

c() Geleceğe dair herhangi bir beklentim kalmadı

d() Kendimi düzeltmek için çabaladım

SORU 56: Öğretmenlerinize karşı duyduğunuz sevgiyi nasıl tanımlarsınız?

a() Öğretmenlerimi hiç sevmezdim b() Öğretmenlerimi çok az severdim

c() Öğretmenlerime karşı beslediğim her hangi bir duygu yok.

d() Öğretmenlerimi severdim.

e() Diğer (belirtin).....

SORU 57: Okul hayatınızda sorunlarınızla ilgilenen, size yardımcı olan rahatlıkla konuşabileceğiniz bir öğretmeniniz oldu mu?

a()Evet b() Hayır

SORU 58: Okulda öğretmenlerinizden fiziksel, sözel ya da psikolojik şiddet gördünüz mü?a() Evet b() Hayır

SORU 59: Okulu bırakma sebepleriniz nelerdi?

a() Okulu sevmediğim için

b() Ailem okumamı istemediği için

c() Ailemin okutacak maddi gücü olmadığı için

d() Ailemin isteğiyle aile ekonomisine katkıda bulunmak için

e() Okulda başarısız olduğum için

f() Okuldan uzaklaştırıldığım için

SORU 60: (Okulu bırakanlara sorulacak) Okula dönme imkanınız olsa tekrar dönmek ister misiniz?

a() Evet () Hayır

SORU61:Okuma şansınız olsa ne olmak isterdiniz ?a() Öğretmen b()

Hakim/savcı c() Asker/polis

d(

)Mühendis e() Diğer (belirtiniz).....

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Gülsüm İSLAMOĞLU
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 06.10.1989 - Rize
e-posta : glsm_sosyolog@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	2012
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	2017

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2015	İstanbul Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı	Sosyolog
2013	Sivas Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	Sosyolog

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS () ÜDS () TOEFL () EILTS ()